

APSTIPRINU:

L. Grafa,
Eiropas Atbalsta fonda vistrūcīgākajām personām
vadošās iestādes vadītāja

Datums: 09.06.2017

EIROPAS SAVIENĪBA

EIROPAS ATBALSTA FONDS
VISTRŪCĪGĀKAJĀM PERSONĀM

EIROPAS ATBALSTA FONDA VISTRŪCĪGĀKAJĀM PERSONĀM IEVIEŠANAS NOVĒRTĒŠANAS ZIŅOJUMS

par periodu no 01.01.2016. līdz 31.12.2016.

Izstrādātājs:
Labklājības ministrijas
Eiropas Atbalsta fonda vistrūcīgākajām
personām vadošā iestāde

Ziņojuma izstrādē izmantoti
SIA "Aptauju centrs" 14.06.2016.
līguma Nr. LM2016/24-1-13/61 ietvaros
2016. gadā veiktās EAFVP atbalsta saņēmēju aptaujas rezultāti

Rīga, 2017

SATURS

SAĪSINĀJUMI.....	3
I. EAFVP SNIEGTAIS ATBALSTS VISTRŪCĪGĀKAJĀM PERSONĀM 2016. GADĀ	4
1. Atbalstīto personu skaits, saņemtais atbalsts un finansējums.....	4
2. Atbalsta saņēmēju apmierinātības novērtējums	5
2.1. Sociāli demogrāfiskais profils un teritoriālais pārklājums.....	5
2.2. Atbalsta saņēmēju mājokļa raksturojums	8
2.3. Atbalsta saņēmēju ēst gatavošanas ieradumi	9
2.4. Palīdzība no citām organizācijām	11
3. Atbalsta saņemšanas iespējas	11
3.1. Informācija par atbalsta iespējām.....	11
3.2. Nokļūšana līdz atbalsta saņemšanas vietai.....	12
3.3. Iespējamās grūtības	14
4. Atbalsta efektivitātes pašvērtējums	14
5. Pārtikas komplekti	17
5.1. Komplektu izmantošana	17
5.2. Naudas ietaupījumi un citu pārtikas produktu izmantošana	21
6. Higiēnas un saimniecības preču komplekti.....	23
7. Mācību piederumu komplekti un skolas somas.....	26
8. Zupas virtuves.....	30
9. Papildpasākumi	32
II. EAFVP VADĪBĀ IESAISTĪTO INSTITŪCIJU PAVEIKTAIS 2016. GADĀ.....	37
SECINĀJUMI.....	40
PIELIKUMI.....	45

SAĪSINĀJUMI

CSP	Centrālā statistikas pārvalde
DP	Darbības programma pārtikas un pamata materiālās palīdzības sniegšanai vistrūcīgākajām personām 2014. -2020. gada plānošanas periodā
EAFVP	Eiropas Atbalsta fonds vistrūcīgākajām personām
EK	Eiropas Komisija
ES	Eiropas Savienība
LM	Labklājības ministrija
MK	Ministru kabinets
PO	Partnerorganizācija
RI	Revīzijas iestāde (Finanšu ministrija)
SEI	Sertifikācijas iestāde (Labklājības ministrija)
SI	Sadarbības iestāde (Sabiedrības integrācijas fonds)
SIF	Sabiedrības integrācijas fonds
VI	Vadošā iestāde (Labklājības ministrija)
VK	Valsts Kontrole
VKS	Vadības un kontroles sistēma

I. EAFVP SNIEGTAIS ATBALSTS VISTRŪCĪGĀKAJĀM PERSONĀM 2016. GADĀ

1. Atbalstīto personu skaits, saņemtais atbalsts un finansējums

2016. gadā kopumā EAFVP atbalsts nodrošināts 4 751 085 *euro*, t.sk. 4 451 860 *euro* - pārtikas un pamata materiālā palīdzības sniegšanai.

Kopumā no EAFVP ieviešanas uzsākšanas (01.01.2014.) atbalsts nodrošināts 7 917 550 *euro*, t.sk. 7 227 381 *euro* pārtikas un pamata materiālā palīdzības sniegšanai, jeb 16 % no DP noteiktā.

Īstenojot DP 2016. gadā sniegts atbalsts 61 497 personām (unikālās personas) jeb 89,4 % no 68 816 personām (unikālās personas), kurām gada laikā noteikts trūcīgas personas statuss, un:

- izdalīti 353 926 pārtikas preču komplekti un nodrošinātas 204 900 gatavās maltītes;
- izdalīti 55 130 higiēnas un saimniecības preču komplekti;
- izdalīti 24 186 mācību piederumu komplekti par 2014./2015. mācību gadu un 2016. gadu;
- īstenoti 1873 papildpasākumi, kuros piedalījās 10 873 personas.

EAFVP kopējo atbalstu (no 2015. gada maija līdz 2016. gada 31. decembrim) raksturo šādi rādītāji:

- izdalīti 639 288 pārtikas preču komplekti un nodrošinātas 207 105 gatavās maltītes;
- īstenoti 2823 papildpasākumi, kuros piedalījās 20 477 personas;
- izdalīti 105 050 higiēnas un saimniecības preču komplekti;
- izdalīti 24 186 mācību piederumu komplekti;
- 2016. gadā unikālo personu skaits, kas saņēmuši atbalstu, salīdzinot ar 2015. gada astoņiem mēnešiem, samazinājies par 7379 personām vai par 10,7 %. Izmaiņas pamatojamas ar kopējo trūcīgo personu skaita samazinājumu valstī, attiecīgi 2016. gadā trūcīgo personu skaits pret 2015. gadu samazinājies par 16,4 %, t.sk. bērnu skaits samazinājies par 21,9 % (sk. 1. pielikumu).

Lielākā daļa no visiem dalībniekiem, kuri 2016. gadā piedalījās papildpasākumos, izvēlējās:

- pasākumus par veselības veicināšanu un slimību profilaksi, piemēram, lekcijas par veselīgu dzīvesveidu un uzturu, vispār attīstošu vingrošanu, alkohola atkarības mazināšanu, diabētu, gripas profilaksi, personīgo higiēnu, pacienta tiesībām;
- apmācības par pirmo palīdzību un rīcību nelaimes gadījumā.

Ievērojama interese izrādīta par pasākumiem, kuros apgūst dažādas dzīves prasmes:

- praktisku mājāsaimniecības iemaņu attīstību, piemēram, "dzīves skolas" nodarbības, veļas mazgāšana, mājokļa uzkopšana, apmācības adīšanā, apģērbu labošanā, bērnu aprūpē;
- ēst gatavošanas prasmju apguve praksē, piemēram, pārtikas komplektos pieejamo produktu izmantošana maltītes pagatavošanā, dabas veltes un krājumu ziemai sagatavošana;
- nodarbības par mazdārziņu iekopšanu, bērzu sulas ieguvu un pielietojumu.

PO iesaistīja dalībniekus arī informatīvajos un personīgu kompetenču pilnveides pasākumos:

- neformāli izglītojošie pasākumi vai lekcijas, piemēram, par portāla e-Latvija sniegtajām iespējām un e-paraksta izmantošanu, budžeta plānošanu, stresa menedžmentu;
- pasākumi sadzīves iemaņu apguvei vai attīstībai, piemēram, pašapziņas celšana un stiprināšana, ikdienas saskarsme lietišķā vidē un attiecību stiprināšana (vecāku un pieaugušu bērnu, mazbērnu attiecības ģimenē), motivācijas celšana.

Nodrošinātas atsevišķu speciālistu profesionālas konsultācijas individuāli vai personu grupām sociālu problēmu risināšanai:

- pasākumi, kuru ietvaros cilvēki saņem jurista, sociālā pedagoga, psihoterapeita, psihologa konsultācijas;
- grupu terapija - dusmu pārvaldīšana un emociju pašregulācija;
- konsultācijas par nodarbinātību, darba meklēšanu, Nodarbinātības valsts aģentūras piedāvātajām iespējām, vakancēm, CV sagatavošanu;
- konsultācijas par atbalsta saņemšanas iespējām no pašvaldības un nevalstiskajām organizācijām.

Lielākais īstenoto papildpasākumu īpatsvars ir Rīgā un Latgalē, attiecīgi 27 % un 22 % no 2016. gadā īstenoto papildpasākumu skaita. Lielākais papildpasākumos iesaistīto personu skaita īpatsvars ir Latgalē - 30,3 % no 2016. gadā iesaistīto personu skaita, kas ir proporcionāls trūcīgo iedzīvotāju īpatsvaram Latgales reģionā, kur 2016. gadā dzīvoja apmēram 35 % no trūcīgas personas statusu ieguvušajiem iedzīvotājiem valstī.

2. Atbalsta saņēmēju apmierinātības novērtējums

2.1. Sociāli demogrāfiskais profils un teritoriālais pārklājums

Atbalsta saņēmēju, kas 2016. gadā saņēmuši EAFVP pārtikas preču komplektus, higiēnas un saimniecības preču komplektus, mācību piederumu komplektus un skolas somas, kā arī gatavās maltītes zupas virtuvēs, sociāli demogrāfiskais profils atspoguļots 1. tabulā.

Atbalsta saņēmēji iedalāmi:

- atbalsta komplektu (turpmāk – komplektu) saņēmējos, par kuriem ir salīdzinoši precīza un vispusīga informācija;
- gatavo maltīšu (turpmāk – maltīšu) saņēmējos, par kuriem informācija ir daļēja to nosacījumu dēļ, kādi tiek izvirzīti maltīšu izdalē (maltītes pieejamas visiem, kuri apmeklē to izdales vietas; maltīšu pieejamība atkarīga arī no atbalsta sniedzēju pārklājuma teritorijā un darba laikiem).

Atbalsta saņēmēju sociāli demogrāfiskais profils par maltīšu saņēmējiem reprezentē atbalsta saņēmējus tajās izdales vietās, ar kurām SI noslēgts līgums, tomēr nereprezentē tieši to maltīšu saņēmēju daļu, kuriem ir piešķirts trūcīgā statuss vai kas ir krīzes vai ārkārtas situācijā.

2016. gadā nav veikts sociāli demogrāfiskā profila salīdzinājums ar 2015. gadu, jo iepriekš veiktajā aptaujā bija ievērojami mazāks respondentu skaits, kā arī izlases veidošanas posmā bija pieejama daudz mazāka informācija par ģenerālkopu.

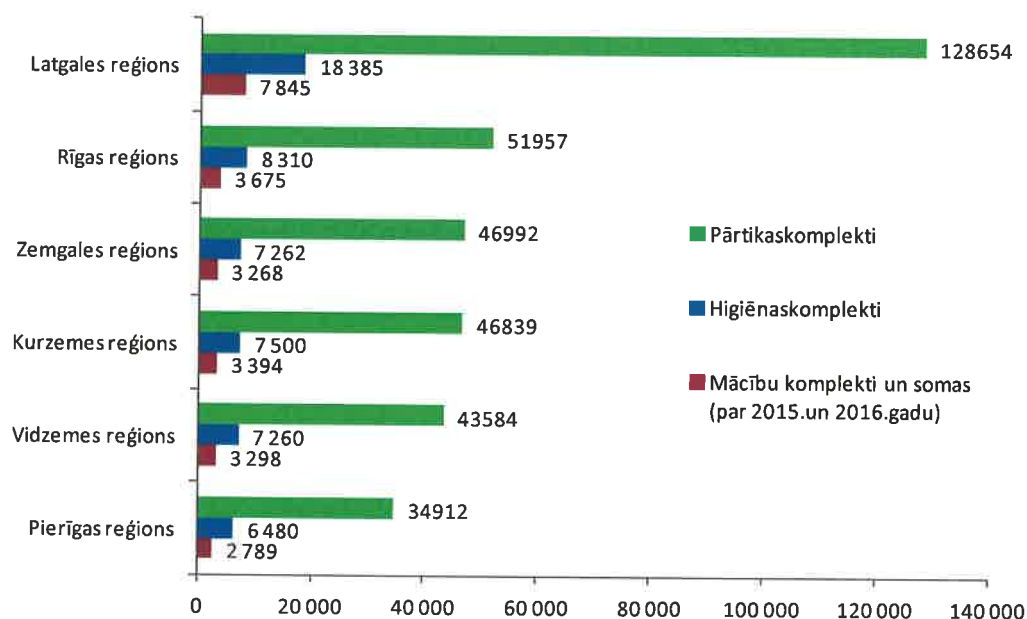
Atbalsta saņēmēju sociāli demogrāfiskais profils

Atbalsta saņēmēju kategorijas		Komplektu saņēmēji	Maltīšu saņēmēji
Atbalsta saņēmēju dzimums	Vīrieši	48,5 %	61,5 %
	Sievietes	51,5 %	38,5 %
Atbalsta saņēmēju vecuma grupas	Līdz 9 gadiem	14,7 %	6,4 %
	10-17 gadi	13,8 %	4,7 %
	18-34 gadi	13,5 %	4,5 %
	35-54 gadi	29,5 %	28,8 %
	55 un vairāk gadu	28,5 %	55,6 %
Atbalsta saņēmēju vidējais vecums		37,1 gads	52,9 gadi
Atbalsta saņēmēji ar specifisku statusu	Citas ES valsts pilsoņi	1,0 %	2,9 %
	Romu tautības pārstāvji	2,7 %	5,8 %
	Dzimuši ārpus Latvijas,	0,1 %	1,4 %
	Personas bez noteiktas dzīvesvietas	0,5 %	0,1 %
	Vientuļie vecāki	2,7 %	0,1 %
	Aprūpējami gados veci cilvēki	1,5 %	2,0 %
	Personas ar invaliditāti no visiem, t.sk.:	14,6 %	23,4 %
	redzes invalīdi	1,3 %	2,2 %
	dzirdes invalīdi	0,7 %	0,4 %
	invalīdi ar kustību traucējumiem	9,4 %	11,4 %
	invalīdi ar garīga rakstura	3,4 %	7,5 %
Bērnu skaits ģimenē	Ģimenes bez bērniem	67,8 %	Nav nosakāms
	Ģimenes ar vienu bērnu	11,4 %	
	Ģimenes ar diviem bērniem	9,1 %	
	Ģimenes ar trim bērniem	6,5 %	
	Ģimenes ar četriem vai vairāk bērniem	5,2 %	
Vidējais bērnu skaits ģimenē		0,74	Nav nosakāms
Bērnu vecumgrupas (no bērnu kopskaita)	Līdz 2 gadiem	11,5 %	11,3 %
	3-5 gadi	16,7 %	9,0 %
	6-8 gadi	18,0 %	28,8 %
	9-11 gadi	19,4 %	23,0 %
	12-14 gadi	19,3 %	20,4 %
	15-17 gadi	15,0 %	7,4 %
Nodarbošanās	Strādā algotu darbu	7,9 %	2,5 %
	Uzņēmēji, īpašnieki	0,1 %	Nav konstatēti
	Pašnodarbinātie	0,3 %	Nav konstatēti
	Piestrādā gadījuma darbos	5,6 %	5,5 %
	Bērna kopšanas atvaļinājumā	1,5 %	0,4 %
	Mājsaimnieki (-es)	5,3 %	0,3 %
	Bezdarbnieki (-es)	30,3 %	35,4 %
	Saņem pensiju (jebkuru)	23,2 %	44,6 %
	Mācās, studē	21,3 %	8,5 %
	Pirmskolas vecuma bērni	9,5 %	2,8 %

1. tabulā, kur atspoguļoti atbalsta saņēmēju sociāli demogrāfiskie profili, vispirmām kārtām jāuzsver atšķirības starp komplektu saņēmējiem un maltīšu saņēmējiem – vidējais vecums

maltīšu saņēmējiem ir par 15 gadiem augstāks¹, turklāt sieviešu īpatsvars par 13 % zemāks (kas ir ļoti būtiski, ņemot vērā, ka sieviešu dzīves ilgums valstī ievērojami pārsniedz vīriešu dzīves ilgumu). Maltīšu saņēmēji ir gados vecāki vientuļi vīrieši, visai bieži ar invaliditāti. Maltīšu saņēmēju ģimenes struktūrā atspoguļoti tikai tie ģimenes locekļi, kuru vajadzībām saņemtas maltītes, tomēr tie nav bieži gadījumi. Līdz ar to virknē aiļu 1. tabulā, kas attiecas uz ģimenes struktūru, ir ieraksts „Nav nosakāms”.

Komplektu saņēmēji pēc vecuma struktūras no Latvijas sabiedrības kopumā atšķiras ar ievērojami augstāku bērnu īpatsvaru, kā arī vecuma grupas no 18 līdz 34 ievērojami zemāku īpatsvaru. Tāpat retāk starp komplektu saņēmējiem ir pārstāvēti gados vecākie (55 gadus veci un vecāki) iedzīvotāji, kuru pensijas apmērs visdrīzāk bieži neļauj pretendēt uz trūcīgo statusu. Runājot par bērnu īpatsvaru, salīdzinoši maz starp atbalsta komplektu saņēmējiem ir zīdaiņu (kur vecākiem ir iespēja saņemt bērna kopšanas pabalstu), kā arī bērnu, kas vecāki par 14 gadiem. Ļoti reti komplektu saņēmēji ir strādājoši, bet salīdzinoši bieži viņi atbilst vienam no trim statusiem - mācās, ir bezdarbnieki vai ir pensionāri, t.sk. invaliditātes pensijas saņēmēji.

Avots: SI apkopotā informācija, 2016

1. att. 2016. gadā izdalīto atbalsta komplektu sadalījums pa statistiskajiem reģioniem

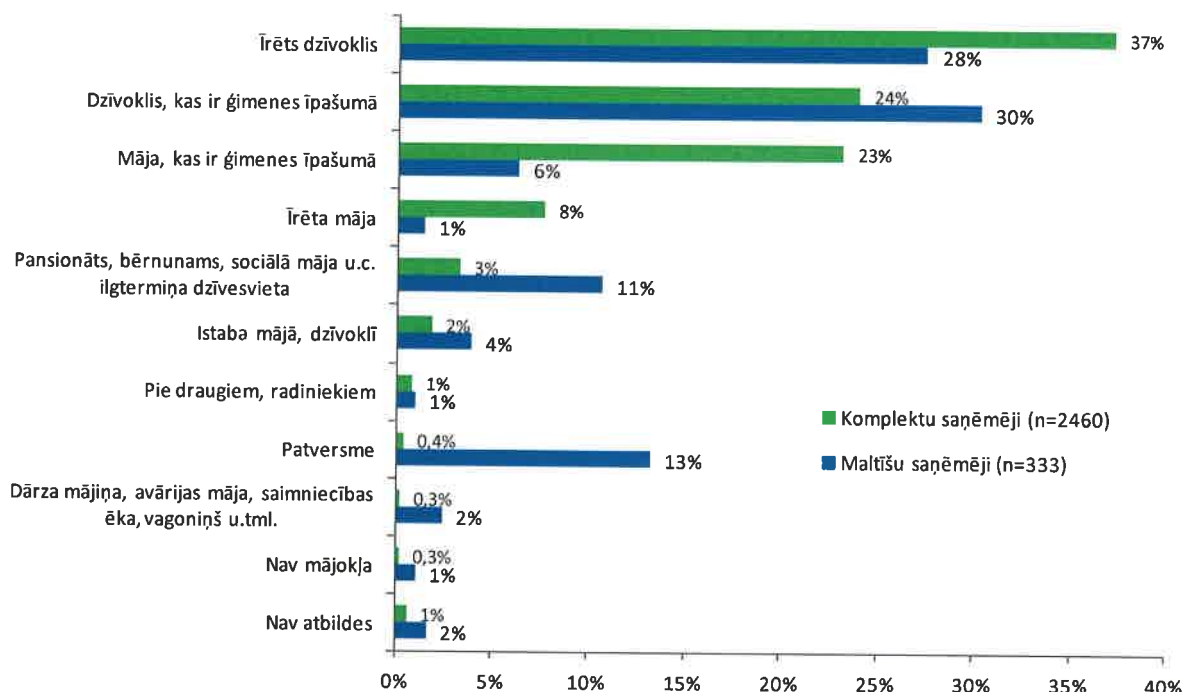
1. attēlā atspoguļota informācija par komplektu izdali reģionālā griezumā. Saskaņā ar SI 2016. gadā apkopotajiem datiem, Latgales reģionā izdalīti 36 % pārtikas un 33 % higiēnas un saimniecības preču un 33 % mācību piederumu komplektu, Pierīgas reģionā 10 % pārtikas un 11 % higiēnas un saimniecības preču un 11 % mācību piederumu komplektu, bet pārējos statistiskajos reģionos īpatsvars ir savstarpēji ļoti līdzīgs 12-15 % robežās. Šī tendence pilnībā sakrīt ar 2015. gadā konstatēto. Atbalsta sadalījums proporcionāls trūcīgo iedzīvotāju īpatsvaram reģionos, piemēram, Latgales reģionā 2016. gadā dzīvoja apmēram 35 % no trūcīgas personas statusu ieguvušajiem iedzīvotājiem.

¹ Daļēji šo atšķirību var skaidrot ar ievērojami zemāku bērnu īpatsvaru, tomēr jāņem vērā, ka 55,6 % no maltīšu saņēmējiem ir 55 gadus veci vai vecāki (turklāt 33 % ir 65 gadus veci un vecāki; 11 % - 75 gadus veci un vecāki; 2 % - 85 gadus veci vai vecāki).

2.2. Atbalsta saņēmēju mājokļa raksturojums

Atbalsta saņēmēju mājoklis būtiski atšķiras, ja pretnostata komplektu saņēmējus un maltīšu saņēmējus. Pirmajiem nosacīti ir raksturīgi labāki dzīves apstākļi, tomēr to nevar apgalvot viennozīmīgi, jo maltīšu saņēmēji biežāk dzīvo pilsētās – tādējādi viņiem ievērojami biežāk ir pieejams ūdensvads.

Kā redzams 2. attēlā, komplektu saņēmēji biežāk dzīvo īrētā dzīvoklī, respektīvi, viņiem ir iespēja samaksāt īri, kamēr maltīšu saņēmēji biežāk dzīvo dzīvoklī, kas ir ģimenes īpašumā (kas gan nereti, iespējams, nozīmē, ka viņi mitinās pie radniekiem). Atsevišķās mājās ievērojami biežāk mitinās komplektu saņēmēji, kas gan vairāk saistāms ar to, ka viņi biežāk dzīvo ārpus pilsētām.

Avots: respondenti un viņu ģimenes locekļi, par kuriem saņemts atbalsts

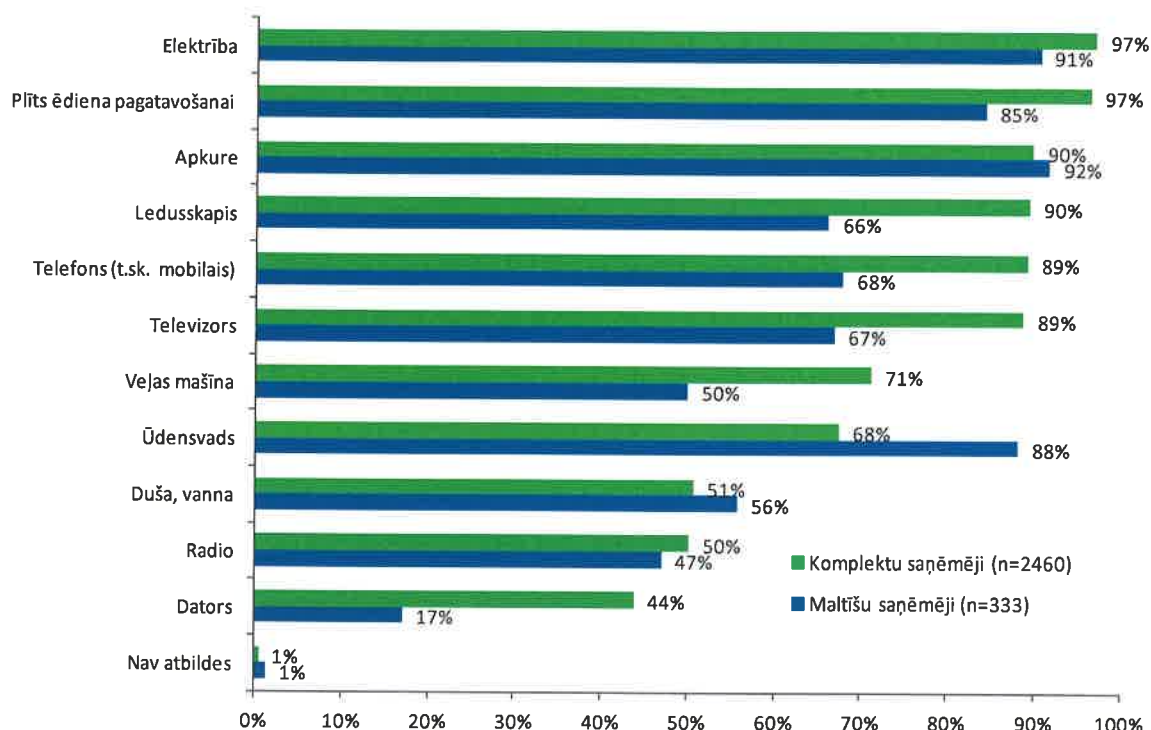
2. att. Atbalsta saņēmēju dzīvesvietas

Ja komplektu saņēmēji ārkārtīgi reti norāda, ka viņi dzīvo pansionātā, sociālajā mājā, patversmē u.tml., tad no maltīšu saņēmējiem šādās vietās dzīvo gandrīz ceturtdaļa. Ap 3 % maltīšu saņēmēju dzīvo dažādās pielāgotās vietās (kā dārza mājiņas, avārijas mājas, saimniecības ēkas, vagoniņi) vai arī min, ka viņiem vispār nav mājokļa.

Elektrība un plīts ir gandrīz katram komplektu saņēmējam (sk. 3. att.), bet no maltīšu saņēmējiem 9 % nav elektrības, 15 % nav plīts. Aptuveni līdzīgs atbildējošo loks (ap 8-10 %) norāda, ka viņiem nav apkures.

Aptuveni 10 % komplektu saņēmēju un aptuveni trešdaļai maltīšu saņēmēju nav mājoklī pieejams ledusskapis, telefons un televizors.

Problemātiskāk ir ar higiēnas procedūrām – pusei maltīšu saņēmēju nav pieejama veļas mašīna, duša un vanna, tomēr ievērojami biežāk ir pieejams ūdensvads. No komplektu saņēmējiem uz to, ka viņiem nav pieejams ūdensvads un veļas mašīna, norāda ap 30 %, bet uz to, ka nav dušas vai vannas – 44 %. Vēl retāk atbalsta saņēmēji norāda uz radio un datora pieejamību. Jāatzīmē, ka datora esamība mājoklī jāsaista ar lietošanas prasmēm un pieslēgumu internetam (sk. 3. att.).

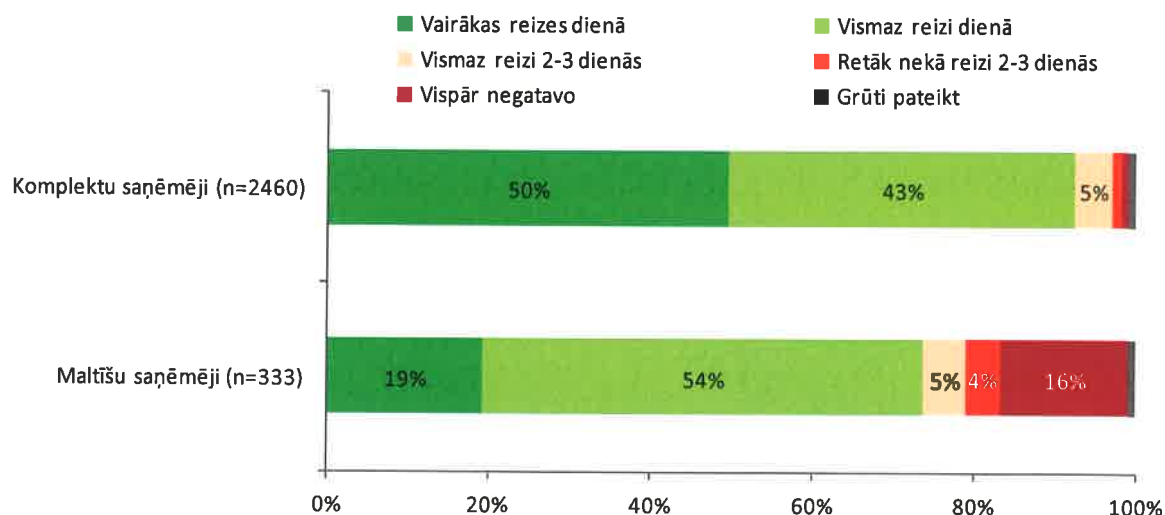
Avots: respondenti un viņu ģimenes locekļi, par kuriem saņemts atbalsts

3. att. Mājokļu labiekārtojums

2.3. Atbalsta saņēmēju ēst gatavošanas ieradumi

Komplektu saņēmēji siltu ēdienu gatavo salīdzinoši bieži. Vismaz reizi dienā to dara 93 % (sk. 4. att.). Līdz ar to arī pārtikas komplektu izmantošana iespējama siltu maltīšu pagatavošanai.

Maltīšu saņēmēju vidū situācija ievērojami atšķiras – 16 % saka, ka negatavo vispār, bet kopumā vismaz ceturtdaļa gatavo retāk nekā reizi dienā. To, ka gatavotu vairākas reizes dienā, sacījuši tikai 19 % maltīšu saņēmēju. Kopumā šīs atšķirības, protams, ir loģiskas, jo izriet no kritērija, pēc kāda grupas sadalītas – pēc pārtikas komplektiem dodas tie, kas tās var izmantot maltīšu pagatavošanai, bet pēc gatavajām maltītēm tie, kas tā vai cita iemesla dēļ negatavo vai gatavo ievērojami retāk.

Avots: respondenti un viņu ģimenes locekļi, par kuriem saņemts atbalsts

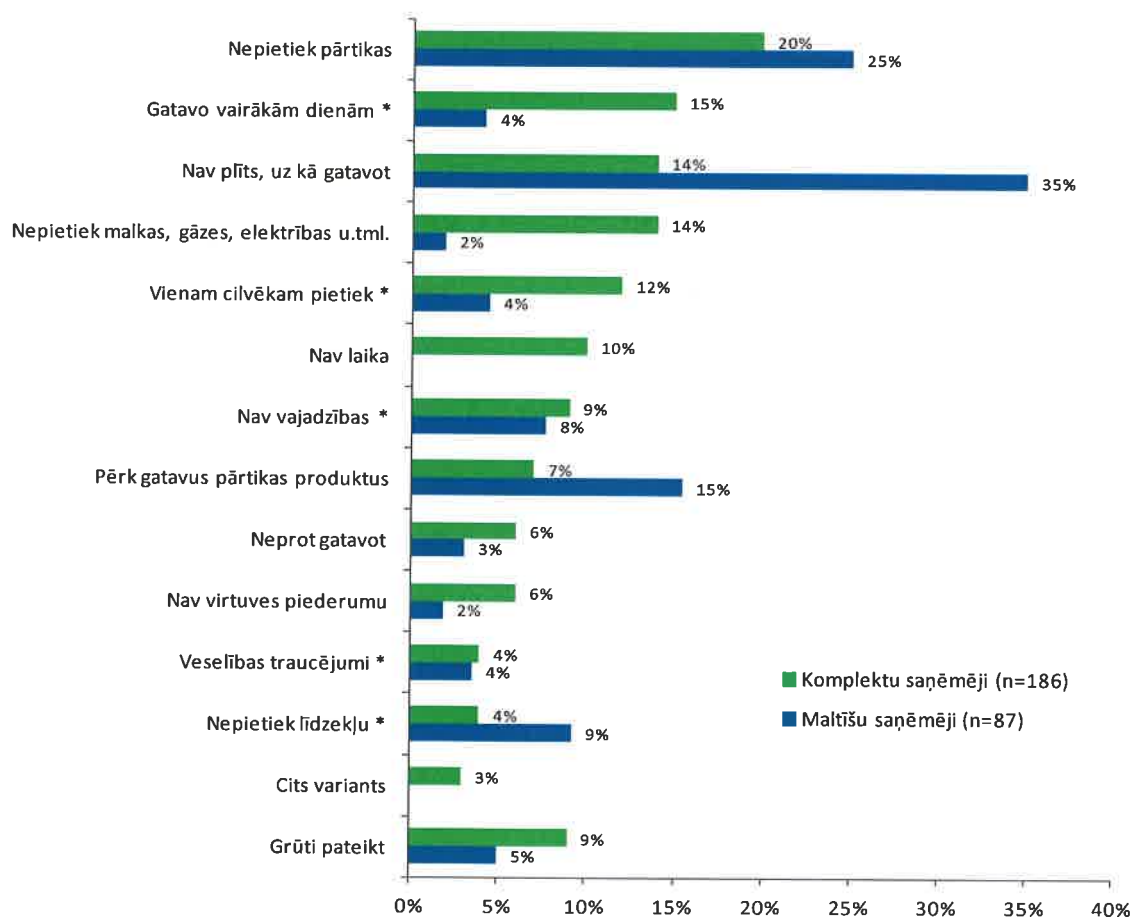
4. att. Cik bieži atbalsta saņēmēja, ģimene gatavo silto ēdienu?

Ja analizējam to, kāpēc daļa ģimeņu gatavo reti vai negatavo vispār (sk. 5. att.), jāmin, ka anketā ievietotā skala papildināta ar biežāk sniegtajām respondentu „citām” atbildēm (attēlā apzīmētas ar *).

Nozīmīgākā no tām ir „gatavoju vairākām dienām”, respektīvi, ir salīdzinoši izplatīta tendence, īpaši vientuļo atbalsta saņēmēju vidū, piemēram, vārīt zupu, kas tiks patērēta tuvāko divu līdz trīs dienu laikā.

Tāpat atsevišķi kodētas atbildes, kas parāda vienas parādības vairākas šķautnes, kuras tomēr problemātiski apvienot vai precizēt – runa ir par tādām respondentu pievienotām atbildēm kā „vienam cilvēkam pietiek” un „nav vajadzības” – tās liecina par zināmu pieradumu, kura cēloņi var būt atšķirīgi, bet motivācijas to mainīt acīmredzami nav. Turklāt biežāk šādas atbildes izvēlējušies nevis maltīšu saņēmēji, bet komplektu saņēmēji, kam objektīvi iespēju gatavot mēdz būt vairāk. Atklātu norāžu, ka gatavot vienkārši slinkums, nebija daudz, tomēr, kur tās bija, tika piemērots kods „nav vajadzības”.

Raksturīgi, ka atbildes par biežākas negatavošanas iemesliem saistās ar pārtikas trūkumu – uz to norāda 20 % no tiem komplektu saņēmējiem un 25 % no tiem maltīšu saņēmējiem, kas minējuši, ka negatavo katru dienu. Tāpat attiecīgi 4 % un 9 % minējuši, ka viņiem nepietiek līdzekļu, lai biežāk gatavotu neatklājot, kam tieši (pārtikai, kurināmajam) līdzekļu nepietiek – visdrīzāk visam.

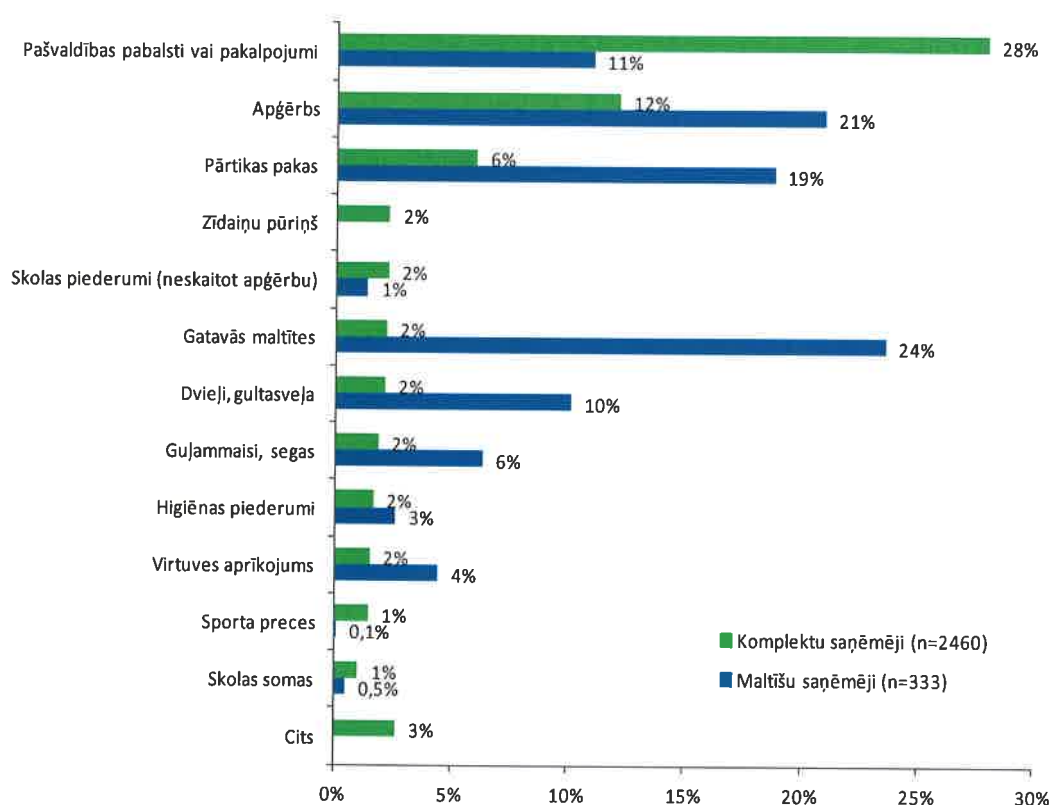
Avots: respondenti un viņu ģimenes locekļi, kas gatavo silto ēdienu reti vai nekā reizi dienā

5. att. Kāpēc ģimene gatavo tik reti vai vispār negatavo?

Komplektu saņēmēju un maltīšu saņēmēju atbildes (sk. 5. att.) būtiski atšķiras – maltīšu saņēmējiem bieža atbilde ir „nav plīts, uz kā gatavot”, kā arī norādes, ka „pērķ gatavus pārtikas produktus”, komplektu saņēmēji šādas atbildes izvēlas ievērojami retāk. Vēl kāda atbilde, kas skar atbalsta saņēmējus, un kas anketā nebija paredzēta, attiecas uz veselības traucējumiem – īpaši vientuļiem pētījuma dalībniekiem gatavošana mēdz būt problemātiska vai pat neiespējama fiziski.

2.4. Palīdzība no citām organizācijām

Atbalsta saņēmēji vēršas arī pie citām organizācijām, lai saņemtu palīdzību. Atbalsta saņēmēji ne vienmēr spēj nodalīt vienu atbalsta sniedzēju no cita, īpaši, ja konkrētajā atbalsta saņemšanas reizē konkrētie komplektu veidi netiek saņemti. Respondenti palīdzību no citām organizācijām – vismaz maltīšu saņemšanas gadījumā iespējami sasaista ar institūciju, kas sniedz atbalstu. Piemēram, EAFVP atbalsts sociālajā dienestā, un maltīte, kas nodrošināta reliģiskajā organizācijā, tiek uztverta kā palīdzība no atšķirīgām organizācijām.

Avots: respondenti un viņu ģimenes locekļi, par kuriem saņemts atbalsts

6. att. Kāda veida palīdzību ģimene saņem no citām organizācijām?

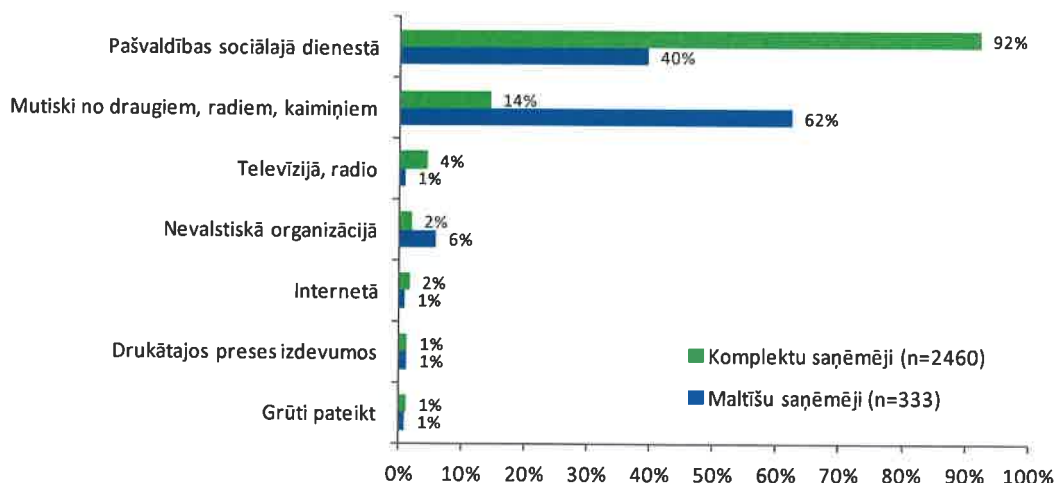
Komplektu saņēmēju vidū dominē atbildes „pašvaldības pabalsti vai pakalpojumi” un „apģērbs”, bet maltīšu saņēmēju gadījumā – „apģērbs”, kā arī „dvieļi, gultasveļa” un „guļammaisi, segas”.

3. Atbalsta saņemšanas iespējas

3.1. Informācija par atbalsta iespējām

Drošākais kanāls informācijas nodošanai par atbalsta iespējām ir caur pašvaldību sociālajiem dienestiem. Tieši uz šādu informācijas avotu norāda 92 % komplektu saņēmēju, kā arī 40 % maltīšu saņēmēju (sk. 7. att.).

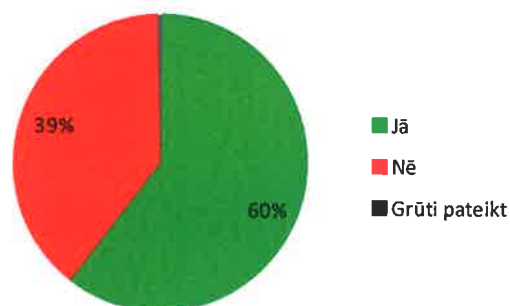
Maltīšu saņēmēji informāciju par atbalsta saņemšanas iespējām biežāk uzzināja, izmantojot neformālus kanālus – draugus, radniekus kaimiņus, kā arī sarunā uz iespēju saņemt atbalstu norādījuši ārsti, Nodarbinātības valsts aģentūras darbinieki u.tml. Ar „nevalstisko organizāciju”, uz ko maltīšu saņēmēji 6 % gadījumu norāda, nereti saprotama baznīca.

Avots: respondenti un viņu ģimenes locekļi, par kuriem saņemts atbalsts

7. att. Kur uzzināja par atbalsta saņemšanas iespējām?

Internets kā informācijas iegūšanas kanāls par atbalstu norādīts tikai 2 % gadījumos, kaut arī 60 % komplektu saņēmēju (sk. 8. att.) atzīst, ka ģimenē ir vismaz kāds, kam tas ir pieejams un kas ar to prot rīkoties. Katrā ziņā nevajadzētu orientēties uz to kā uz primāru informācijas sniegšanas kanālu.

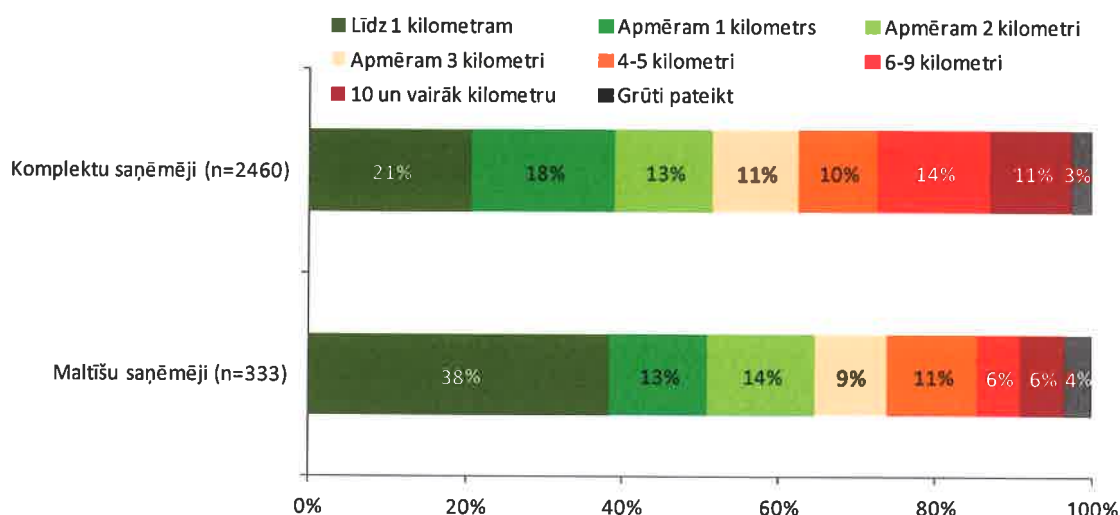
Avots: respondenti un viņu ģimenes locekļi, par kuriem saņemts atbalsta komplekti (n=2460)

8.att. Vai kādam no ģimenes ir pieejams internets un prasme ar to rīkoties?

3.2. Nokļūšana līdz atbalsta saņemšanas vietai

Atbalsta komplektu saņemšanas vietu atzīstamu pieejamību raksturo attālums līdz tā saņemšanas vietai (sk. 9. att.), kas 63 % gadījumos ir līdz trīs kilometriem, t.sk. 21 % gadījumu attālums ir mazāks par kilometru, tomēr jāatzīmē, ka komplektu saņēmēji 25 % gadījumos dzīvo tālāk par pieciem kilometriem no komplektu izdales vietām.

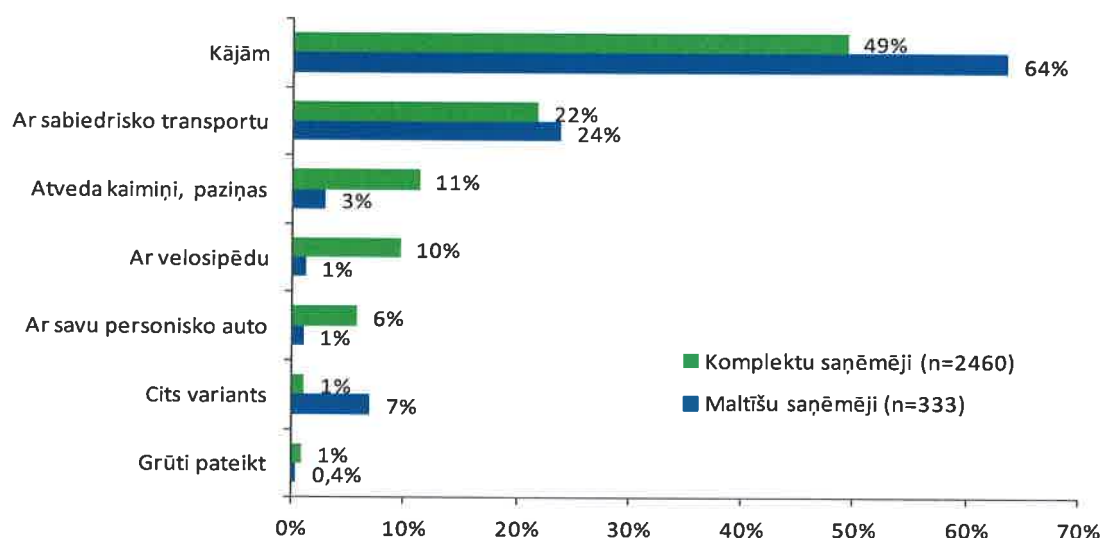
Maltīšu saņēmēji vairumā gadījumu dzīvo tuvāk to izdales vietām – 84 % gadījumos līdz trīs kilometriem, t.sk. 51 % gadījumu attālums ir viens kilometrs vai mazāks.

Avots: respondenti un viņu ģimenes locekļi, par kuriem saņemts atbalsts

9. att. Attālums līdz atbalsta saņemšanas vietai

Attālumam atbilstošs ir veids kā atbalsta saņēmēji nokļūst līdz atbalsta saņemšanas vietām (sk. 10. att.), proti, 71 % komplektu saņēmēju un 95 % maltīšu saņēmēju atzīmējuši, ka līdz atbalsta saņemšanas vietai nokļuvuši kājām vai ar sabiedrisko transportu (tur attiecinot arī skolas autobusus). Savu transportu – vienalga motorizētu vai nē – izmanto neliela daļa – īpaši starp maltīšu saņēmējiem.

Avots: respondenti un viņu ģimenes locekļi, par kuriem saņemts atbalsts

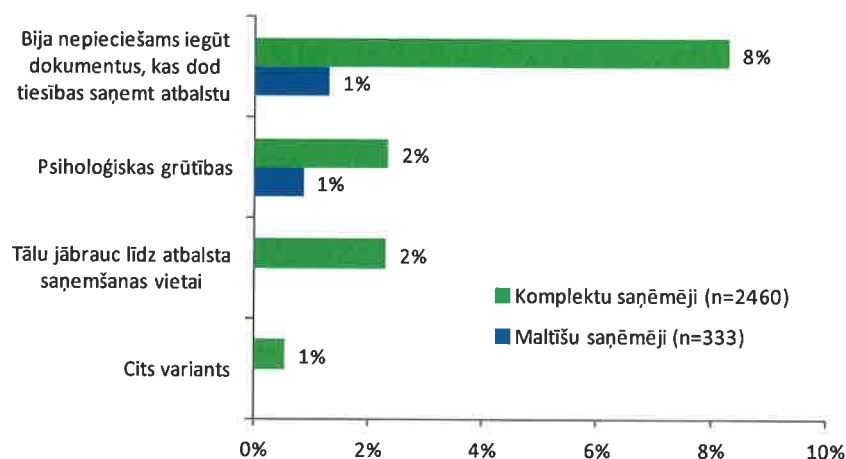
10. att. Kā nokļuva līdz atbalsta saņemšanas vietai

Daļai patversmē dzīvojošo izdales vieta ir turpat, kur dzīvesvieta – galvenokārt ar to arī skaidrojams atbildes „cits variants” augstais īpatsvars maltīšu saņēmēju atbildēs.

Atšķirības starp komplektu un maltīšu izdales vietu pieejamību ietekmē apstākļi, ka komplektu izdales vietas pieejamas visā Latvijā, kamēr maltīšu izdales vietas – atsevišķās apdzīvotās vietās, turklāt absolūtajā vairumā gadījumu tās ir pilsētas. Aptauja veikta izdales vietu apmeklētāju vidū, tas ir, starp cilvēkiem, kas ar savu klātbūtni apliecina spēju nokļūt līdz tām.

3.3. Iespējamās grūtības

Absolūtais vairums atbalsta saņēmēju uz jautājumu par to, vai saskārušie ar kādām grūtībām atbalsta saņemšanas procesā, nepārprotami atbild ar „nē” – tā sacīja 87 % komplektu saņēmēju un 98 % maltīšu saņēmēju. Atšķirības starp abām respondentu grupām saistāmas ar to, ka komplektu saņemšanai ir nepieciešama sociālā dienesta izsniegta izziņa, kamēr maltīšu saņemšanai nav. Tiem, kas uz grūtībām norādīja, tika lūgts precizēt, kādas tās bijušas (sk.11. att.).

Avots: respondenti un viņu ģimenes locekļi, par kuriem saņemts atbalsts

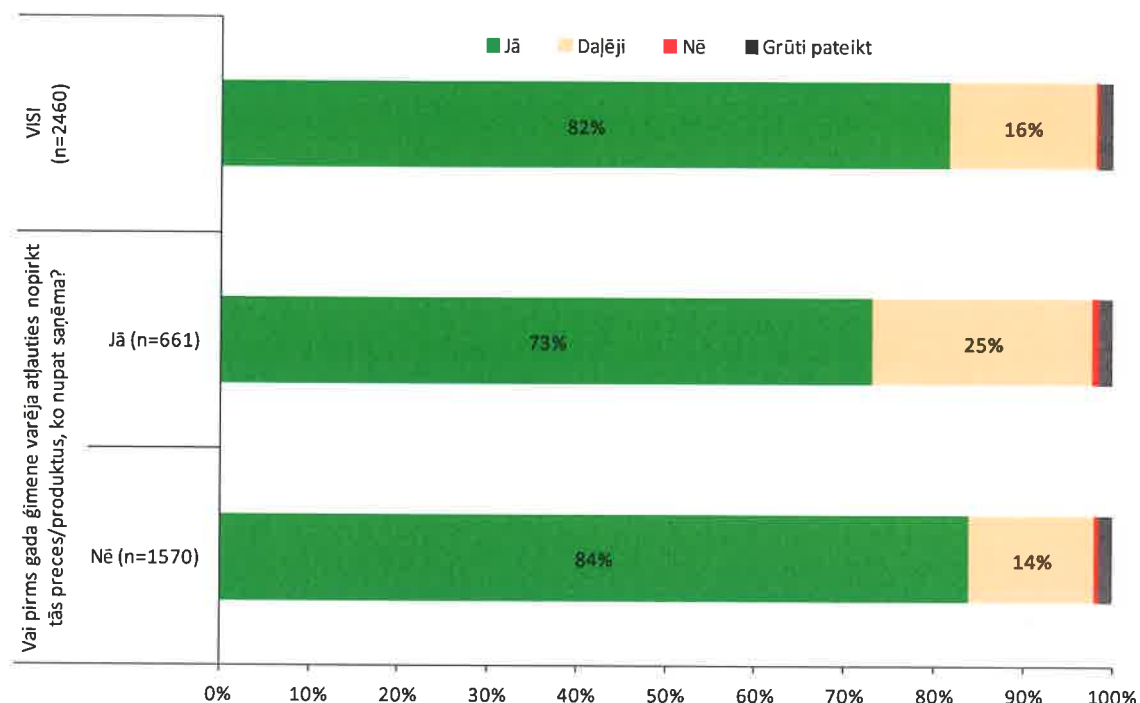
11. att. Ar kādām grūtībām saskārās atbalsta saņemšanā?

Vairums no tiem atbalsta komplektu saņēmējiem, kas sūdzas par grūtībām, norādīja uz to, ka izziņas nepieciešamība radījusi viņiem grūtības. Jāatzīmē, ka EAFVP atbalsta saņemšanai nav nepieciešama atsevišķa izziņa, komplektu saņēmēju viedoklis raksturo vispārējo procedūru izziņas par trūcīgo personu statusa saņemšanai. Respondentu viedoklis visbiežāk saistīts ar grūtībām statusu pamatojošo dokumentu ieguvē, attāluma līdz sociālajam dienestam vairākkārtēju mērošanu, lēmuma pieņemšanas ilgumu, atsevišķu izziņu saņemšanu kā komercbanku maksas pakalpojumu.

Šie viedokļi norāda, ka trūcīgo statusa iegūšanas process var būt saistīts arī ar izmaksām (samaksa par bankas izziņu, transporta izdevumi u.tml.), kuras trūcīgai personai ir būtiskas. Iespējams, šie jautājumi risināmi arī savādāk, piemēram, elektroniski, tomēr šāda iespēja ne vienmēr potenciālajiem atbalsta saņēmējiem ir pieejama – gan prasmju, gan nepieciešamā aprīkojuma ziņā.

4. Atbalsta efektivitātes pašvērtējums

Komplektu saņēmējiem, tika vaicāts pašvērtējums komplekta ietekmei uz viņu ģimenes situāciju – respektīvi, vai komplektu saņemšana situāciju ir ietekmējusi. Kā redzam 12. attēlā, absolūtais vairums komplektu saņēmēju jeb 82 % atbildēja, ka tas situāciju ir ietekmējis. 16 % atbildēja, ka daļēji ietekmējis, bet negatīvu atbildi sniedza aptuveni 0,5 %.

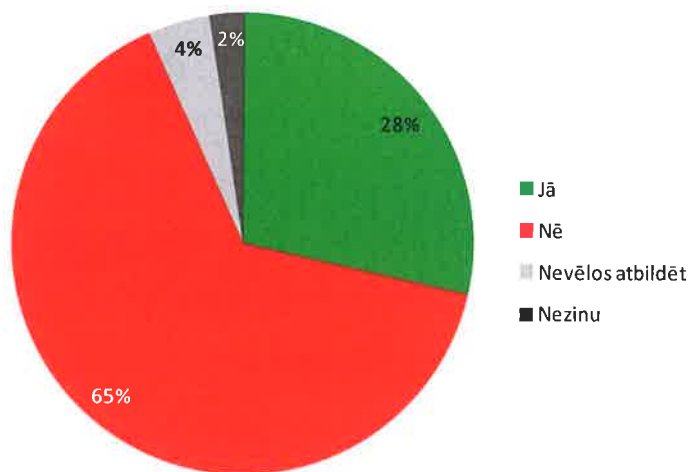

Avots: respondenti un viņu ģimenes locekļi, par kuriem saņemti, atbalsta komplekti

12. att. Vai atbalsta komplektu saņemšana ietekmēja ģimenes situāciju?

Visciešākā saikne atbildēm uz šo jautājumu ir ar atbildēm uz jautājumu (sk. 13. att.), vai pirms gada ģimene varēja atļauties nopirkt tās preces/produktus, ko nupat saņēma. 13. attēlā redzams, ka to respondentu atbildes, kas uz jautājumu par iespējām šādas preces nopirkt pirms gada atbildējuši ar „nē”, bijušas pozitīvākas par atbalsta komplekta ietekmi uz ģimenes situāciju. No tā secināms, ka ģimenes, kuru materiālās situācijas pašvērtējums ilgstošākā laika periodā ir slikts, augstāk novērtē atbalsta komplektu ieguldījumu ģimenes labklājībā. Biežāk par citiem uz to, ka atbalsta komplekti ietekmējuši ģimenes situāciju, norāda ģimenes, kuros ir gados jaunāki cilvēki, personu ziņā mazskaitlīgākas ģimenes, ģimenes, kurās nav personu ar invaliditāti, pilsētnieki, ģimenes, kuru mājokļos nav tādu ērtību kā ūdensvads, duša, vanna, plīts, arī personas, kuras nesaņem palīdzību no citām organizācijām. Raksturīgi, ka nav tiešas saiknes starp saņemto atbalsta komplektu veidu un apjomu no vienas puses un novērtējumu, vai tās ietekmējušas ģimenes situāciju.

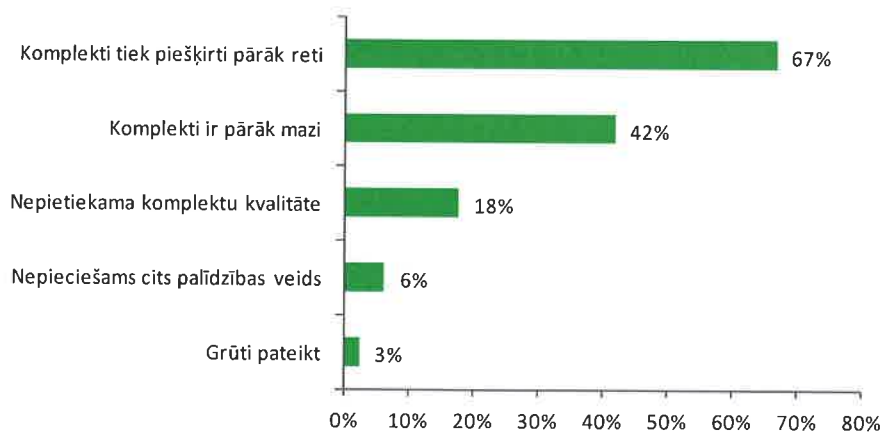
13. attēlā atsevišķi atspoguļotas atbildes uz jautājumu par to, vai komplektu saņēmēji, kā paši norāda, pirms gada būtu varējuši atļauties nopirkt komplektu saturā iekļautās preces – redzam, ka divas trešdaļas atbild noliedzoši, 28 % apstiprinoši.

Avots: respondenti un viņu ģimenes locekļi, par kuriem saņemti, atbalsta komplekti (n=2460)

13.att. Vai pirms gada ģimene varēja atļauties nopirkt tās preces/produktus, ko nupat saņēma?

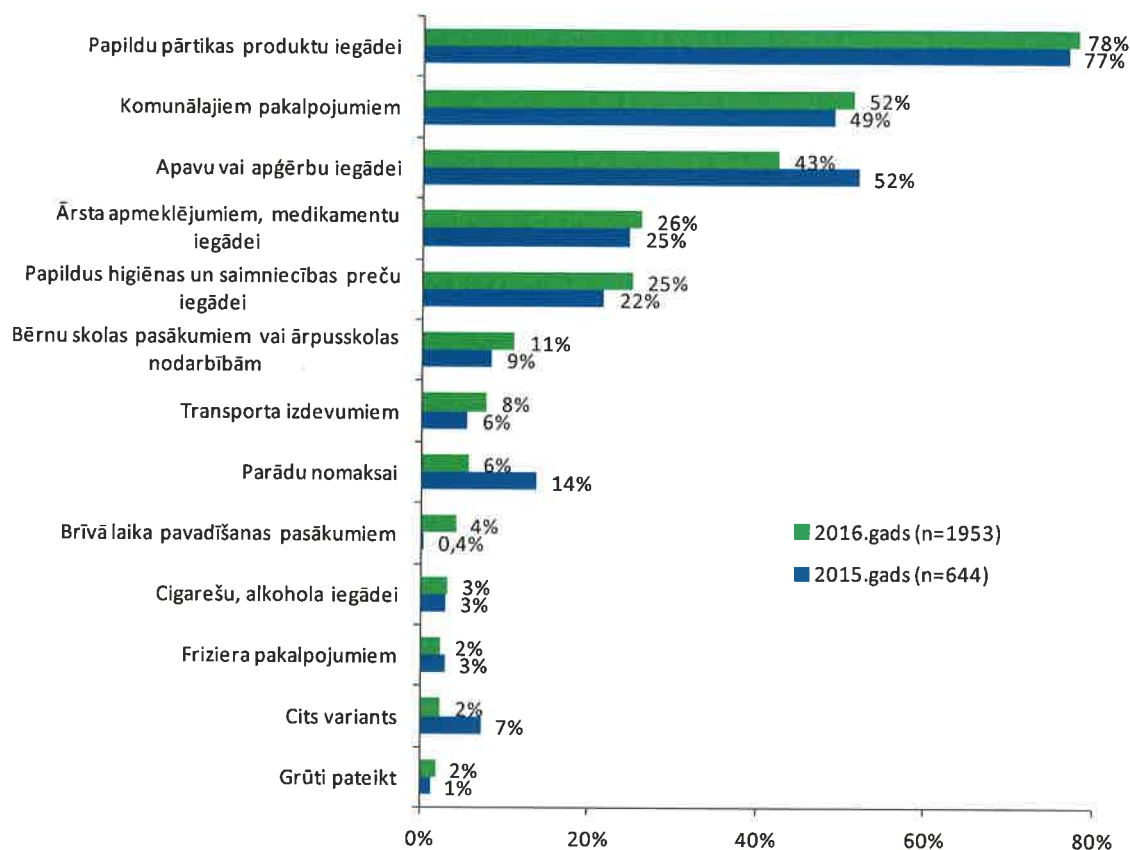
Respondentu atbildēs, kas norādīja, ka komplektu saņemšana ģimenes situāciju neietekmēja vai ietekmēja tikai daļēji (sk. 14. att.), dominē pamatojums, ka komplekti tiek piešķirti pārāk reti vai ir pārāk mazi. Daļa norāda arī uz nepietiekamo šo preču kvalitāti.

Avots: respondenti un viņu ģimenes locekļi, kuri norādīja, ka atbalsta komplektu saņemšana ģimenes situāciju ietekmējusi daļēji vai nav ietekmējusi vispār (n=403)

14. att. Kāpēc komplektu saņemšana neietekmēja jūsu ģimenes situāciju vai ietekmēja tikai daļēji?

Savukārt atbilde „nepieciešams cits palīdzības veids” sevī ietver visai atšķirīgu viedokļu kopumu, piemēram, vēlme saņemt materiālu atbalstu, nepietiekoši līdzekļi citiem izdevumiem, iespēja personām bez bērniem saņemt ģimenēm ar bērniem paredzēto atbalstu, produktu neatbilstību konkrētās ģimenes vajadzībām, vajadzību pēc psiholoģiskas palīdzības.

Avots: 2016. g. un 2015. g. respondenti un viņu ģimenes locekļi, kas norādīja, ka atbalsta komplektu saņemšana ietekmējusi viņu ģimenes situāciju

15. att. Kādām vajadzībām galvenokārt tērēja ietaupīto naudu?

Tiem, kas 2016. gadā norādīja, ka komplektu saņemšana ietekmēja viņu ģimenes situāciju, papildus tika vaicāts, kādām vajadzībām viņi galvenokārt tērēja ietaupīto naudu. Līdzīgs jautājums 2015. gadā tika vaicāts tiem, kuri sacīja, ka viņiem atbalsta saņemšanas rezultātā radās ietaupījumi.

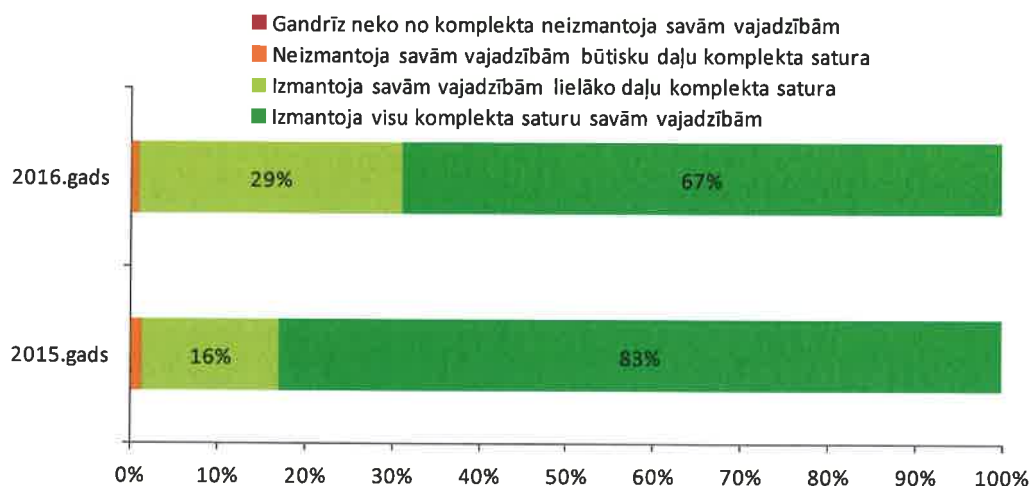
Tāpat kā 2015. gadā arī 2016. gadā (sk. 15.att.) dominē atbilde „papildu pārtikas produktu iegādei” - 78 % gadījumos. Par 9 % mazinājies atbildes „apavu un apģērbu iegādei” īpatsvars, to kompensējot pa 1-3 % citām izdevumu pozīcijām, kas 2015. gadā tika nosauktas retāk. Kopumā var runāt par nelielu uzlabojumu mērķa grupas materiālajā situācijā, jo atbildes „parādu nomaksai” īpatsvars krities ievērojami no 14 % uz 6 % gadījumu. 11 % gadījumu (2015. gadā 9 %) respondenti atzīmē, ka ietaupījums tērēts bērnu skolas pasākumiem vai ārpuskolas nodarbībām.

5. Pārtikas komplekti

5.1. Komplektu izmantošana

Absolūtajā vairumā gadījumu (67 %) komplekta saturs, kā norāda komplektu saņēmēji, ticis izmantots savām vajadzībām pilnībā (sk. 16. attēlu), pieskaitot respondentu viedokli par lielākās daļas izmantošanu savām vajadzībām 29 % gadījumu, redzam, ka saglabājas 2015. gadā novērotā pozitīvā tendence par komplekta satura un apjoma atbilstību komplektu saņēmēju vajadzībām. Respondentu, kas norādītu, ka neizmantoja savām vajadzībām būtisku daļu komplekta satura, ir ļoti maz – ap 1 %, bet tikai daži respondenti norāda, ka gandrīz nekas nav izmantots savām vajadzībām. Līdz ar to 2016. gadā līdzīgi kā 2015. gadā

vērojama augsta pārtikas komplektu izmantošanas lietderība un kopumā pārtikas komplekti tiek izmantoti tā, kā atbalsta sniedzēji to iecerējuši.

Avots: respondenti un viņu ģimenes locekļi, kas gada ietvaros iepriekš jau saņēmuši pārtikas komplektus (2015: n=762; 2016: n=2386)

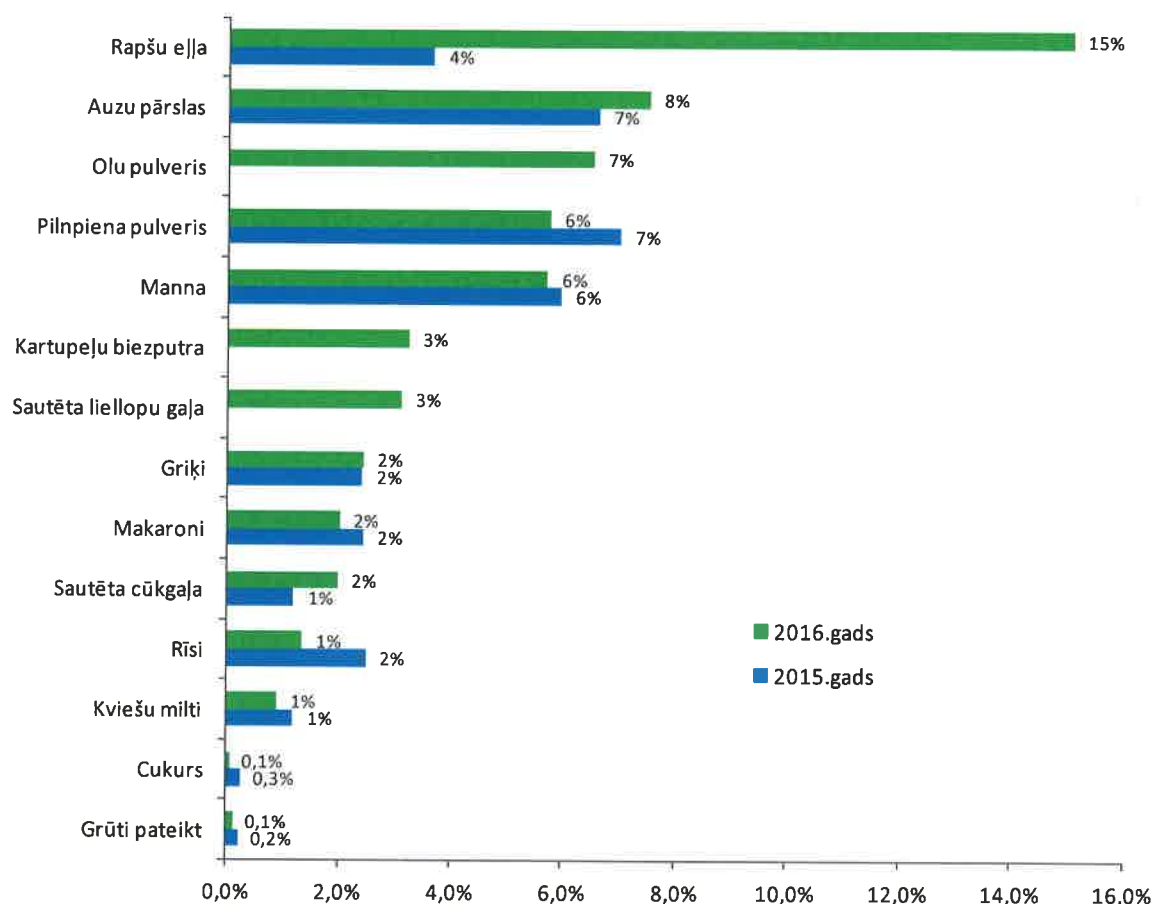
16. att. Komplekta satura izmantošana savām vajadzībām

Salīdzinot ar 2015. gadu, mainījies proporcija atbildēm „izmantoju visu komplekta saturu savām vajadzībām” un „izmantoju savām vajadzībām lielāko daļu komplekta satura” – visu komplekta saturu, 2015. gadā izmantojuši 83 %, bet 2016. gadā – 67 %. Pirmā un acīmredzami nozīmīgākā ietekme ir tendencei (sk. 17. att.), ka ievērojami pieaudzis to personu īpatsvars, kas norāda, ka nav pilnībā izmantojušas rapšu eļļu. 23 % no tiem, kas norāda, ka komplekta saturu nav izmantojuši pilnībā, kā vienīgo pilnībā neizmanto produktu norāda tieši šo, t.i., šīs tendences ietekme ir 7 %.

No komplektu saņēmēju sniegtajiem ieteikumiem 352 respondenti pieminējuši eļļu. 53 izteikušies, ka eļļas daudzums ir nepietiekams, bet 299 runā par eļļas veidu vai kvalitāti. Bieži ieteikums ir nomainīt rapšu eļļu pret saulespuķu, retāk – nerafinēto pret rafinēto. Nav iespējams nodalīt komplektu saņēmēju subjektīvās garšas sajūtas un pārtikas lietošanas paradumus no objektīviem pārtikas kvalitātes standartiem.

Kā iepriekš, komentējot 2015. gada pārtikas komplektu saturu, norādīja uztura speciālisti rapšu eļļa ir viena no vērtīgākajām eļļām, bez rapšu eļļas cepšanai piemērota vēl ir tikai olīveļļa. Izrietoši priekšlikums par rapšu eļļas aizstāšanu ar citu mazvērtīgāku nebūtu atbalstāms. Ja daļa pārtikas komplektu saņēmēju ar komplektā iekļauto nerafinēto eļļu nav bijusi apmierināta, iespējams, esošajam ražotājam jāpiedāvā universālāks produkts, paredzēts salātu sagatavošanai un cepšanai.

Citu šādu atsevišķi ņemtu produktu, kas ievērojami ietekmētu kopējās tendences, gan norādīt nevar.

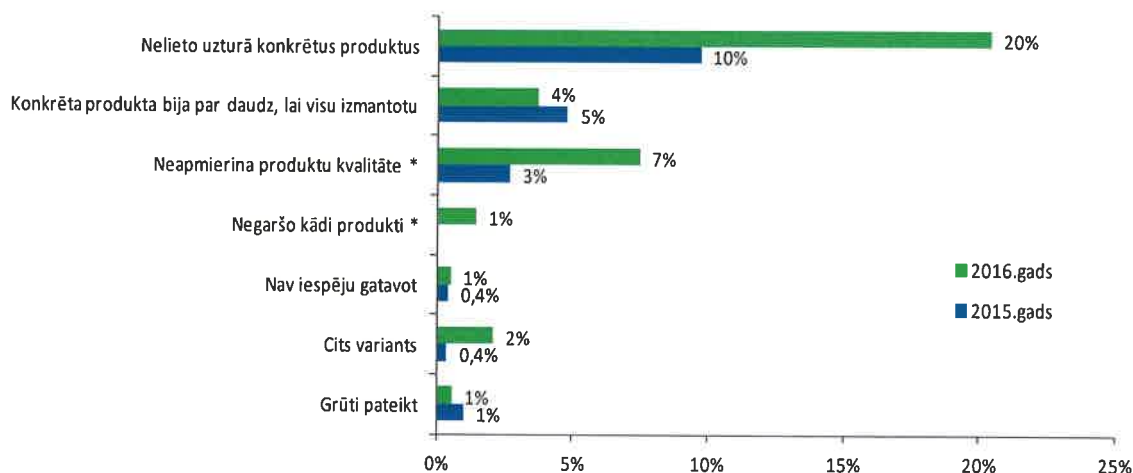

Avots: respondenti un viņu ģimenes locekļi, kas gada ietvaros iepriekš jau saņēmuši pārtikas komplektus (2015: n=762; 2016: n=2386)

17. att. Kuri produkti netika izmantoti savām vajadzībām?

2016. gadā pārtikas komplekti papildināti ar trim jauniem produktiem, turklāt katru no tiem pilnībā nav izmantojuši vismaz 3 % komplektu saņēmēju. Ja summējam tos pārtikas komplektu saņēmējus, kas nav spējuši izmantot tikai klāt pievienotos produktus (vienu vai vairākus), iegūstam, ka aptuveni 5 % no atbildes „izmantoju visu komplekta saturu savām vajadzībām” īpatsvara krituma salīdzinājumā ar 2015. gadu. Lielā mērā ar jaunu produktu pievienošanu saistās arī 18. attēlā atspoguļotais ievērojamais atbildes „nelieto uzturā konkrētus produktus” pieaugums.

Visciešāk šī atbilde saistās ar norādēm, ka no komplekta satura nav ticis izmantots olu pulveris. Lai cik pozitīvi ideju par olu pulvera iekļaušanu pārtikas kompleksos vērtē uztura speciālisti, praksē tomēr daļai sabiedrības šis produkts šķiet nepieņemams, iespējams, pat mākslīgs.

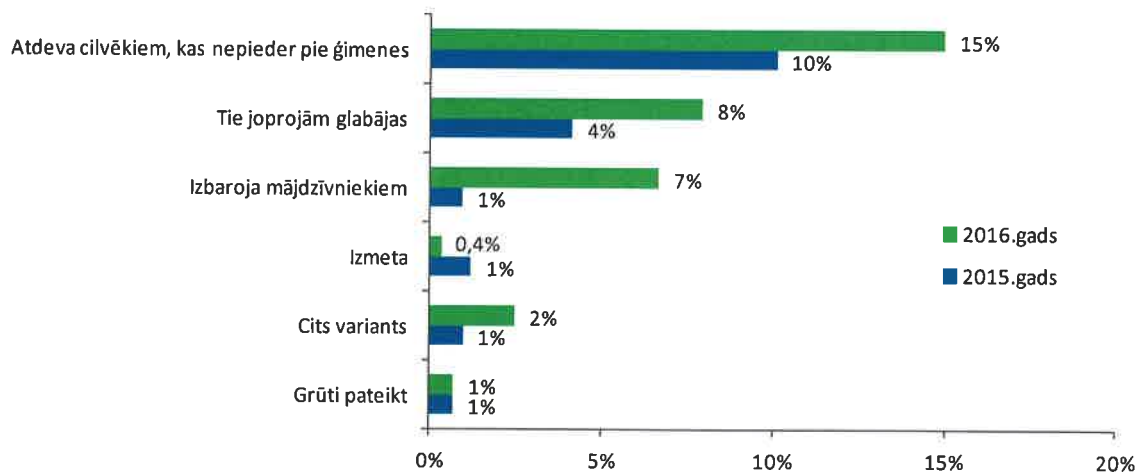

Avots: respondenti un viņu ģimenes locekļi, kas gada ietvaros iepriekš jau saņēmuši pārtikas komplektus (2015: n=762; 2016: n=2386)

18. att. Kādi bija būtiskākie iemesli, kāpēc viss komplekta saturs netika izmantots savām vajadzībām?

Pārējie produkti, kas uzrāda visciešāko saistību ar atbildi „nelieto uzturā konkrētus produktus”, ir auzu pārslas, manna un pilnpiena pulveris, kuri pārtikas kompleksos bija arī 2015. gadā un arī tad visbiežāk tika minēti kā tādi, ko atsevišķa komplekta saņēmēju daļa uzturā nelieto. Savukārt atbilde „neapmierina produktu kvalitāte” saistās ar rapšu eļļu. Nav iespējams noteikt saistību ar produkta uzglabāšanas noteikumu pārkāpumiem vai nekvalitatīvu ražojumu.

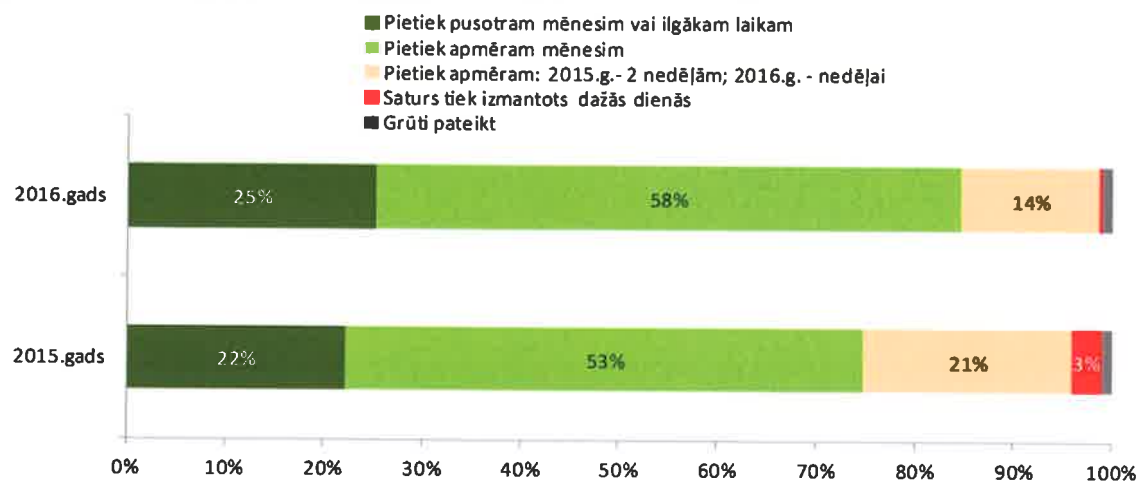
Cilvēku rīcība ar produktiem, ko viņi neizmanto savām vajadzībām (sk. 19. att.), nedaudz mainījies. Tas, ka visas nozīmīgākās atbildes uzrāda pieaugošu tendenci, gan ir tāpēc, ka grafiks atspoguļo apjoma izmaiņas pret visu atbalsta saņēmēju kopumu, nevis tipisko rīcību izmaiņas – tā kā atbalsta saņēmēju, kas produktus neizmanto pilnībā, kļuvis vairāk, tad pieaudzis arī gandrīz visu 19. attēlā atspoguļoto atbilžu nosaukšanas biežums.

Avots: respondenti un viņu ģimenes locekļi, kas gada ietvaros iepriekš jau saņēmuši pārtikas komplektus (2015: n=762; 2016: n=2386)

19. att. Ko izdarīja ar produktiem, kas netika izmantoti savām vajadzībām?

Cilvēkiem, kas nepieder pie ģimenes biežāk atdota manna, makaroni, pilnpiena pulveris, griķi. Mazākā mērā arī olu pulveris, auzu pārslas, kartupeļu biežputra. Atbilde „tie joprojām glabājas” saistīta tikai ar vienu pārtikas produktu – rapšu eļļu.

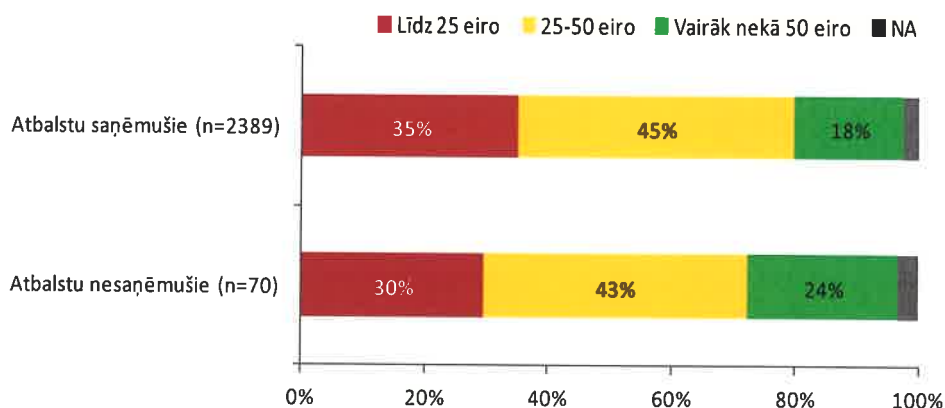
Avots: respondenti un viņu ģimenes locekļi, kas gada ietvaros iepriekš jau saņēmuši pārtikas komplektus (2015: n=762; 2016: n=2386)

20. att. Cik ilgam laikam jūsu ģimenei pietiek ar tiem produktiem, ko saņemat vienā komplektu saņemšanas reizē?

Komplektu izmantošanas laiku pusotrs mēnesis un apmēram mēnesis (sk. 20. att.), komplektu saņēmēji norāda 2016. gadā 83 % gadījumos pretstatā 75 % gadījumu 2015. gadā, kas liecina, ka komplektu apjoms un izsniegšanas biežums kopumā vērtējams kā adekvāts vajadzībām. Tomēr tāpat kā iepriekšējā gadā raksturīgi, ka uz komplektu satura ātrāku izlietošanu biežāk norādīts ģimenēs, kurās ir vairāk pieaugušo un vīriešu, jo šajos gadījumos objektīvi nepieciešams lielāks pārtikas daudzums.

5.2. Naudas ietaupījumi un citu pārtikas produktu izmantošana

Lai novērtētu iespējamās naudas ietaupījumus pārtikas komplektu saņemšanas rezultātā, viens no uzdotajiem jautājumiem ir par papildus nepieciešamo summu pārtikas iegādē.

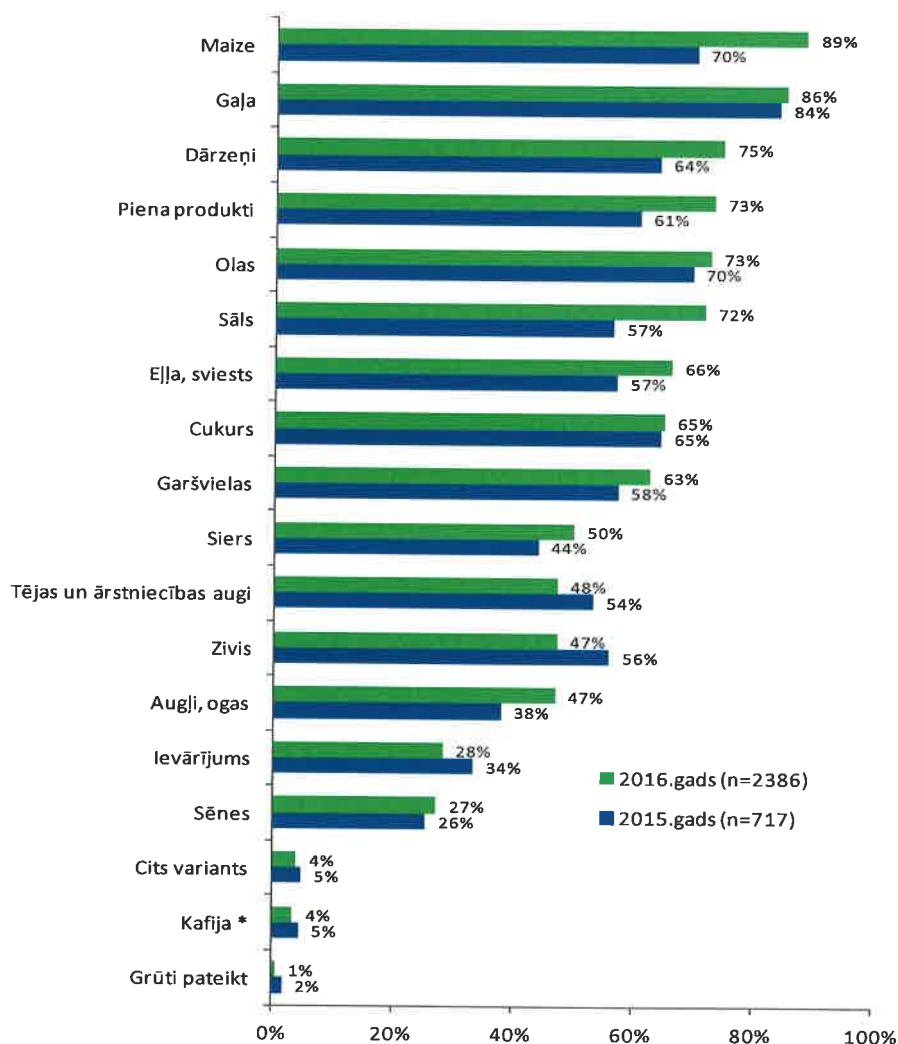
Avots: respondenti un viņu ģimenes locekļi

21. att. Summa mēnesī uz cilvēku, ko šobrīd aptuveni tērē (papildus) nepieciešamo pārtikas produktu iegādei

Sniegtās atbildes dalītas ar ģimenes locekļu skaitu, aprēķinot aptuvenos tērējamo summu intervālus – tie atspoguļoti 21. attēlā, kur pārtikas komplektus iepriekš saņēmušie salīdzināti ar tiem aptaujas dalībniekiem, kas atbalsta komplektus aptaujas gadā iepriekš (pirms reizes, kad tika intervēti), nebija saņēmuši.

Norādītās atšķirības liecina, ka atbalstu nesaņēmušie kopumā tērē pārtikai lielāku summu. Var pieņemt, tomēr nevar viennozīmīgi secināt, ka tas liecina par atbalsta efektivitāti. Salīdzinot šīs grupas, konstatēts, ka nav tiešu pierādījumu par respondentu iepriekšējo situāciju. Komplektu saņēmējiem, kas gada pirmajos astoņos mēnešos nesaņēma pārtikas komplektus, jo nebija trūcīgo statusā, dzīves apstākļi visdrīzāk objektīvi bija labāki, kas varēja atspoguļoties arī pārtikas patēriņā. Šī varbūtība gan ir niecīga, jo līdzīgas atšķirības no atbalstu iepriekš saņēmušajiem kā tās, kas atspoguļotas 21. attēlā, tika konstatētas arī 2015. gadā. Līdz ar to dati drīzāk liecina par to, ka atbalsts bija precīzi mērķēts vistrūcīgāko mērķa grupai, šo mērķa grupu identificējot pēc izdevumu līmeņa.

Pievēršoties tam, kādi produkti papildus nepieciešami maltīšu pagatavošanai (sk. 22. att.), sniegts salīdzinājums ar 2015. gadu.

Avots: respondenti un viņu ģimenes locekļi

22. att. Papildus nepieciešamie pārtikas produkti maltīšu pagatavošanai

Pārtikas komplektu saņēmēju viedoklis var būt vērtējuma kritērijs, par to, cik veiksmīgi veidots komplektu saturs un pamats lēmumam, kurus no visbiežāk nepieciešamākajiem produktiem ir iespējams un ir racionāli iekļaut pārtikas komplektā.

Ietekme no papildu produktu iekļaušanas komplektā vērojama gan ailē „gaļa”, gan ailē „olas” – atbilstu īpatsvars salīdzinot ar 2015. gadu nedaudz pieaudzis, bet ne tik lielā mērā kā maizei, dārzeņiem un piena produktiem. Protams, olu pulveris un papildus cūkgaļas un

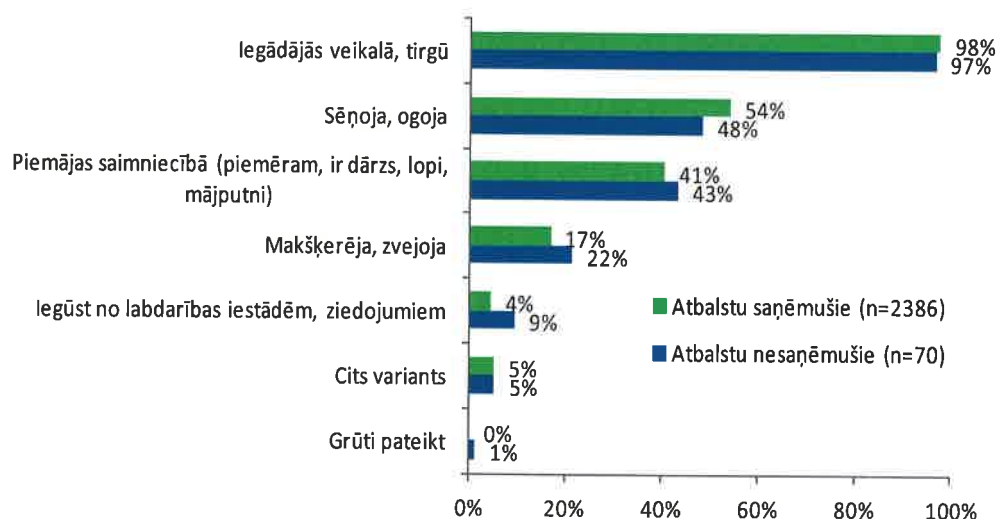
liellopu gaļas konservi nevar kompensēt visu maltīšu pagatavošanai nepieciešamo gaļas un olu daudzumu un daļa komplektu saņēmēju šos produktus atzīmējuši kā tādus, kuri netika izmantoti savām vajadzībām (sk. 17. att.) – tomēr tieši šo produktu papildus pieprasījums ir salīdzinoši mazāks. Tas var būt saistīts ar veiktajām izmaiņām komplektu saturā.

Tādi produkti, kur vēl korekcijas komplekta saturā būtu iespējamas un vienkārši īstenojamas, ir sāls un cukurs. Jāatzīmē, ka papildus cukura, kā arī sāls iekļaušana iespējama, tomēr visdrīzāk tie jāfasē īpaši, turklāt sāls ir arī lēts produkts, kura iegādi iespējams arī atstāt katra paša ziņā.

Runājot par garšvielām, savukārt jāizsaka bažas, ka garšas īpašību uztvere cilvēkiem atšķiras, tādējādi jebkāds garšvielu maisījums, kas vieniem šķitīs ļoti piemērots, citiem, visdrīzāk paliks neizmantots.

Cita atbilde, kas minēta bieži un pārklājas ar komplekta saturu, ir „eļļa, sviests”. Tomēr šajā gadījumā, kā secināms no atbildēm uz citiem jautājumiem, runa nav tik daudz par apjomu (tiesa, ir arī norādes, ka eļļas komplektos varētu būt divreiz vairāk), cik par kvalitāti.

Situācijas novērtējumu papildina atbildes uz jautājumu par to, kur iegūst nepieciešamos produktus (sk. 23. att.). Tā kā šīs atbildes būtiski var ietekmēt sezonālitate, nav sniegts salīdzinājums gadu griezumā, bet atbalstu saņēmušos salīdzināti ar nesaņēmušajiem.

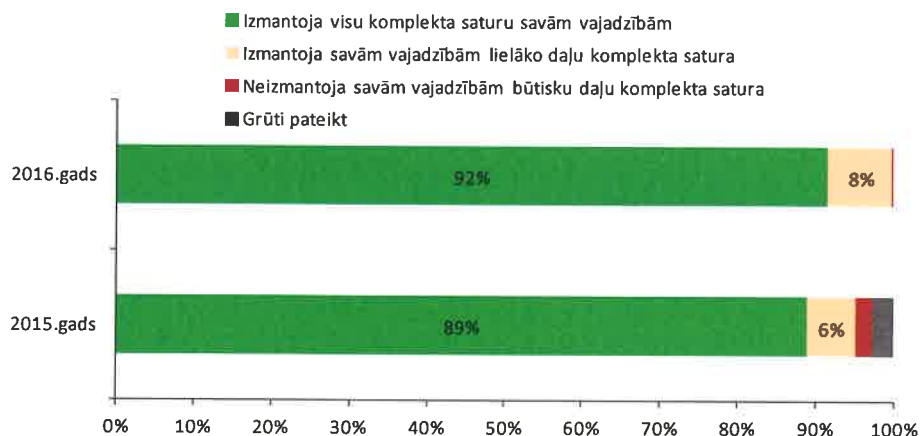
Avots: respondenti un viņu ģimenes locekļi

23. att. Kur jūs iegūstat nepieciešamos produktus?

Gandrīz katrai no atbalstu saņēmušajām ģimenēm ir kādi, lai arī ierobežoti līdzekļi, ko tā tērē pārtikas iegādei. Tādējādi atbilde „iegādājos veikalā, tirgū” šādā formā nav analizējama – to atzīmē būtībā katrs. Savukārt produktu loks, ko iespējams iegūt sēņojot, ogojot, makšķerējot un zvejojot nepārklājas ar pārtikas komplekta pašreizējo saturu, un diez vai būtu lietderīgi pārtikas komplektā iekļaut produktus, kas iegūstami šādā ceļā (piemēram, ievārījumu). Savukārt piemājas saimniecības esamība vispirms ir atkarīga no atbalsta saņēmēja dzīvesvietas.

6. Higiēnas un saimniecības preču komplekti

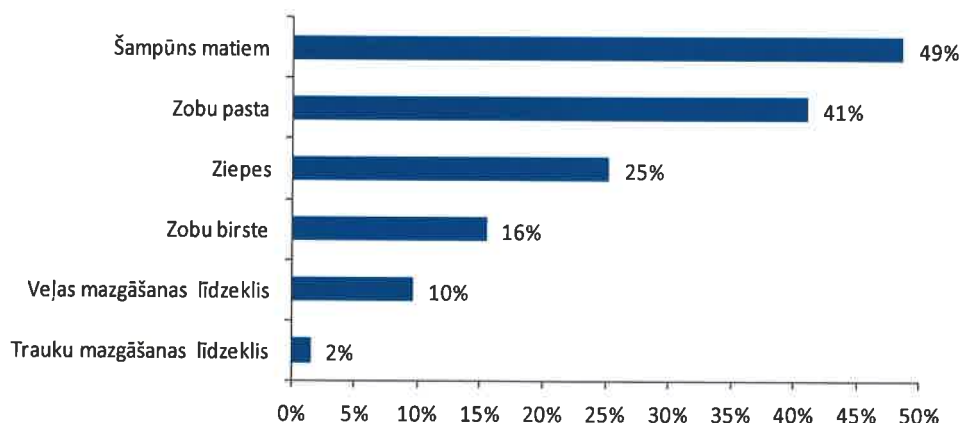
Higiēnas un saimniecības preču komplekti lielākā daļā situāciju izmantoti pilnībā – tā bijis 89 % gadījumos 2015. gadā un 92 % gadījumu 2016. gadā (sk. 24. att.). Tikai 8 % gadījumos respondenti 2016. gadā min, ka savām vajadzībām nav izmantojuši visu.

Avots: respondentu ģimenes locekļi (bērni), kas saņēmuši higiēnas un saimniecības preču komplektus (2015: n=293; 2016: n=674)

24. att. Komplekta satura izmantošana savām vajadzībām

Šāda situācija liecina par sniegtā atbalsta un EAFVP organizēto pasākumu efektivitāti kopumā, taču no pētījuma viedokļa rada grūtības veikt novērtējumu par tiem atbalsta saņēmējiem, kas tomēr nav komplekta saturu izmantojuši pilnībā, jo viņu skaits kopumā ir neliels. Jāņem vērā, ka atbildes 2016. gadā balstās tikai 36 unikālo respondentu sacītajā. Visbiežāk tiek norādīts (sk. 25. att.), ka pilnībā nav izmantots šampūns matiem un zobu pasta – uz to norāda attiecīgi 49 % un 41 % no preces pilnībā neizmantojušajiem.

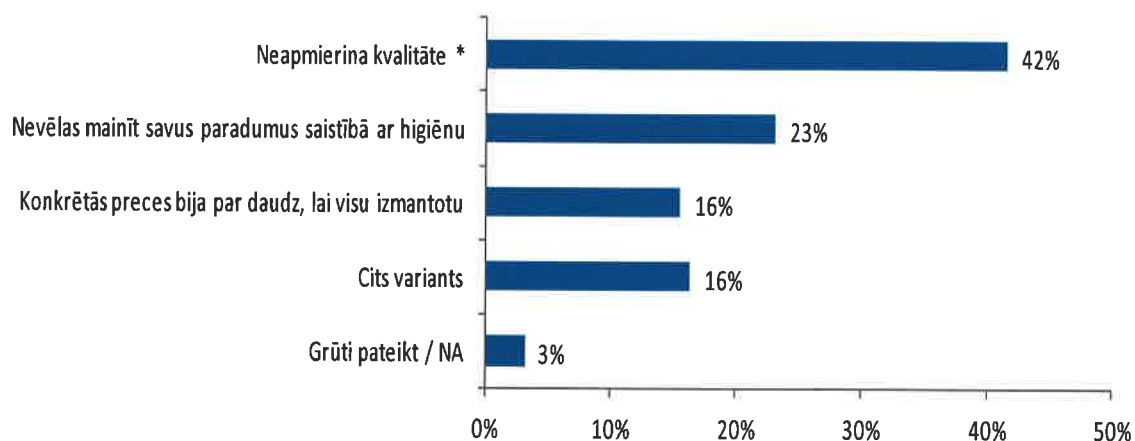

Avots: respondentu ģimenes locekļi (bērni), kas komplekta saturu, nav pilnībā izmantojuši savām vajadzībām (n=57)

25. att. Kuras preces netika izmantotas savām vajadzībām?

Turklāt cēlonis (sk. 26. att.) visbiežāk bijusi preču kvalitāte. Atbilde „neapmierina kvalitāte” anketā nebija iekļauta – tā bija respondentu pašu iniciatīva uz šo problēmu norādīt, turklāt kā redzams no komentāriem par kvalitāti sūdzības bija tieši šampūna un zobu pastas gadījumā.

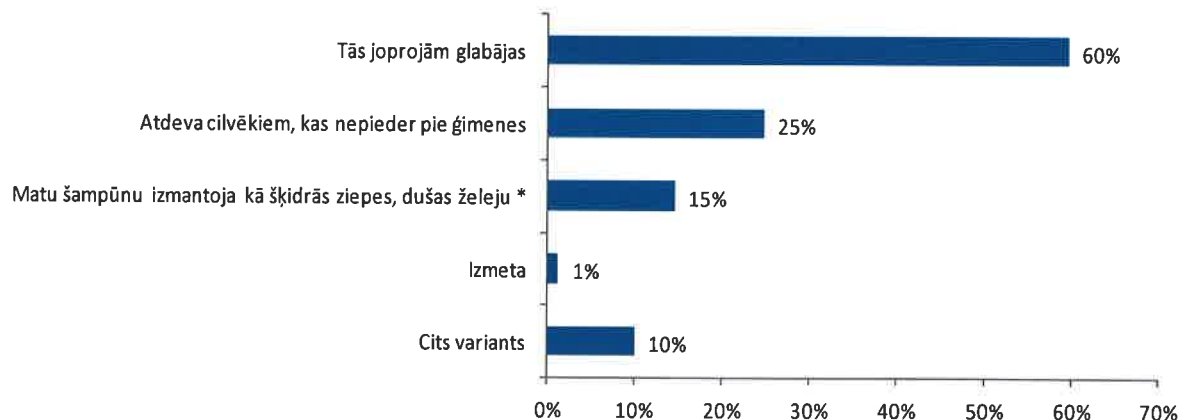
Turklāt pie komplektu saņēmēju komentāriem ir arī pozitīvas atsauksmes par higiēnas un saimniecības preču kvalitāti (nepārprotami norādot, ka saņemtās preces bijušas kvalitatīvas) – daudzi drīzāk kā problēmu izceļ nepietiekamo apjomu, nevis kvalitāti.

Avots: respondentu ģimenes locekļi (bērni), kas komplekta saturu, nav pilnībā izmantojuši savām vajadzībām (n=57)

26. att. Kādi bija būtiskākie iemesli, kāpēc viss komplekta saturs netika izmantots savām vajadzībām?

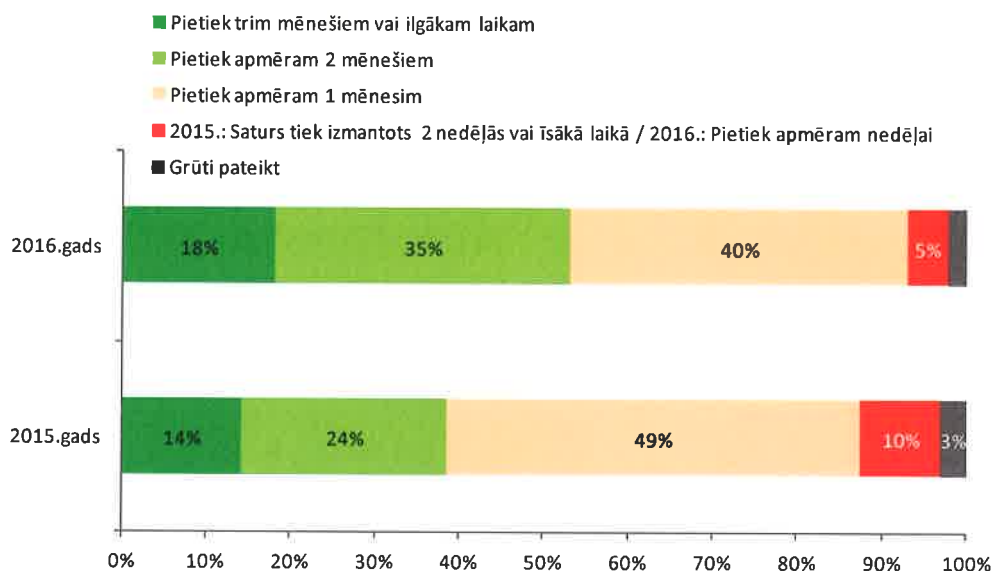
Preces, kuras netika pilnībā izmantotas savām vajadzībām, vairumā gadījumu joprojām glabājas. Retāk tās atdotas cilvēkiem, kuri nepieder pie ģimenes (sk. 27. att.). Atsevišķi attēlā izdalīta arī atbilde „matu šampūnu izmantoja kā šķidrās ziepes, dušas želeju”, jo uz to norādīja vairāki respondenti.

Avots: respondentu ģimenes locekļi (bērni), kas komplekta saturu, nav pilnībā izmantojuši savām vajadzībām (n=57)

27. att. Ko izdarīja ar precēm, kas netika izmantotas savām vajadzībām?

Higiēnas un saimniecības preču komplektā iekļauto preču ģimenēm parasti pietiek 1-2 mēnešiem (sk. 28. att.), 40 % no komplektu saņēmējiem min, ka pietiek mēnesim, bet 35 % - ka aptuveni diviem. Savukārt 18 % ir tādu, kam ar izdalītajām precēm pietiek visam tam periodam, par kādu tās tiek piešķirtas. Līdz ar to var secināt, ka kopumā izdales biežums noteikts precīzi.

Avots: respondentu ģimenes locekļi (bērni), kas saņēmuši higiēnas un saimniecības preču komplektus (2015: n=293; 2016: n=674)

28. att. Cik ilgam laikam jūsu ģimenei pietiek ar tām precēm, ko saņem vienā komplektu izdalīšanas reizē?

Līdzīgi kā 2015. gadā konstatējama saikne starp bērnu skaitu ģimenē un komplektu izmantošanas ātrumu, un arī 2016. gadā saikne ir pretēja tai, kas tika konstatēta pārtikas komplektu gadījumā. Proti, lielāks bērnu skaits ģimenē nozīmē, ka pārtikas komplektu pietiek ilgākam laikam (bērni patērē proporcionāli mazāk pārtikas), bet higiēnas un saimniecības preču komplektu – īsākam laikam.

Ir konstatējama arī saikne ar dzīvesvietu – Rīgā un lielākajās pilsētās komplektu saturs tiek iztērēts ātrāk. Ilgāk komplekta satura pietiek, ja ģimenē ir strādājošie, bet salīdzinoši ātri tā tiek iztērēta, ja ģimenē ir persona bērna kopšanas atvaļinājumā (jeb citiem vārdiem – ja ģimenē ir mazs bērns līdz divu gadu vecumam). Bērna vecumam pieaugot, komplekta saturs ir pietiekams ilgākam laikam.

7. Mācību piederumu komplekti un skolas somas

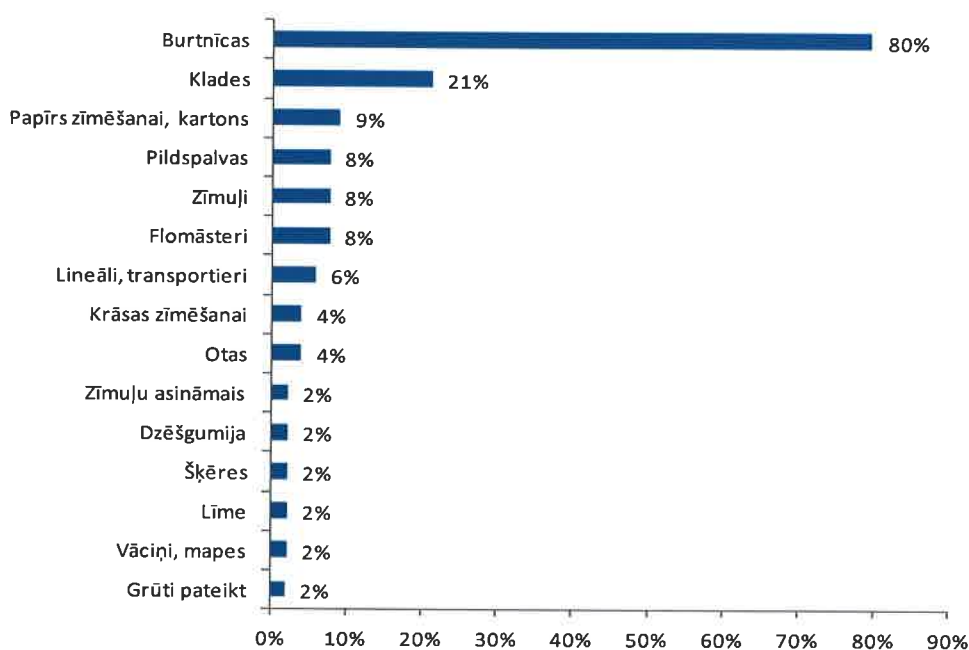
Līdzīgi kā tas ir ar higiēnas un saimniecības preču komplektiem arī mācību piederumu komplekti absolūtajā vairumā situāciju izmantoti pilnībā – tā bijis 91 % komplektu saņēmēju (sk. 29. att.). Tikai 9 % min, ka izmantota lielākā daļa mācību piederumu.

Avots: respondenti, kuri ģimenes locekļiem (skolēniem) saņēmuši individuālo mācību piederumu komplektus (n=400)

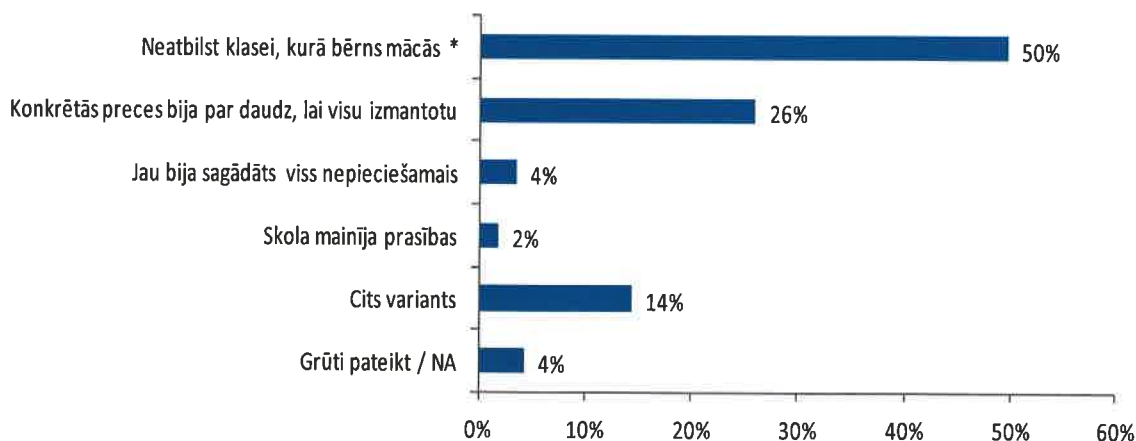
29. att. Komplekta satura izmantošana savām vajadzībām

Preču, kas netika izmantotas pilnībā (sk. 30. att.) vidū dominē burtnīcas, savukārt 31. attēls parāda galveno iemeslu – universālajā mācību piederumu komplektā ir preces, kas paredzētas izmantošanai dažādu vecumgrupu skolēniem. Vecāko klašu skolēns komplektā saņemto jaunāko klašu skolēniem paredzētas burtnīcas, iespējams, nelietoja savām vajadzībām, bet atdeva citiem. Atbildot uz jautājumu, kas izdarīts ar tām mantām no komplektiem, kas netika izmantotas savām vajadzībām (sk. 32. attēlu), absolūtais vairums norāda, ka tās tika atdotas cilvēkiem, kuri nepieder pie ģimenes – visai pašsaprotama rīcība, ja saņemtas kopumā kvalitatīvas preces, kuras vienīgi neatbilst preces saņēmēja vajadzībām. Atgriežoties pie 30. attēla, jāsaņem, ka arī pārējie mācību piederumi, kuri biežāk nekā citi minēti starp pilnībā neizmantotajiem, konkrēti, klades un papīrs zīmēšanai, ir tādi, kuru izmantošana ir atkarīga no tā, kādā klasē mācās skolēns.

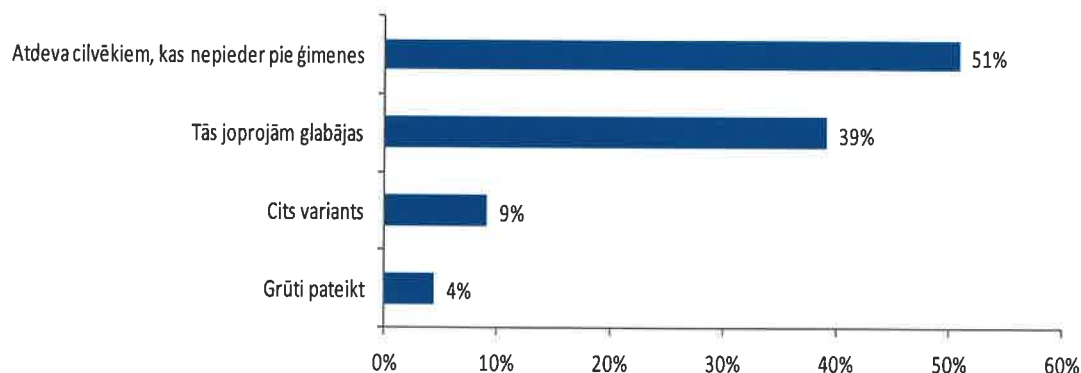
Avots: respondenti, kuru ģimenes locekļi (skolēni) individuālo mācību piederumu komplektu saturu nav pilnībā izmantojuši savām vajadzībām (n=38)

30. att. Kuri mācību piederumi netika izmantoti savām vajadzībām?

Avots: respondenti, kuru ģimenes locekļi (skolēni) individuālo mācību piederumu komplektu saturu nav pilnībā izmantojuši savām vajadzībām (n=38)

31. att. Kādi bija būtiskākie iemesli, kāpēc viss komplekta saturs netika izmantots savām vajadzībām?

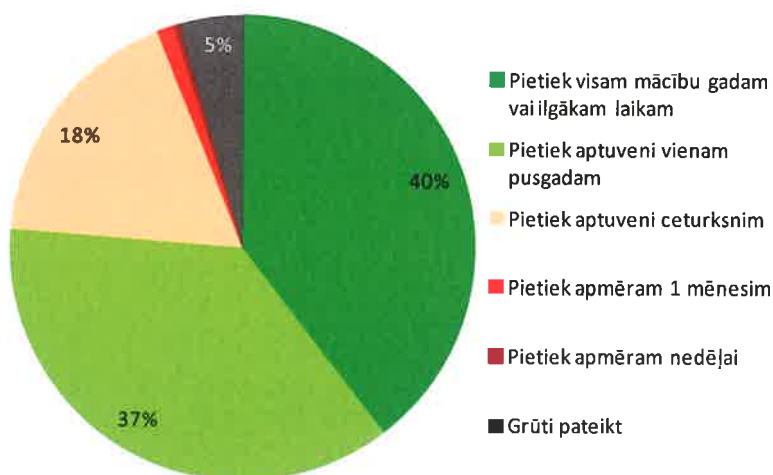
Avots: respondenti, kuru ģimenes locekļi (skolēni) individuālo mācību piederumu komplektu saturu nav pilnībā izmantojuši savām vajadzībām (n=38)

32. att. Ko izdarīja ar mācību piederumiem, kas netika izmantoti savām vajadzībām?

Respondentu skaits, kas uz 32. attēlā atspoguļoto jautājumu atbildējuši, ir ļoti neliels, tādējādi padziļināti analizēt sniegtās atbildes nav mērķtiecīgi – tām var būt gadījuma raksturs. Secinājumi, ko iespējams izdarīt, ir šādi:

- burtnīcas, kas neatbilda klasei, kurā mācās bērns, atdotas citiem – tādiem, kas nepieder pie ģimenes;
- klades bija par daudz – tās joprojām glabājas;
- joprojām glabājas arī daļa zīmņu un pildspalvu.

Ievērojamai daļai atbalsta saņēmēju ar saņemtajiem individuālajiem mācību piederumu komplektiem pieticis visam mācību gadam – kā redzams 33. attēlā, šādu atbildi snieguši 40 %. Ja 2016. gadā nebūtu izsniegti mācību piederumu komplekti par 2016. gadu, varētu apgalvot, ka mācību piederumu komplekts ir nedaudz par dāsnu. Tomēr šobrīd var pieļaut arī, ka daļai atbalsta saņēmēju, sniedzot atbildes, bija grūti abstrahēties no fakta, ka saņemts nevis viens, bet divi komplekti.

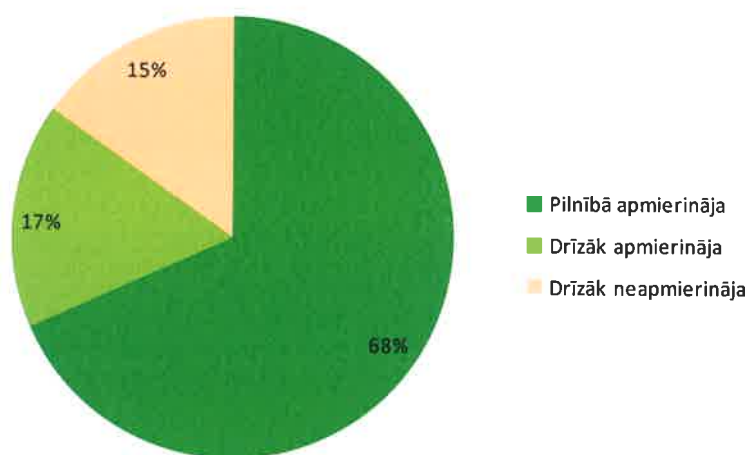

Avots: respondenti, kuri ģimenes locekļiem (skolēniem) saņēmuši individuālo mācību piederumu komplektus (n=400)

33. att. Cik ilgam laikam ģimenē dzīvojošiem skolniekiem pietiek ar tām lietām, ko saņem vienā individuālo mācību piederumu komplektā?

Daļa atbalsta saņēmēju izvēlējās individuālo mācību komplektu vietā saņemt skolas somas.

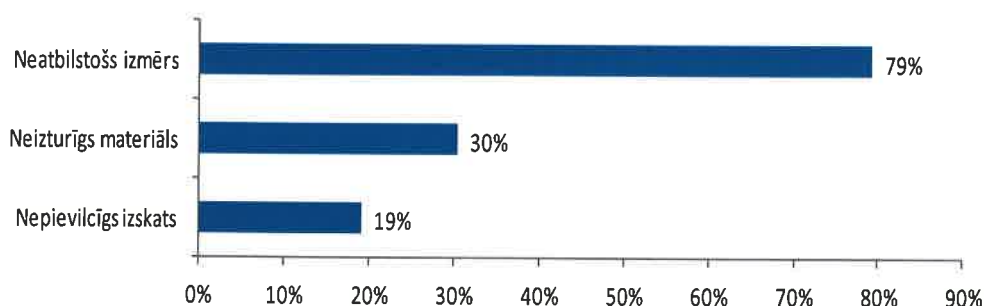
34. attēlā atspoguļotas somu saņēmēju atbildes par to, ko viņi domā par skolas somu noformējumu un kvalitāti. Kvalitāte atbalsta saņēmējus kopumā apmierinājusi – 68 % norāda, ka, apmierinājusi pilnībā, bet 17 %, ka drīzāk, kas kopā veido 85 % apmierināto ar saņemtajām skolas somām. To 15 % respondentu atbildes, kurus somas tomēr drīzāk neapmierināja (to, ka pilnībā neapmierinātu, neteica neviens no aptaujātajiem), sīkāk analizētas 35. attēlā, apskatot iemeslus, kāpēc somas neapmierināja. Jāņem vērā ļoti niecīgais respondentu skaits, kas uz jautājumu atbildējuši, tādēļ saprotams, ka šiem iemesliem var būt gadījuma raksturs – tie var neliecināt par objektīvām tendencēm somu noformējumā un kvalitātē.

Avots: respondenti, kuri ģimenes locekļiem (skolēniem) saņēmuši skolas somas (n=135)

34. att. Vai apmierināja skolas somas noformējums un kvalitāte?

Visbiežāk neapmierinātība saistās ar somu izmēru (sk. 35. att.). Atsevišķos gadījumos norādīts, ka somām ir neizturīgs materiāls vai nepievilcīgs izskats. Tā kā izdalīto somu dizains bija atšķirīgs, bet sasaistīt šos dažus neapmierinātos ar konkrētu somu dizainu nav iespējas.

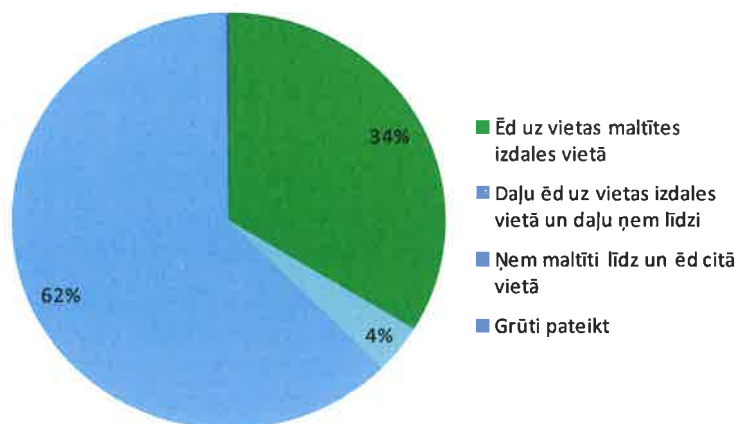
Avots: respondenti, kuru ģimenes locekļiem (skolēniem) saņemto skolas somu kvalitāte neapmierināja (n=20)

35. att. Kas neapmierināja skolas somas noformējumā un kvalitātē?

Tā kā šī problēma jau atrisināta – komplekti 2017. gadā tiek diferencēti atkarībā no skolēnu vecuma, tad iespējams prognozēt, ka 2017. gadā gandrīz visi respondenti atzīmēs, ka individuālie mācību komplekti izmantoti pilnībā.

8. Zupas virtuves

Zupas virtuvju apmeklētāji (sk. 36. att.), kas maltīšu izdales vietas apmeklēja biežāk (62 % gadījumos), maltītes izdales vietās vienīgi saņem, nevis patērē.

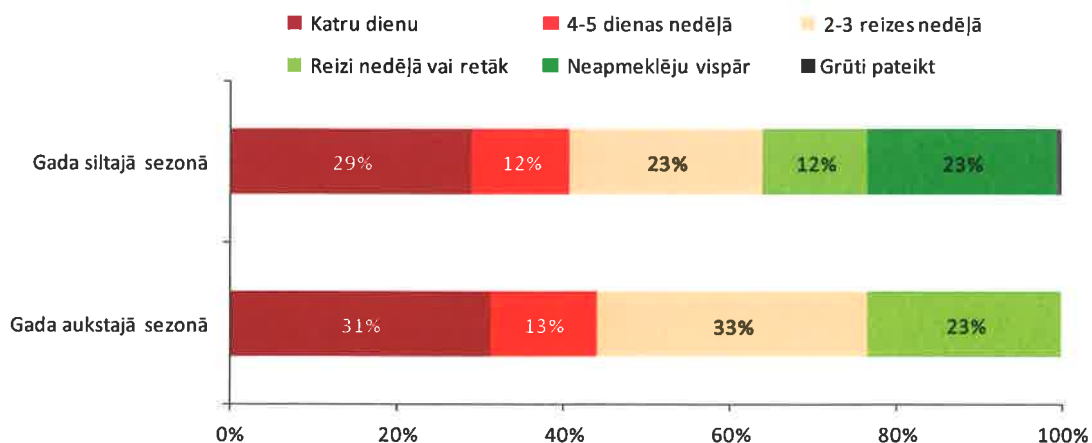

Avots: zupas virtuves apmeklētāji un viņu ģimenes locekļi, kuru vietā viņi saņem maltītes, kas jau iepriekš izmantojuši zupas virtuvju pakalpojumus (n=324)

36. att. Vai lielākoties ēd maltīti uz vietas vai ņem līdz?

Maltīšu saņēmējiem reti tiek piedāvāta izvēle: maltītes ņemt līdz vai arī patērēt uz vietas. Tikai viena maltīšu sniedzēja gadījumā pilnībā dominē atbilde „ēd uz vietas maltītes izdales vietā”, bet vēl divu maltīšu sniedzēju gadījumā šī atbilde ir pārsvarā, citās maltīšu izdales vietās pilnībā atbildēts „ņem maltīti līdz un ēd citā vietā”. Jāsecina, ka maltītes saņēmēja rīcību nosaka atbilstošu telpu (ēšanai uz vietas) pieejamība vai izdales organizācijas noteikumi, kas dod priekšroku vienai vai otrai rīcībai.

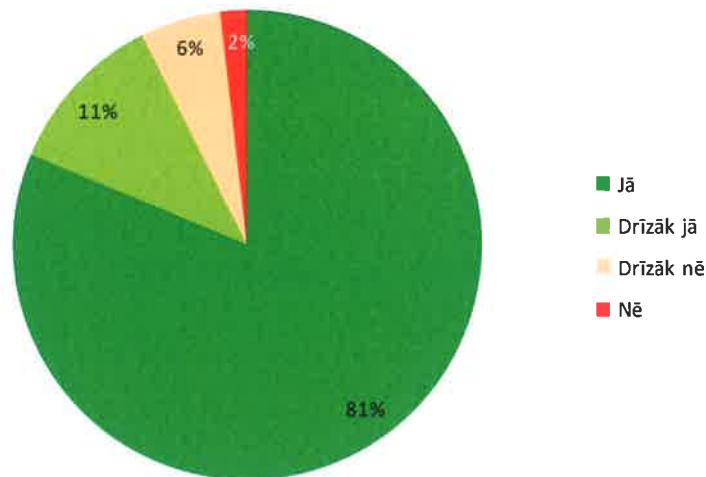
Zupas virtuves biežāk tiek apmeklētas (sk. 37.att.) gada aukstajā sezonā, tomēr to personu īpatsvars, kas izdales vietas apmeklē katru dienu vai 4-5 reizes nedēļā, ir visnotaļ stabils visu gadu. Lielākās sezonālās svārstības skar personas, kuras aukstajā sezonā apmeklē zupas virtuvi vienu vai dažas reizes nedēļā, bet vasarā to nedara. Iemesls varētu būt arī atsevišķu zupas virtuvju slēgšana vasaras mēnešos. Zupas virtuves biežāk apmeklē vīrieši, personas, kam interviju ērtāk sniegt krieviski, personas bez ienākumiem, pilsētu (izņemot Rīgu) iedzīvotāji.

Avots: zupas virtuves apmeklētāji un viņu ģimenes locekļi, kuru vietā viņi saņem maltītes, kas jau iepriekš izmantojuši zupas virtuvju pakalpojumus (n=324)

37. att. Cik bieži apmeklē zupas virtuvi?

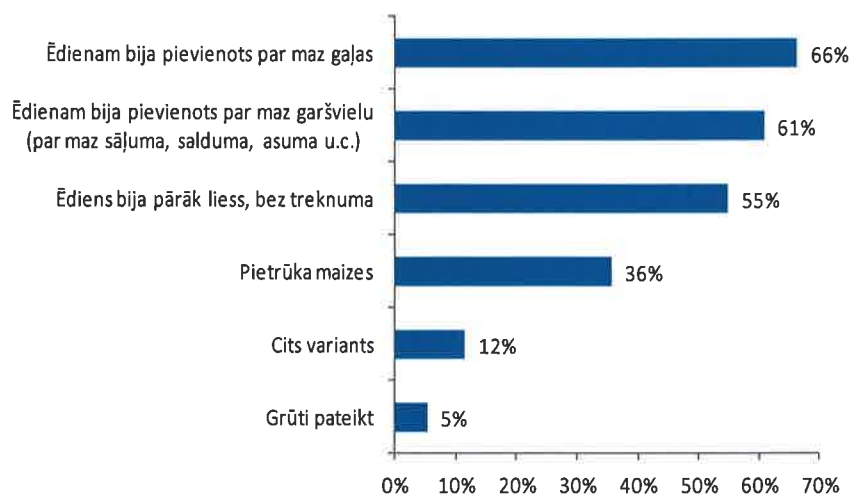
Gatavās maltītes kvalitāte tās saņēmējus parasti apmierina (sk. 38. att.) – ar „jā” uz jautājumu par apmierinātību atbildējis 81 %, bet ar „drīzāk jā” vēl 11 %. Tomēr 8 % snieguši negatīvas atbildes – „drīzāk nē” vai „nē”.

Avots: zupas virtuves apmeklētāji un viņu ģimenes locekļi, kuru vietā viņi saņem maltītes, kas jau iepriekš izmantojuši zupas virtuvju pakalpojumus (n=324)

38. att. Vai ir apmierināti ar gatavās maltītes kvalitāti?

Dažādu maltīšu sniedzēju piedāvātās maltītes atšķiras. Informācija par to, kas maltīšu saņēmējus nav apmierinājis (sk. 39. att.) balstās uz nelielas respondentu daļas viedokli par konkrētu maltīšu sniedzēju un nav pamats iespējai izstrādāt ieteikumu maltīšu izdalītājiem. Visbiežāk, t.i., 66 % gadījumos pausta neapmierinātība par gaļas mazu pievienošanu vai neesamību, kas skaidrojama ar maltīšu sniedzēja reliģisko pārliecību vai, maltīšu sniedzēja turēšanos maltīšu sagatavošanā tikai pie pārtikas komplektu satura, to nepapildinot ar citiem produktiem, garšvielām, sāli, t.i., neizmantojot iespēju piesaistīt produktus no ziedojumiem.

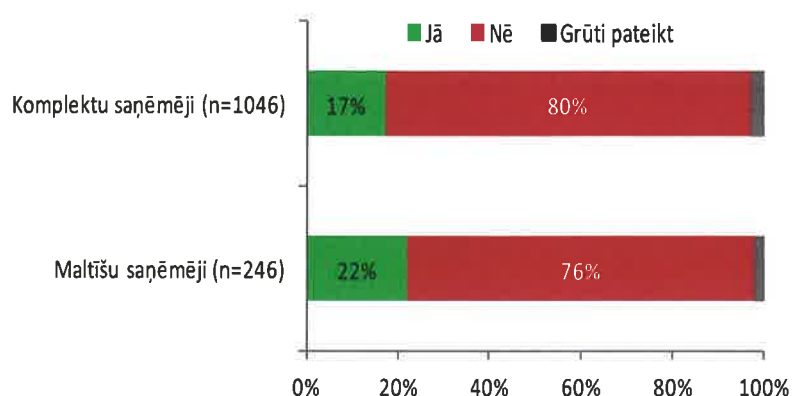

Avots: zupas virtuves apmeklētāji un viņu ģimenes locekļi, kuru vietā viņi saņem maltītes, kas izteikuši neapmierinātību ar maltīšu kvalitāti (n=24)

39. att. Kas tieši neapmierināja gatavās maltītes kvalitātē?

9. Papildpasākumi

Atbalsta saņēmēju atbildes uz jautājumu par līdzdalību papildpasākumos sniegtas (sk. 40. att.) atsevišķi komplektu saņēmēju un maltīšu saņēmēju vidū.

Avots: atbalsta komplektu un maltīšu saņēmēji, kas kompleksus/maltītes saņēmuši iepriekš

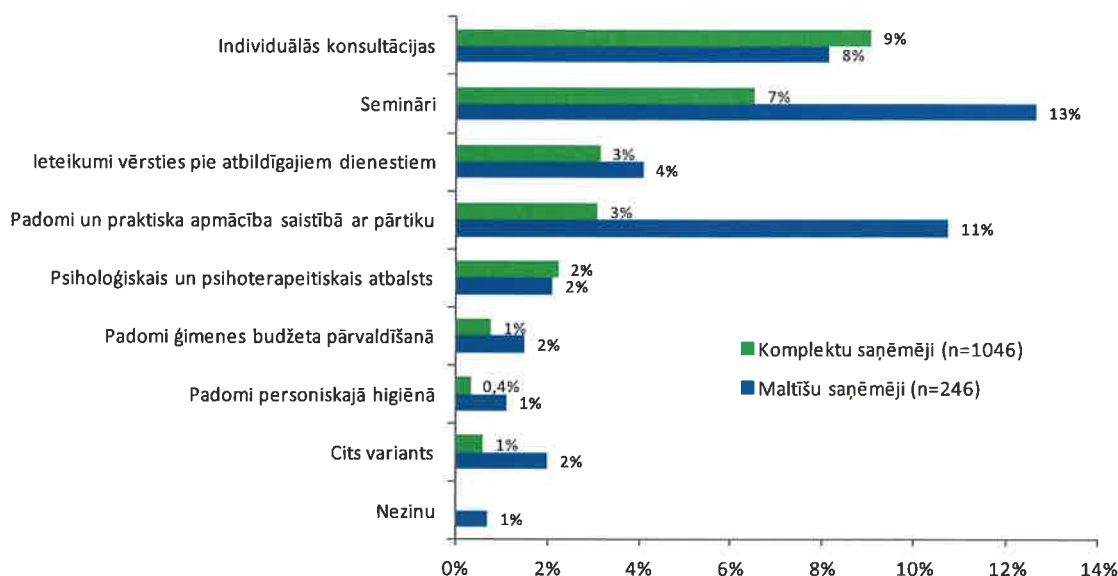
40. att. Vai 2016. gadā atbalsta, saņēmējs ir piedalījies papildpasākumos?

Šajā gadījumā izmantotas tikai respondentu atbildes, neekstrapolējot tās uz viņu ģimenes locekļiem, jo līdzdalība papildpasākumos absolūtajā vairumā gadījumu (sk. 42. att.) ir bez ģimenes locekļiem.

Papildpasākumos biežāk piedalījušies gados jaunāki cilvēki, pilsētnieki, latvieši, bērnu vecāki, cilvēki bez invaliditātes. Papildpasākumu dalībnieki biežāk par citiem norādījuši, ka gadu iepriekš nebūtu varējuši nopirkt komplektos, kurus saņēmuši, esošās preces un produktus, tāpat viņi salīdzinoši mazāku summu tērē papildus produktu iegādei. Tāpat papildpasākumu dalībniekiem raksturīgs, ka viņi, salīdzinot ar pārējiem komplektu saņēmējiem, biežāk gatavo, mājoklī viņiem biežāk ir ledusskapis, plīts, apkure, taču retāk ūdensvads. Ievērojami biežāk viņu rīcībā ir dators.

Visbiežāk atbalsta saņēmēji piedalījušies (sk. 41. att.) individuālajās konsultācijās un semināros. Iespējami ar semināriem respondenti atzīmē gan laicīgus seminārus, gan reliģiskas aktivitātes.

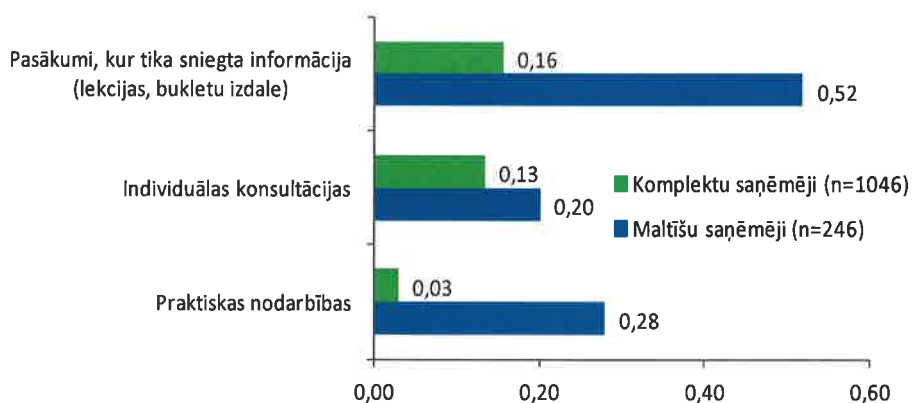
Atbalsta saņēmēju vidū „padomi un praktiska apmācība saistībā ar pārtiku” ir atzīts papildpasākumu veids, kas sasaistās ar anketas jautājumu “kāpēc ģimene gatavo tik reti vai vispār negatavo?” (sk. 5. att.) un iespējami maina ģimenes vai personas ēst gatavošanas paradumus, jo paaugstina dalībnieku prasmes ēst gatavošanā.

Avots: komplektu saņēmēju un maltīšu saņēmēji, kas kompleksus/maltītes saņēmuši iepriekš

41. att. Kādas bija papildpasākumu tēmas, kuros piedalījās?

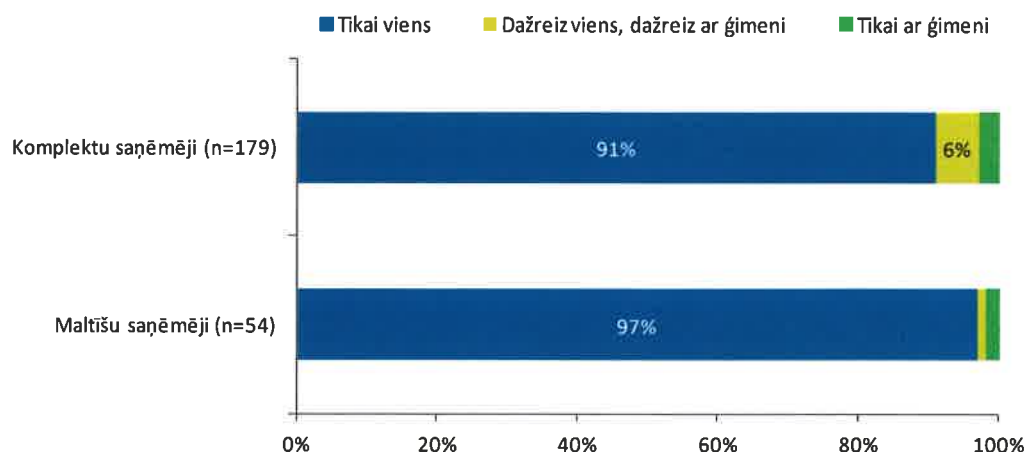
Dati liecina (sk. 41. att.), ka maltīšu saņēmēji piedalījušies plašākā papildpasākumu spektrā, salīdzinot ar komplektu saņēmējiem.

Avots: komplektu un maltīšu saņēmēji, kas kompleksus/maltītes saņēmuši iepriekš

42. att. Cik katra veida pasākumos vidēji piedalījies viens atbalsta saņēmējs?

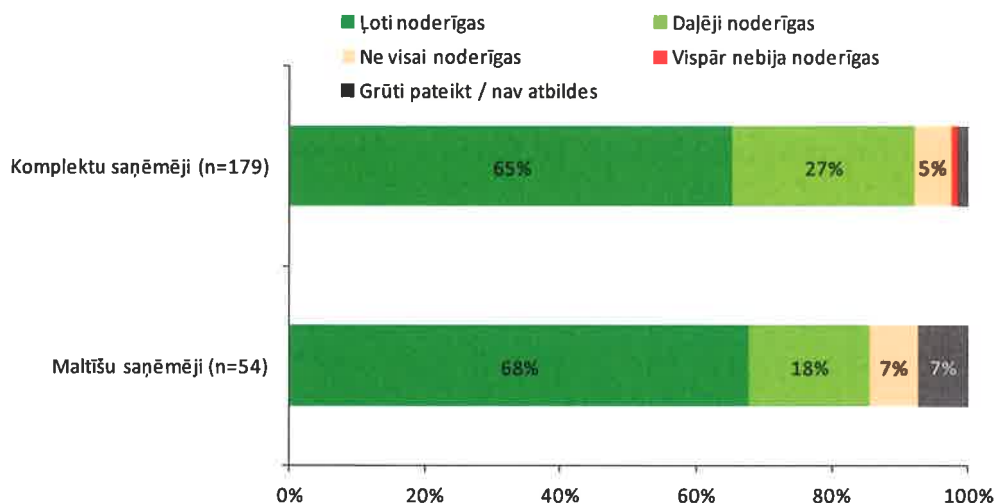
Papildpasākumi visbiežāk ir individuāls pakalpojums – 43. attēlā uzskatāmi redzams, ka ļoti reti ir tie gadījumi, kad kāds tos apmeklētu ar ģimeni – maltīšu saņēmēju vidū tādu būtībā nav, bet komplektu saņēmēju vidū – zem 10 %.

Avots: papildpasākumus 2016. gadā apmeklējušie

43. att. Vai papildpasākumos piedalījās viens vai ar ģimeni?

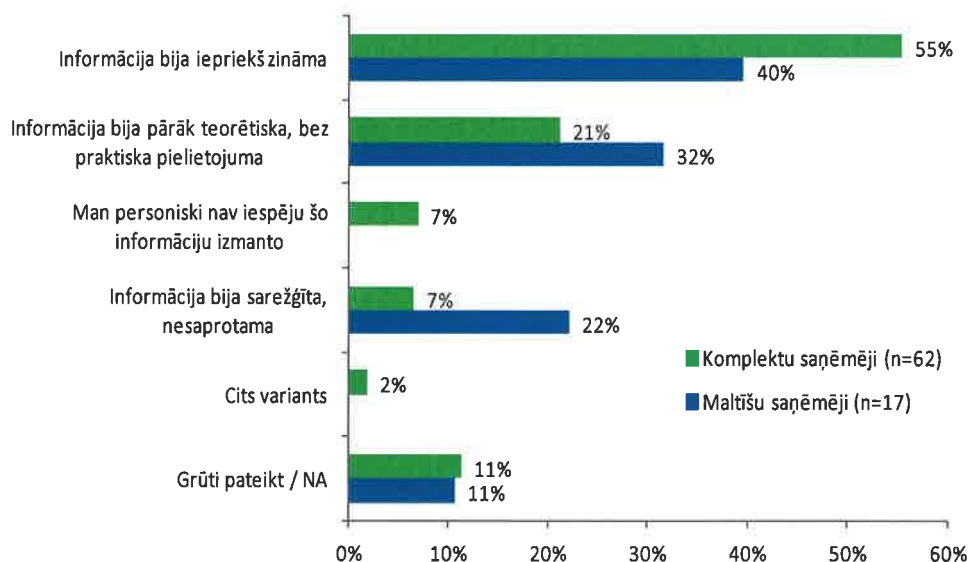
Papildpasākumos iegūtās prasmes kopumā tiek vērtētas kā ļoti noderīgas – šādu atbildi (sk. 44. att.) izvēlējušies 65 % komplektu saņēmēju un 68 % maltīšu saņēmēju. Vēl attiecīgi 27 % un 18 % tās atzinuši par daļēji noderīgām.

Avots: papildpasākumus 2016. gadā apmeklējušie

44. att. Cik lielā mērā papildpasākumos iegūtās zināšanas vai prasmes bija noderīgas?

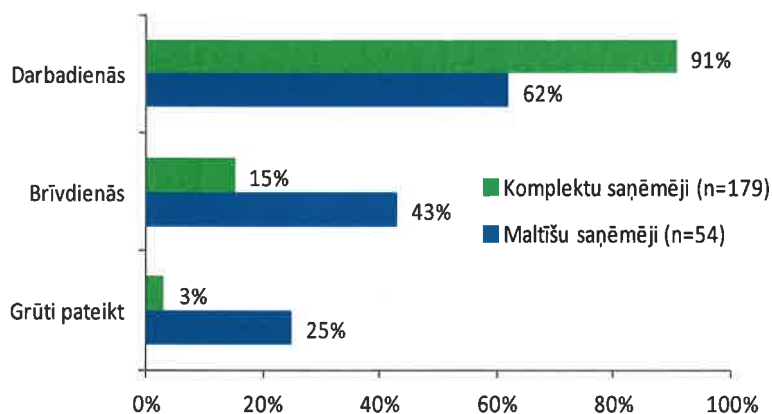
Visbiežāk mazāka apmierinātība ar pasākumiem saistās ar to, ka tajos sniegtā informācija bijusi iepriekš zināma (tieši uz to visbiežāk norāda gan komplektu, gan maltīšu saņēmēji – sk. 45. att.) vai arī teorētiska, bez praktiska pielietojuma (uz to biežāk norāda maltīšu saņēmēji, kuriem visdrīzāk arī ir objektīvi ierobežotākas iespējas tos vai citus ieteikumus realizēt dzīvē). Maltīšu saņēmēji salīdzinoši biežāk norāda arī uz informācijas sarežģītību, nesaprotamību.

Avots: papildpasākumus 2016. gadā apmeklējušie, kas norādījuši, ka sniegtā informācija nebija „ļoti noderīga”

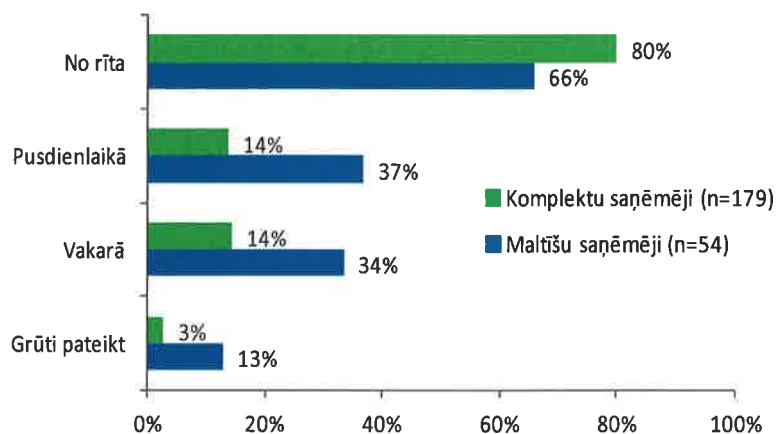
45. att. Kādi bija būtiskākie iemesli, kāpēc papildpasākumos iegūtās zināšanas un iemaņas nebija ļoti noderīgas?

Komplektu saņēmēji no biežāk apmeklētajiem pasākumiem augstāk novērtējuši seminārus, ieteikumus vērsties pie atbildīgajiem speciālistiem, bet zemāk individuālās konsultācijas un padomus, praktisko apmācību saistībā ar pārtiku. Zupas virtuvju apmeklētāji augstāk nekā citus atbalsta veidus novērtējuši ieteikumus vērsties pie atbildīgajiem speciālistiem. Lai novērtētu, vai iesaisti dalībai papildpasākumā ietekmē to īstenošanas dienu un laiku un varētu sniegt ieteikumus PO to organizēšanai, aptaujāti papildpasākumu dalībnieki (sk. 46. un 47. att.).

Avots: papildpasākumus 2016. gadā apmeklējušie

46. att. Kāds būtu piemērots laiks papildpasākumu apmeklēšanai?

Avots: papildpasākumus 2016. gadā apmeklējušie

47. att. **Kāds būtu piemērots laiks papildpasākumu apmeklēšanai?**

Kā piemērotāko laiku papildpasākumu rīkošanai to apmeklētāji, kas saņēmuši atbalsta komplektus, pārliecinoši norāda darbadienu rītus. Maltīšu saņēmēju atbildes nav tik viennozīmīgas – tāpat arī viņiem biežāk ir grūti pateikt. Tomēr arī viņu izvēle visbiežāk krīt tieši uz darbadienu rītiem.

II. EAFVP VADĪBĀ IESAISTĪTO INSTITŪCIJU PAVEIKTAIS 2016. GADĀ

2016. gadā veikta otrā PO atlase par pārtikas preču, kas paredzētas maltīšu pagatavošanu, uzglabāšanu, maltīšu izdalīšanu un papildpasākumu īstenošanu pilnā vai daļējā atbalsta intensitātē vismaz vienā Latvijas administratīvajā teritorijā, un pārtikas un pamata materiālās palīdzības preču komplektu izdali un papildpasākumu īstenošanu Mārupes novadā, Krustpils novadā, Jēkabpils novadā, Aknīstes novadā, Salas novadā, Viesītes novadā un Ķeguma novadā. Kopumā tika saņemti 14 pieteikumi, t.sk. no astoņām biedrībām, diviem nodibinājumiem, trīs reliģiskām organizācijām, vienas pašvaldības. Atlases rezultātā tika slēgti līgumi ar 10 PO, t.sk. vienu pašvaldību, četrām reliģiskajām organizācijām un piecām biedrībām un nodibinājumiem.

Kopumā visā Latvijas teritorijā 2016. gadā nodrošinātas 498 atbalsta izdales vietas, t.sk. 480 uzglabāšanas/izdales vietas un 18 zupas virtuves, atbalstu sniegušas 28 PO. 24 PO ir no vienas līdz divām izdales vietām, trīs PO ir no četrām līdz septiņām izdales vietām, vienai PO (biedrība "Latvijas Sarkanais Krusts") ir 103 izdales vietas. PO nodrošina atbalsta sniegšanu 110 novados un deviņās lielajās pilsētās.

Veikto publisko iepirkumu rezultātā:

- 2016. gada 29. aprīlī noslēgts līgums ar AS "Dobeles dzirnavnieks" par pārtikas komplektu piegādi uz PO izdales vietām visā Latvijā;
- 2016. gada 14. jūnijā noslēgts līgums ar SIA "Aptauju Centrs" par EAFVP atbalsta lietderības un efektivitātes novērtējumu;
- 2016. gada 21. jūnijā noslēgts līgums ar SIA "Sanitex" par higiēnas un saimniecības preču komplektu piegādi uz PO izdales vietām visā Latvijā;
- 2016. gada 5. decembrī noslēgts līgums ar AS "Hermess" par mācību piederumu komplektu piegādi uz PO izdales vietām visā Latvijā.
- 2016. gada 7. decembrī noslēgts līgums ar SIA "Lat Eko Food" par pārtikas preču komplektu maziem bērniem piegādi uz PO izdales vietām visā Latvijā.

Izsludinātais publiskais iepirkums par higiēnas preču komplektu maziem bērniem piegādi noslēdzās bez rezultāta, tāpēc iepirkums izsludināts atkārtoti.

2016. gada 28. jūnijā apstiprināti grozījumi MK 2014. gada 25. novembra noteikumos Nr. 727 "Darbības programmas "Pārtikas un pamata materiālās palīdzības sniegšanai vistrūcīgākajām personām 2014.-2020. gada plānošanas periodā" īstenošanas noteikumi, kas paredz:

- sniegt papildus atbalstu ģimenēm ar zīdaiņiem un bērniem vecumā līdz diviem gadiem, nosakot trīs veidu pārtikas preču komplektus (bērnu vecuma grupās 7 – 12 mēneši, 13 – 18 mēneši, 19 – 24 mēneši) un četru veidu higiēnas preču komplektus (bērnu vecuma grupās 0 – 6 mēneši, 7 – 12 mēneši, 13 – 18 mēneši, 19 – 24 mēneši);
- mācību piederumu komplektus bērniem vecumā no pieciem līdz 16 gadiem turpmāk sadalīt divos veidos un attiecīgi nosakot katram veidam atšķirīgu saturu.

Nemot vērā veiktos grozījumus, aktualizēta un ievietota LM tīmekļa vietnē infografika “Ceļš līdz ES atbalsta pakām: KAS un KĀ?”, iekļaujot informāciju par atbalsta saņemšanu no 2017. gada 1. janvāra.

Veikta EAFVP vadības un kontroles sistēmas aktualizācija, t.sk. izdarīti grozījumi piecos LM iekšējos normatīvajos aktos – par EAFVP tehniskās palīdzības darbību vadību, EAFVP darbības programmas darbību īstenošanas uzraudzību, maksājumu pieteikumu un kontu slēgumu sagatavošanu, un iesniegšanu EK, deleģēto funkciju uzraudzību, pārvaldības deklarācijas un galīgo revīzijas ziņojumu un veikto kontroļu gada kopsavilkuma sagatavošanu un iesniegšanu EK. Vienlaikus aktualizētas divas EAFVP vadlīnijas – par attiecināmo izmaksu pamatojošiem dokumentiem un par maksājumu pieprasījumu un to prognožu sagatavošanu un veikti grozījumi LM un SIF 2014. gada 19. augusta starpresoru vienošanās par sadarbību EAFVP ieviešanā 2014.-2020. gada plānošanas periodā.

Izstrādāts un iesniegts EK ziņojums par EAFVP DP īstenošanu 2015. gadā, EK elektronisko datu apmaiņas sistēmā sagatavoti un iesniegti pieci maksājuma pieteikumi par kopējo summu 5 204 193,91 *euro*, veikta sabiedrības informēšana par EAFVP ieviešanu, t.sk. intervijas laikrakstiem un TV, preses reližu izstrāde, atbildes uz iedzīvotāju e-pastos iesūtītajiem un telefoniski uzdotajiem jautājumiem.

Nodrošināta dalība EK organizētajā EAFVP Komitejas, Ekspertu grupas sanāksmēs un Novērtēšanas partnerības sanāksmē, Lietuvas Sociālās drošības un darba ministrijas rīkotajā konferencē EAFVP ietvaros “Experience and good practice sharing between member states (Lithuania, Latvia, Estonia, Poland, Hungary, Finland, Slovakia, Slovenia and Czech Republic) Managing Authorities and Intermediate Bodies”, EK rīkotajā EAFVP tīkla pirmajā sanāksmē “Sustainable integration: challenges, solutions and good practices from the accompanying measures under OPI” un EAFVP tīkla trešajā sanāksmē “Synergies between ESF and FEAD”.

2016. gada 25. novembrī EAFVP VI organizēja ikgadēju EAFVP īstenošanas izvērtēšanas sanāksmi ar EK Nodarbinātības, sociālo lietu un iekļaušanās ģenerāldirektorāta pārstāvju un EAFVP konsultatīvās darba grupas locekļu (pārstāvji no Latvijas PretNabadzības Tīkla, Latvijas daudz bērnu ģimeņu biedrību apvienības, biedrības “Latvijas Sarkanais Krusts”, biedrības “Latvijas Samariešu apvienība”) dalību. Sanāksmes dalībnieki atzinīgi novērtēja Latvijas paveikto EAFVP ieviešanā: atbalsta komplektu uzlabošanu un maksimālu piemērošanu mērķa grupām, zupas virtuvju skaita palielināšanu (no divām darbojušos zupas virtuvēm 2016. gada sākumā uz 18 zupas virtuvēm 2016. gada nogalē), nodrošinot iespēju trūcīgām personām papildus atbalsta komplektam saņemt arī siltu maltīti, papildu atbalstu ģimenēm ar bērniem, papildpasākumu īstenošanas progresu.

EAFVP VI un SEI, EAFVP revīzijas iestāde veikusi:

- divus sistēmas auditus: par EAFVP maksājumu pieteikumu un kontu slēguma sagatavošanu sertifikācijas iestādē, un par izveidoto procesu vadības un kontroles aktivitāšu, vadības informācijas sistēmas un VKS pārvaldības darbības efektivitāti VI un SI. Auditu rezultātā iegūta pietiekama pārlicēība, ka SEI izveidotā VKS kopumā darbojas, tomēr ir nepieciešami uzlabojumi iepirkumu pārbaūžu kontrolēs, un, ka EAFVP VKS attiecībā uz vadības un kontroles aktivitātēm, vadības informācijas sistēmu un sistēmas pārvaldību VI un SI darbojas un atbilst ES un LR normatīvajiem aktiem, tomēr ir nepieciešami atsevišķi uzlabojumi. Auditu ietvaros iegūts vidējs

garantētais ticamības līmenis saistībā ar sistēmas spēju nodrošināt izdevumu likumību un pareizību.

- EAFVP darbību revīziju par grāmatvedības gadā no 2015. gada 1. jūlija līdz 2016. gada 30. jūnijam sertificētajiem izdevumiem. Revīzijas ietvaros gūta pietiekama pārlicība, ka sertificētie izdevumi kopumā ir attiecināmi finansēšanai no EAFVP saskaņā ar ES un LR normatīvajiem aktiem. Revīzijas rezultātā konstatētas nesistēmiskas nepilnības, par kurām izteikti ieteikumi.

VK veikusi finanšu revīziju “Par LM 2015. gada pārskata sagatavošanas pareizību”, t.sk. revīziju par LM būtisku finanšu pārskatam pakārtotu darījumu atbilstību tiesību aktiem, plānošanas dokumentiem un valstiski (vai starptautiski) atzītai praksei, tostarp, vai LM EAFVP VI un SEI funkcijas izpildei piešķirtais finansējums ir izlietots atbilstoši piešķiršanas mērķim. Revīzijā netika konstatēti tādi tiesību aktu pārkāpumi vai neatbilstības, kas būtiski ietekmētu revidentu viedokli par līdzekļu izlietojuma EAFVP vadībai 2015. gadā atbilstību tiesību aktiem, plānošanas dokumentiem un valstiski (vai starptautiski) atzītai praksei, kas uz tiem attiecas.

EAFVP SI:

- Sabiedrības integrācijas fonda iekšējā audita nodaļa veikusi sistēmauditu Nr. 2-10.3.A.B.-2016. Audita rezultātā ir iegūta pietiekama pārlicība, ka EAFVP SI izveidotā VKS darbojas, lai gan ir nepieciešami atsevišķi uzlabojumi;
- VK veikusi finanšu revīziju “Par SIF 2015. gada pārskata sagatavošanas pareizību”. 2016. gada 22. aprīlī sniegts atzinums Nr. 2.4.1-43/2015 – revīzijā gūta pārlicība, ka gada pārskats visos būtiskajos aspektos sniedz skaidru un patiesu priekšstatu par SIF finansiālo stāvokli, tā izmaiņām un SIF darbības rezultātiem gadā, kas noslēdzās 2015. gada 31. decembrī, un ir sagatavots atbilstoši LR spēkā esošo normatīvo aktu prasībām.

EAFVP SI veica PO aptauju, lūdzot izvērtēt 2016. gadā veiktās darbības EAFVP ietvaros. Aptaujas rezultātus sk. ziņojuma 2. pielikumā.

SECINĀJUMI

1. EAFVP pārtikas un pamata materiālās palīdzības atbalsts 2016. gadā ir sasniedzis ģimenes, kuras ir trūcīgas vai nonākušas krīzes situācijā

- 2016. gadā EAFVP ietvaros izdalīti 353 926 pārtikas preču komplekti un nodrošinātas 204 900 gatavās maltītes, īstenoti 1873 papildpasākumi, kā arī izdalīti 55 130 higiēnas un saimniecības preču komplekti;
- EAFVP pārtikas atbalstu saņēma 61 497 personas, kas ir 89,4 % no 68 816 unikālām personām, kurām 2016. gadā noteikts trūcīgas personas statuss. Savukārt higiēnas un saimniecības preces saņēma 19 657 unikālas personas līdz 18 gadu vecumam, kas ir 94,3 % no 20 851 unikālām personām (bērniem) ģimenēs, kurām 2016. gadā noteikts trūcīgas personas statuss;
- 2016. gadā noslēgti četri līgumi par pārtikas (29.04.2016.), pārtikas maziem bērniem (07.12.2016.), higiēnas un saimniecības preču (21.06.2016.) un mācību piederumu (05.12.2016.) piegādi. Nodrošināta arī iepriekšējā gada līguma (07.12.2015.) par mācību piederumu piegādi izpilde;
- izpildīts 2015. gada ieteikums par trūcīgu ģimeņu skolēnu atbalsta ar individuāli lietojamiem mācību piederumiem par 2015. gadu saņemšanas laika pagarināšanu līdz 2015./2016. mācību gada beigām. Kopumā par 2015. un 2016. gadu izdalīti 24 186 mācību piederumu komplekti.

Ieteikums:

saistībā ar EAFVP atbalsta papildināšanu trūcīgām ģimenēm ar maziem bērniem līdz divu gadu vecumam, 2017. gadā paplašināt atbalsta saņēmēju apsekojumu ar šo atbalsta veidu.

2. EAFVP pārtikas un pamata materiālās palīdzības atbalsts ir atvieglojis vistrūcīgāko iedzīvotāju un mājāsaimniecību budžeta slogu

- Dziļā materiālā nenodrošinātība ir samazinājusies no 24 % 2013. gadā uz 16,4 % 2015. gadā, tomēr jāatzīmē, ka Latvijā tā joprojām divas reizes pārsniedz ES vidējos rādītājus (8,14 %);
- kaut arī pārtikas produktu izdarei vistrūcīgākajiem iedzīvotājiem nav noteicošas ietekmes uz kopējo dziļas materiālās nenodrošinātības rādītāju, tomēr ir atvieglots trūcīgu ģimeņu budžeta slogs, par ko liecina 98 % gadījumos respondentu aptaujā norādītais, ka atbalsta komplektu saņemšana ietekmēja ģimenes situāciju, t.sk. apstiprinoša atbilde sniegta 82 % gadījumu vai daļēji apstiprinoša 16 % gadījumu;
- atbalsta saņēmēji radušos naudas ietaupījumu, galvenokārt, tērē papildu pārtikas produktu iegādei (to norāda 78 % no atbalsta saņēmējiem), komunālo pakalpojumu apmaksai, apavu un apģērba iegādei, ārsta apmeklējumiem un medikamentu iegādei, papildu higiēnas un saimniecības preču iegādei. 11 % no atbalsta saņēmējiem atzīmē, ka nauda izmantota bērnu skolas pasākumiem vai ārpuskolas nodarbībām.

3. Izvēlētā atbalsta saturs, apjoms un biežums nodrošina labāko attiecību starp izmantotajiem resursiem un sasniegto rezultātu

- 2015. gadā atbalsta biežuma lietderības principa izvērtējumā secināts, ka ar 2016. gada pārtikas preču komplektu nodrošināts patēriņam atbilstošs izdales daudzums un tas ir

pietuvināts nepieciešamajai uztura vidējai dienas normai. Par izvērtējuma atbilstību liecina respondentu atbildēs (cik ilgam laikam pietiek ģimenei ar produktiem, ko saņem vienā komplektu izdales reizē?) 81 % gadījumos atzīmētais, t.sk. apmēram mēnesim (58 %) un pusotram mēnesim vai ilgāk (25 %);

- izvērtējot resursu izlietošanas saimnieciskumu, secināts, ka jāsaglabā esošais modelis, jo biežākas izdales gadījumā, pieaugtu komplektu iepakojšanas un transportēšanas izmaksas, līdz ar to samazinātos produktu izmaksu īpatsvars kopējās piegādēs.

4. EAFVP darbības programmā izvēlētie atbalsta veidi un mērķa grupas ir atbilstošas situācijai

- 2016. gadā turpinās divas tendences: ir objektīva iedzīvotāju materiālās situācijas uzlabošanās, kas attiecināma arī uz iedzīvotāju vistrūcīgāko daļu. Notiek trūcīgo personu skaita strauja samazināšanās, kas skaidrojama ne tikai ar minēto, bet saistās arī ar trūcīgo personu statusa noteikšanas nemainīgo metodiku, tostarp, ģimenes vidējo ienākumu robežu statusa piešķiršanai. Unikālu trūcīgu personu skaits valstī ir samazinājies no 82 361 personām 2015. gadā uz 68 816 personu 2016. gadā² vai par 16,5 %, savukārt bērnu skaits trūcīgās ģimenēs samazinājies no 26 707 bērniem 2015. gadā uz 20 851 bērnu 2016. gadā vai par 21,9 %;
- pēc aptaujas rezultātiem atbalsta komplektu saņēmēju vidū ir salīdzinoši augsts sieviešu īpatsvars (51,5 %), nepilngadīgu bērnu īpatsvars (28,5 %), 14,6 % ir personas ar invaliditāti. 32,2 % no atbalsta saņēmējiem ir ģimenes ar bērniem, 30,3 % norādīja, ka ir bezdarbnieki, 7,9 % minēja, ka strādā algotu darbu, 23,2 %, ka ir pensijas saņēmēji, 21,3 %, ka šobrīd studē vai mācās;
- maltīšu saņēmēju sociāli demogrāfiskajā profilā augsts vīriešu īpatsvars (61,5 %). Vērojams lielāks vidējais vecums – 52,9 gadi, salīdzinoši komplektu saņēmēji par 15,8 gadiem jaunāki (37,1 gads), kas skaidrojams ar pamata materiālās palīdzības komplekta saņēmēju mērķgrupu - ģimenēm ar bērniem. 35,4 % norādīja, ka ir bezdarbnieki, 44,6 % minēja, ka saņem pensiju, 23,4 % ir personas ar invaliditāti;
- 49,2 % iedzīvotāju, kuru ienākumi ir zemāki par nabadzības riska sliekšni, 2012. gadā nevarēja atļauties ēst gaļu, putnu gaļu vai zivis katru otro dienu. 2015. gadā šādu cilvēku īpatsvars bija 38,4 %.³ Dati liecina, ka DP izvirzītais mērķis joprojām ir aktuāls lielai daļai trūcīgo mājsaimniecību;
- augstākais nabadzības risks vairāku gadu garumā ir nepilnajās un daudzbērnu ģimenēs, kā arī vienas personas mājsaimniecībās. 2012. gadā nabadzības riska indekss nepilnajās ģimenēs bija 38,3 %, 2015. gadā – 34,4 %; daudzbērnu ģimenēs (trīs un vairāk bērnu, ko audzina divi pieaugušie) 2012. gadā – 32,6 %, 2015. gadā – 25,5 %; vienas personas mājsaimniecībās 2012. gadā – 31,3 %, 2015. gadā – 55,7 %⁴. Jāsecina, ka joprojām ir būtisks atbalsts tieši ģimenēm ar bērniem.

² Valsts statistikas dati sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības jomā/dati par gadu

³ CSP datubāze; MNG01. Mājsaimniecību īpatsvars, kuras naudas trūkuma dēļ nevarēja atļauties segt atsevišķas izmaksas (%); skatīts 01.03.2017.

http://data.csb.gov.lv/pxweb/lv/Sociala/Sociala_ikgad__matnenodr/MNG0010.px/table/tableViewLayout2/?rxid=562c2205-ba57-4130-b63a-6991f49ab6fe

⁴ CSP datubāze; NIG05. Nabadzības riska indekss pēc mājsaimniecības tipa (%); skatīts 01.03.2017.

http://data.csb.gov.lv/pxweb/lv/Sociala/Sociala_ikgad__monetara_nab/NIG0050.px/table/tableViewLayout2/?rxid=cdbc978c-22b0-416a-aacc-aa650d3e2ce0

Ieteikumi:

1. saglabāt atbalsta veidus un mērķa grupas, tostarp, atbalsta ar pārtikas produktiem un/vai gatavām maltītēm nodrošināšanu - visām trūcīgām vai krīzes situācijā nonākušām personām un atbalsta ar pamata materiālās palīdzības precēm nodrošināšanu trūcīgām ģimenēm ar bērniem;
2. paplašināt atbalsta saņēmēju loku, nosakot augstāku ģimenes vidējo ienākumu robežu atbalsta saņemšanai no EAFVP un iespēju robežās dažādot sniegto atbalstu atbilstoši vajadzību izvērtējumam.

5. Atbalsta saņēmēju informētība un atbalsta pieejamība ir būtisks nosacījums atbalsta saņemšanai

- Pašvaldības sociālais dienests ir ekskluzīvs informācijas saņemšanas kanāls par atbalsta saņemšanas iespējām – uz to, ka informāciju ieguvuši tieši tur, norāda 92 % aptaujāto. Šādai situācijai ir loģisks pamatojums, ņemot vērā, ka tieši pašvaldību sociālo dienestu izziņas ir tie dokumenti, kas ļauj saņemt atbalstu. Pārējie informācijas saņemšanas kanāli (internets, prese, TV, NVO) ir tikai 1 – 4 % robežās;
- uz ievērojamu attālumu līdz atbalsta saņemšanas vietai – tādu, kas pārsniegtu 10 kilometrus, norāda tikai 11 % komplektu saņēmēju un 6 % maltīšu saņēmēju. Arī sabiedriskā transporta pieejamību no atbalsta saņēmēju dzīvesvietas līdz atbalsta saņemšanas vietai var vērtēt kā apmierinošu, jo atbildes „kājām” un „ar sabiedrisko transportu” kopā veido 71 % komplektu saņēmēju gadījumā un 88 % maltīšu saņēmēju gadījumā. Jāatzīmē, ka 16 % komplektu saņēmēju norādīja, ka līdz atbalsta saņemšanas vietai nokļuva ar velosipēdu vai personisko auto.

Ieteikumi:

1. turpināt stiprināt PO (NVO) sadarbību ar pašvaldību sociālajiem dienestiem gan informācijas apmaiņas, gan komplektu piegādes nodrošināšanā tajos gadījumos, kad attālums vai sabiedriskā transporta pieejamības problēmas varētu ietekmēt atbalsta saņemšanu, īpašu uzmanību pievēršot personām ar pārvietošanās grūtībām;
2. izvērtēt iespēju papildināt PO atlases teritoriālā pārklājuma vērtēšanas kritērijus atbalsta pieejamības palielināšanai.

6. Atbalsta komplektiem ar universālu komplektu saturu sasniegts labs apmierinātības rādītājs

- Absolutajā vairumā gadījumu (67 %) pārtikas komplekta saturs, kā norāda atbalsta saņēmēji, ticis izmantots savām vajadzībām pilnībā. 29 % savām vajadzībām izmantoja lielāko daļu komplekta satura. Higiēnas un saimniecības preču gadījumā šie rādītāji ir vēl augstāki: 92 % atbalsta saņēmēju komplekta saturu pilnībā vai lielāko komplekta daļu izmantoja savām vajadzībām. Mācību piederumus un somas 91 % atbalsta saņēmēju izmantoja savām vajadzībām pilnībā, 9 % – lielāko daļu komplekta satura;
- apmierināti ar produktu daudzumu komplektā bija 75 % atbalsta saņēmēju (53 % atbalsta saņēmēju atbildēja, ka produktu pietiek apmēram mēnesim un 22 % - pusotram mēnesim). Raksturīgi, ka uz produkta daudzumu nepietiekamību, proti,

saturs tiek izmantots dažās dienās līdz divām nedēļām (24 %) biežāk norādīts ģimenēs, kurās ir vairāk pieaugušo un vīriešu;

- izvērtējot personu ieteikumus pārtikas komplektu satura pilnveidei, vairumā gadījumu izteikts lūgums palielināt cukura daudzumu un veikt izmaiņas komplektā iekļautajā eļļas veidā. Atsevišķiem graudaugu un cieti saturošiem produktiem atkarībā no ģimenes sastāva un ēšanas paradumiem izteikti atšķirīgi, nereti pretēja satura novērtējumi. Vairāk mannas, miltu, auzu pārslu un piena pulvera, kā arī papildus iekļaut kondensēto pienu, vēlētos ģimenes ar bērniem. Savukārt ģimenes, kurās ir pieaugušas personas (vīrieši), lūdz minētos produktus aizstāt ar citiem – makaroniem, rīsiem, griķiem, kā arī ar ātri pagatavojamiem pusfabrikātiem (putrām, zupām u.tml.). No biežāk papildus pieprasītajiem produktiem minēti pākšaugu izstrādājumi (zirņi, pupiņas) un zivju konservi. Līdzīgi pretēji vērtējumi ir gaļas produktu, īpaši konservu, nelietotājiem (ēšanas paradumu, veselības vai reliģisku apsvērumu dēļ) un tiem respondentiem, kuri aicina palielināt gaļas konservu apjomu komplektā.

Ieteikums:

2017. gadā atstāt komplektu saturu nemainīgu, veikt vajadzību un iemeslu komplektu neizmantošanai pilnībā izvērtējumu, piedāvājot plašāku vai savādāku komplektu saturu turpmākajā periodā.

7. Papildpasākumos kā EAFVP atbalsta saņemšanas pievienotajā vērtībā sasniegts labs apmierinātības novērtējums

- Ņemot vērā nosacījumu par brīvprātīgu piedalīšanos papildpasākumos, atbalsta saņēmēju iesaiste tajos vērtējama kā apmierinoša: 17 % komplektu saņēmēju un 22 % maltīšu saņēmēju aptaujā minēja, ka piedalījās papildpasākumos;
- apmierinātību ar papildpasākumiem raksturo tajos iesaistīto dalībnieku viedoklis par pasākumā iegūto zināšanu vai prasmju noderīgumu. 92 % atbalsta komplektu saņēmēji un 86 % maltīšu saņēmēji atzina, ka papildpasākumos iegūtā informācija vai prasmes bija ļoti noderīgas vai daļēji noderīgas. Tikai 5 % - 7 % atbalsta saņēmēju atzīmēja, ka iegūtās zināšanas bija ne visai noderīgas, kā pamata iemeslu minot, ka informācija bija iepriekš zināma vai pārāk teorētiska, bez praktiska pielietojuma;
- atbalsta saņēmēji visbiežāk - komplektu saņēmēji 91 %, maltīšu saņēmēji 97 % papildpasākumos piedalījās vieni, tikai 6 % norāda, ka tos apmeklēja kopā ar ģimeni, tomēr nav informācijas, vai šādu dalībnieka izvēli ietekmēja papildpasākuma saturs un kopējas iesaistes pasākumā iespējamība, vai bērnu pieskatīšanas iespēju neesamība vai citi apstākļi.

Ieteikums:

SI reģionālajos semināros pievērst PO uzmanību gala saņēmēju apmierinātības novērtējumam un aicināt izvērtēt iespēju organizēt papildpasākumus, kuros var piedalīties kopā ar ģimeni, īpaši ņemot vērā, ka ģimenes ar bērniem ir viena no atbalsta saņēmēju mērķa grupām.

8. Partnerorganizācijas kapacitāte un apmaiņas ar informāciju kvalitāte ir būtisks nosacījums komplektu izdales nodrošināšanā un papildpasākumu īstenošanā

- SI veiktā PO aptauja liecina, ka PO labprātāk risina jautājumus balstoties uz saviem spēkiem, savā rīcībā esošu informāciju, pieredzi nevis sniegtajām norādēm, informāciju par statistiku, līgumsaistību izpildes nosacījumiem (birokrātiju):
 - prognozējot komplektu piegādes, 97 % gadījumu informācijas avots ir vietēja informācija, t.sk. 59 % gadījumos PO rīcībā esoša un 38 % gadījumu iegūta no sociālajiem dienestiem;
 - atkāpes vai nepilnības komplektu piegādes procesā 90 % gadījumos risina saviem spēkiem;
 - kaut arī 75 % gadījumos atzinīgi vērtēta informācija interneta vietnē www.atbalstapakas.lv, tomēr 25 % gadījumos PO min, ka minēto mājaslapu nav apmeklējuši;
- PO maltīšu sniedzēji zupas virtuvēs 75 % gadījumu izmanto visus pārtikas produktus un neaicina veikt izmaiņas komplekta sastāvā. 25 % gadījumu PO atzīmē nepieciešamību atsevišķu produktu nomaiņai komplektos, piemēram, miltus un auzu pārslas aizstāt ar pākšaugiem;
- PO pārstāvji atbalsta izdales vietās 39 % gadījumu iesaistās papildpasākumu organizēšanā, vairumā gadījumu vai 79 % no tiem veicot aptauju, uzzinot atbalsta saņēmēju vajadzības.

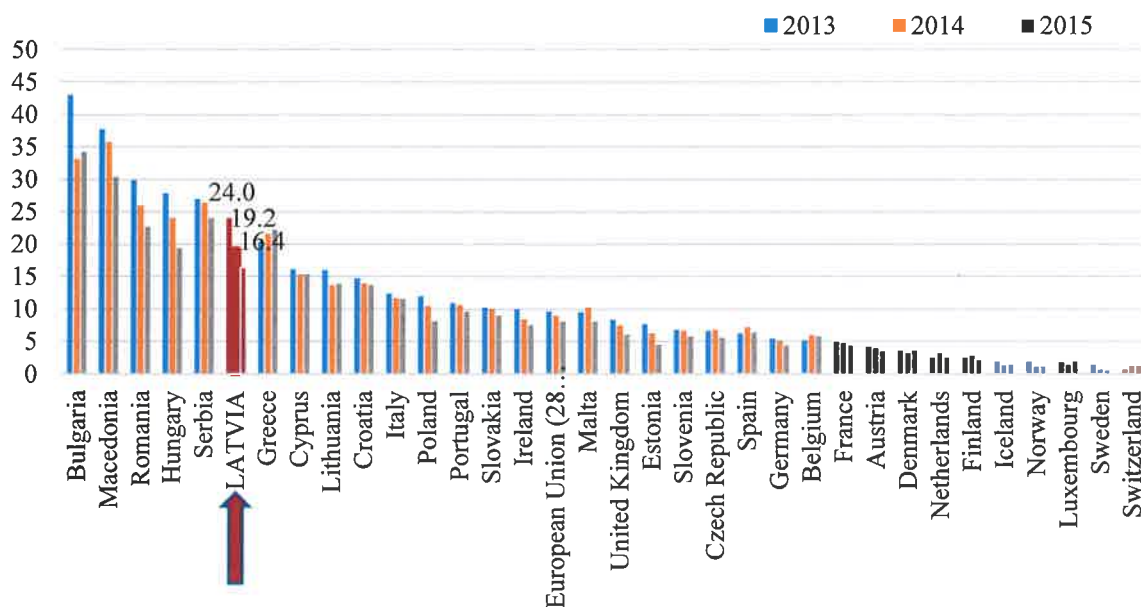
Ieteikumi:

1. SI reģionālajos semināros pievērst PO uzmanību PO aptaujas rezultātiem un sadarbībai informācijas apmaiņā un “pozitīvajā birokrātijā”, lai veicinātu PO kapacitātes celšanu un pāreju no problemātiskā gadījuma lokālas novadīšanas uz problēmu risināšanu būtībā;
2. 2017. gadā atstāt zupas virtuvēm paredzētajiem pārtikas komplektiem saturu nemainīgu, veikt vajadzību un iemeslu komplektu apgrūtinātai izmantošanai izvērtējumu, piedāvājot plašāku vai savādāku komplektu saturu turpmākajā periodā.

PIELIKUMI

Situācijas novērtējums

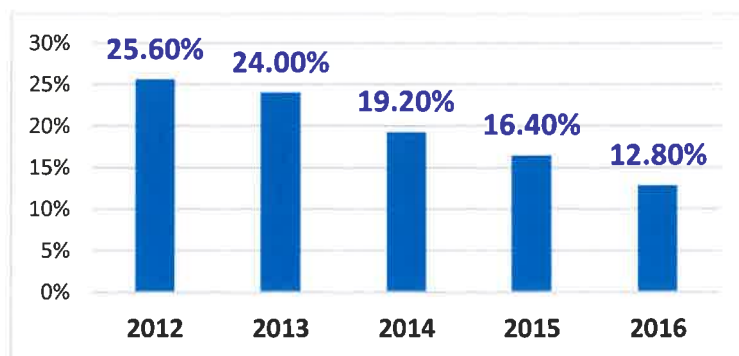
Latvijā ir viens no visaugstākajiem dziļas materiālās nenodrošinātības rādītājiem ES (sk. 1. att.) Kaut arī pa gadiem situācija ir nedaudz uzlabojusies, taču rādītāji ir nemainīgi augsti, piemēram, 2014. gadā Latvija bija piektā materiāli nenodrošinātākā no visām ES dalībvalstīm).

Avots: Eurostat dati, 2017

1. att. Iedzīvotāju dziļā materiālā nenodrošinātība ES valstīs, % no kopējā iedzīvotāju skaita

Saskaņā ar CSP datiem mazinājusies iedzīvotāju dziļā materiālā nenodrošinātība, tostarp arī to iedzīvotāju vidū, kas ir zem nabadzības riska sliekšņa un pirmajā ienākumu kvintilē. 2012. gadā izteikti materiāli nenodrošināti bija 25,6% Latvijas iedzīvotāju. Kopš 2012. gada situācija ir nedaudz uzlabojusies, un 2013. gadā šādu iedzīvotāju bija 24%, 2014. gadā - 19,2%, bet 2015. gadā - 16,4%. 2016. gadā dziļai materiālajai nenodrošinātībai pakļauto iedzīvotāju īpatsvars salīdzinot ar 2015. gadu samazinājies vēl par 3,6 %, sasniedzot 12,8%⁵ (sk. 2. att.).

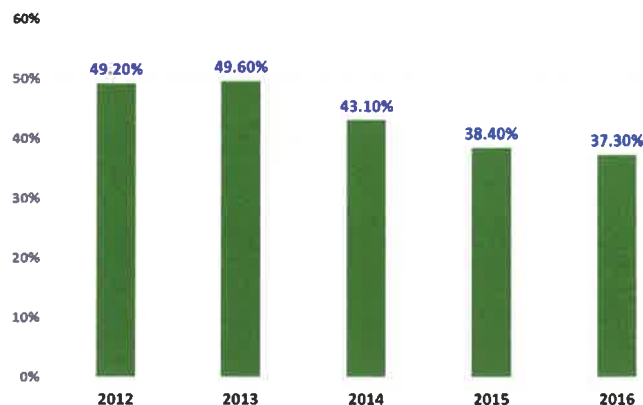
Avots: CSP datu bāze, MNG14

2. att. Iedzīvotāju dziļā materiālā nenodrošinātība Latvijā, % no kopējā iedzīvotāju skaita

⁵ CSP datubāze; MNG14. Iedzīvotāju dziļā materiālā nenodrošinātība (%); skatīts 01.06.2017.

Izmaiņas veicināja minimālās algas paaugstinājums, nodarbinātības pieaugums, t.sk. jauniešu un pirmspensijas vecuma iedzīvotāju vidū, kā arī ar ģimeni un bērniem saistīto pabalstu palielināšanās, bet kavēja salīdzinoši lēnais vecuma pensijas pieaugums.

Līdzīgas izmaiņas situācijā vērojamas par iedzīvotājiem zem nabadzības riska sliekšņa. Atbilstoši CSP datiem 49,2% no iedzīvotājiem, kuru ienākumi ir zemāki par nabadzības riska sliekšni, 2012. gadā nevarēja atļauties ēst gaļu, putnu gaļu vai zivis katru otro dienu. 2013. gadā šādu cilvēku īpatsvars bija 49,6%, 2014. gadā – 43,1 %, 2015. gadā – 38,4 %, bet 2016. gadā 37,3%⁶ (sk. 3. att.).

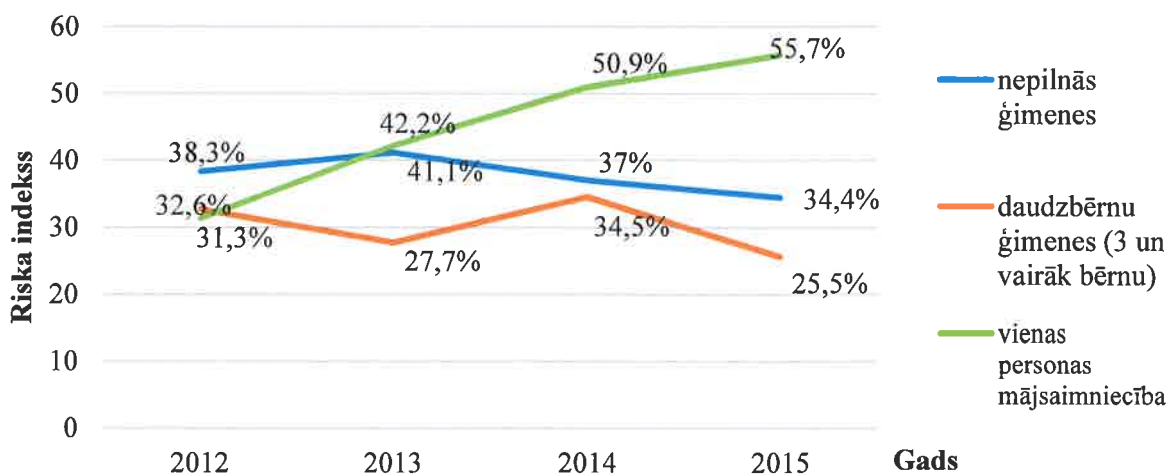
Avots: CSP datu bāze, MNG01

3. att. Iedzīvotāju (ar ienākumiem zem nabadzības riska sliekšņa) īpatsvars %

Latvijā, kas nevar atļauties ēst gaļu, putnu gaļu vai zivis katru otro dienu

Lai gan pa gadiem ir vērojams šo personu īpatsvara samazinājums, tomēr, jāsecina, ka nabadzības smagāko formu mazināšanai, visbūtiskākā ir pārtikas palīdzība, t.sk. gatavo maltīšu nodrošināšana.

Augstākais nabadzības risks vairāku gadu garumā ir nepilnajās un daudz bērnu ģimenēs, kā arī vienas personas mājsaimniecībās (sk. 4. att.).

Avots: CSP datu bāze; NIG05

4. att. Nabadzības riska indekss Latvijā 2012.-2015. gadā

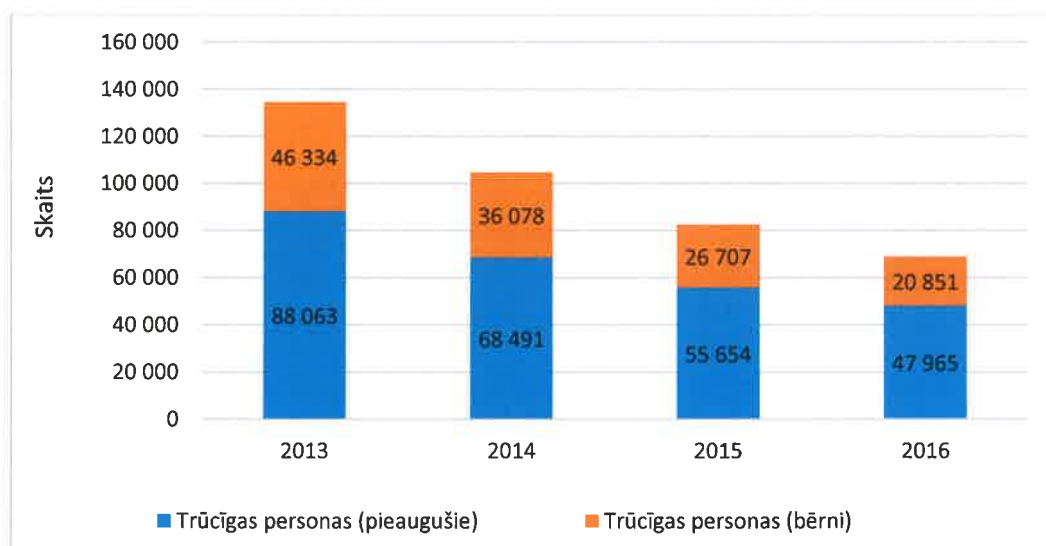
⁶ CSP datubāze; MNG01. Mājsaimniecību īpatsvars, kuras naudas trūkuma dēļ nevarēja atļauties segt atsevišķas izmaksas (%); skatīts 01.06.2017.

2012. gadā nabadzības riska indekss nepilnajās ģimenēs bija 38,3%, 2015. gadā – 34,4%; daudzbērnu ģimenēs (trīs un vairāk bērnu, ko audzina divi pieaugušie) 2012. gadā – 32,6%, 2015. gadā – 25,5%; vienas personas mājsaimniecībās 2012. gadā – 31,3%, 2015. gadā – 55,7%⁷. Jāsecina, ka joprojām ir būtiski nodrošināt pamata materiālās palīdzības preces tieši ģimenēm ar bērniem.

Kopš 2015. gada EAFVP atbalsts pārtikas un pamata materiālās palīdzības preču un papildpasākumu veidā tiek sniegts ģimenei (personai), kurai pašvaldības sociālais dienests atbilstoši normatīvajiem aktiem par ģimenes vai atsevišķi dzīvojošo personu atzīšanu par trūcīgu izsniedzis izziņu par atbilstību trūcīgas personas statusam vai izziņu, kas apliecina, ka ģimene (persona) ir nonākusi ārkārtas vai krīzes situācijā.

Trūcīgas personas statusu pašvaldība nosaka saskaņā ar MK noteikumiem⁸ un tajos paredzēto vidējo ienākumu līmeni vienai personai - 128,06 *euro* mēnesī. Ienākumu līmenis nav pārskatīts vairāk nekā 7 gadus un vērojams, ka arī 2016. gadā turpinās divas tendences: ir objektīva iedzīvotāju materiālās situācijas uzlabošanās, kas attiecināma arī uz iedzīvotāju vistrūcīgāko daļu. Notiek trūcīgo skaita strauja samazināšanās (sk. 5. att.), kas skaidrojama ne tikai ar minēto, bet saistās arī ar trūcīgas personas statusa noteikšanas nemainīgo metodiku, tostarp ģimenes vidējo ienākumu līmeni statusa piešķiršanai.

Tādējādi, lai arī, izmantojot EAFVP piešķirto finansējumu, paredzēts samazināt trūcīgu ģimeņu nenodrošinātību ar pārtiku, praksē atbalsts ik gadu tiek sniegts mazākam skaitam iedzīvotāju.

Avots: LM valsts statistika sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības jomā; gada dati

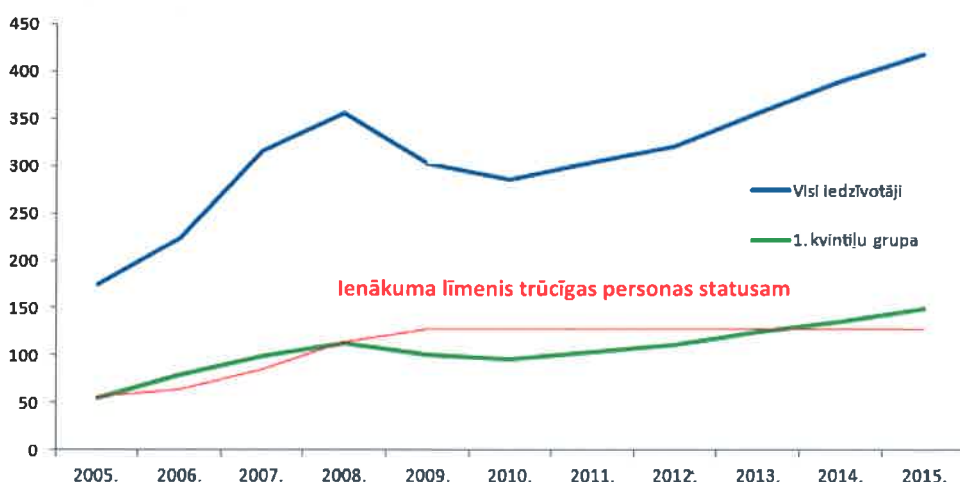
5. att. Trūcīgo personu skaita dinamika Latvijā 2013.-2016. gadā

Pēdējos četros gados cilvēku ar trūcīgas personas statusu (unikālas personas) skaits ir samazinājies: ja 2013. gada laikā trūcīgas personas statuss tika piešķirts 134 397 personām, t.sk. 46 334 bērniem, tad 2014. gadā – 104 569 personām, t.sk. 36 078 bērniem, 2015. gadā – 82 361 personām, t.sk. 26 707 bērniem. 2016. gadā – 68 816 personām, t.sk. 20 851 bērniem, kas attiecīgi ir par 16,4% un 21,9% mazāk nekā 2015. gadā.

⁷ CSP datubāze; NIG05. Nabadzības riska indekss pēc mājsaimniecības tipa (%); skatīts 01.06.2017.

⁸ Ministru kabineta 2010. gada 30. marta noteikumi Nr.299 "Noteikumi par ģimenes vai atsevišķi dzīvojošas personas atzīšanu par trūcīgu" (prot. Nr.16 33.§) Pieejams:<https://likumi.lv/ta/id/207462-noteikumi-par-ģimenes-vai-atseviski-dzivojosas-personas-atzisanu-par-trucigu>

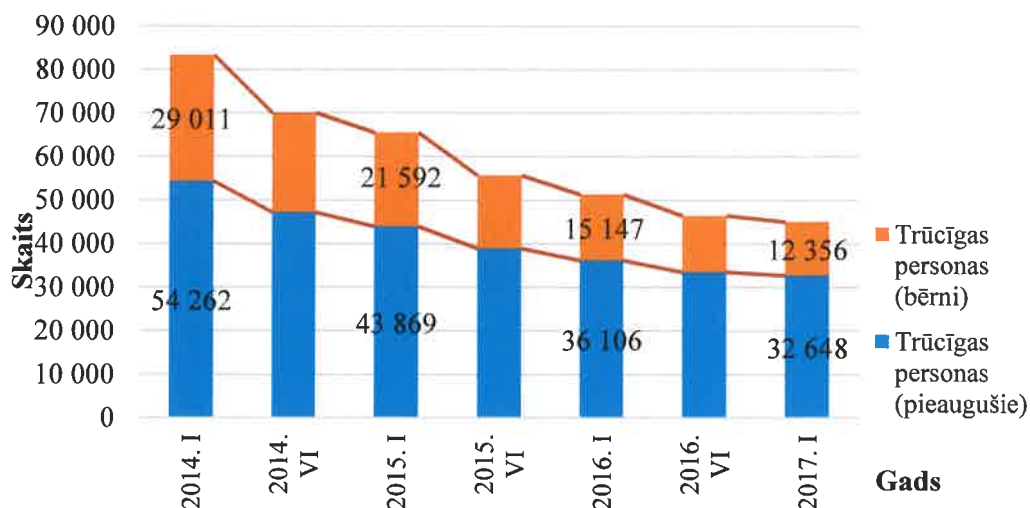
Lai arī, kā iepriekš minēts, trūcīgo personu skaita samazinājumam ir objektīvs pamats, tik straujš samazinājums pamatā izriet no trūcīgo statusa noteikšanas metodikas, uzskatāmi šo sakarību apliecina mājsaimniecību rīcībā esošie ienākumu vidēji uz vienu mājsaimniecības locekli salīdzinājums ar ienākumiem, kas atbilst trūcīgas personas statusam (sk. 6. att.).

Avots: CSP datu bāze; IIG08 un IIG09 un informācija par personas atzīšanu par trūcīgu⁹

6. att. Mājsaimniecību rīcībā esošie ienākumi vidēji uz vienu mājsaimniecības locekli salīdzinājumā ar ienākumiem atbilstošiem trūcīgas personas statusam (euro)

Turklāt ir vērojamas būtiskas atšķirības trūcīgo personu skaita izmaiņās mēneša griezumā, ja salīdzina pieaugušas personas un bērnus (sk. 7. att.). Ja par 100% līmeni pieņem trūcīgo personu skaitu 2014. gada janvārī, tad 2016. gada decembrī starp pieaugušajiem tas krities par 39%, bet starp bērniem – par 56%. Tādejādi, lai arī, izmantojot EAFVP piešķirto finansējumu, paredzēts uzlabot mājsaimniecību ar bērniem pamata materiālo nodrošinātību, praksē atbalsts tieši šo mērķauditoriju šobrīd sasniedz arvien retāk.

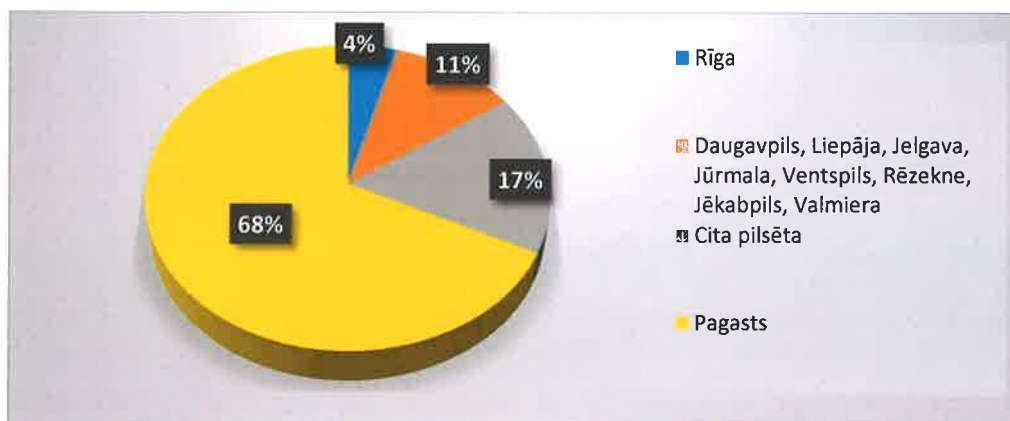
Avots: LM ikmēneša operatīvās statistikas dati (SOPA)

7. att. Trūcīgu personu skaita dinamika Latvijā pa mēnešiem 2014.-2017. gadā, salīdzinot pieaugušo un bērnu skaita izmaiņas

⁹ Informācija par ģimenes (personas) vidējiem ienākumiem trūcīgā statusa noteikšanai: MK noteikumi Nr.299 "Noteikumi par ģimenes vai atsevišķi dzīvojošas personas atzīšanu par trūcīgu", 30.03.2010; MK noteikumi Nr.97 "Kārtība, kādā ģimene vai atsevišķi dzīvojoša persona atzīstama par trūcīgu", 25.02.2003.

Partnerorganizāciju aptaujas rezultātu kopsavilkums

SI 2017. gada februārī veica EAFVP PO aptauju, lūdzot izvērtēt vairākas 2016. gadā veiktās darbības EAFVP ietvaros. Respondenti bija 114 PO pārstāvji un komplektu un maltīšu izdales punktu darbinieki/brīvprātīgie, kas nodrošina informāciju par nepieciešamo komplektu apjomu, pieņemšanu no piegādātājiem, izdali, komunikāciju ar atbalsta saņēmējiem u. tml.

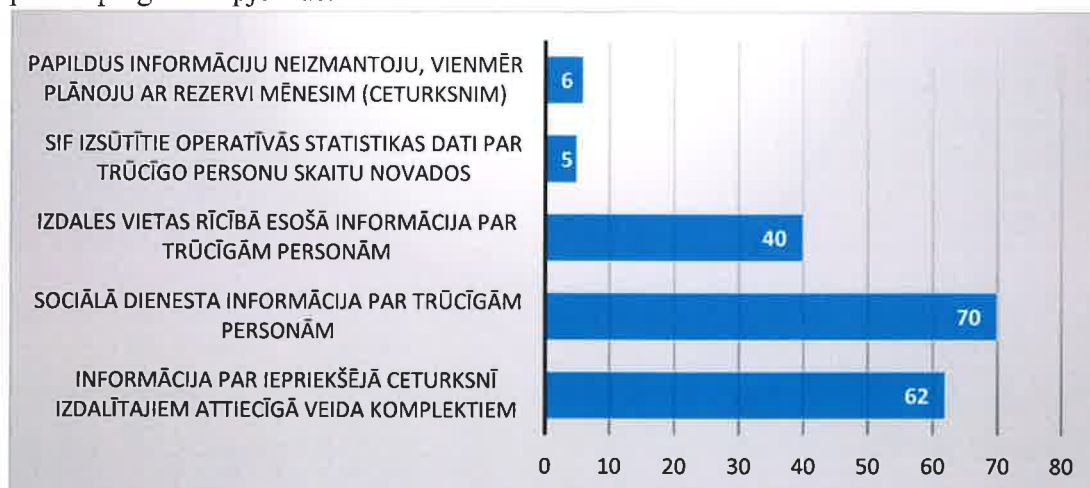

1. att. Aptaujāto personu atbalstāmo darbību īstenošanas vieta

No aptaujātajiem 110 respondenti pārstāvēja PO un bija komplektu izdales punkta darbinieki/ brīvprātīgie, tikai 4 respondenti norādīja, ka atbalstāmo darbību ietvaros ir zupas virtuves darbinieks/brīvprātīgais vai daļa darbību saistīta ar zupas virtuvi.

1. Kādu informāciju izmantojiet, plānojot komplektu piegādes apjomu?

SI vēlējās noskaidrot, kādu informāciju PO un atbalsta vietas izmanto, plānojot komplektu piegādes apjomus.

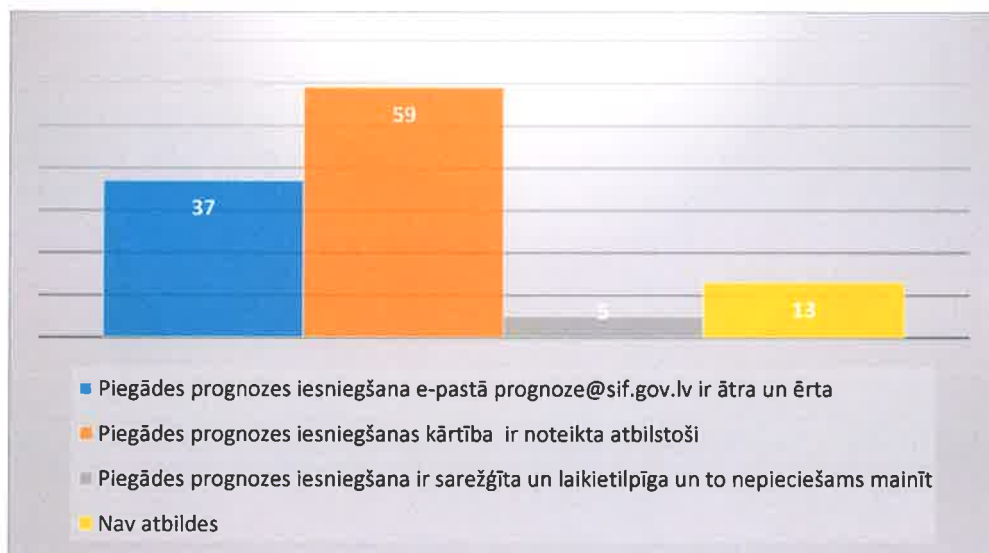
2. att. Informācijas avoti

Analizējot sniegtās atbildes, redzams, ka respondenti no izdales vietām pagastos biežāk izmanto sociālā dienesta datus par trūcīgām personām (56 respondenti), sekojoši biežāk minētās atbildes ir informācija par iepriekšējā ceturksnī izdalītajiem attiecīgā veida komplektiem (41 respondents) un izdales vietas rīcībā esošā informācija par trūcīgām personām (25 respondenti). Savukārt respondenti no izdales vietām pilsētās, plānojot komplektu piegādes apjomus, biežāk izmanto informāciju par iepriekšējā ceturksnī izdalītajiem attiecīgā veida komplektiem (21 respondents), jau retāk sociālā dienesta datus

par trūcīgām personām (15 respondenti), izdales vietas rīcībā esošo informāciju par trūcīgām personām (15 respondenti). Informācijas avotu izmantošanas paradumi arī netieši norāda uz situāciju, ka izdales vietās pagastos atbalsta komplektu izsniegšanas procesā vairāk ir iesaistīti sociālie dienestu pārstāvji.

2. Kāds ir Jūsu viedoklis par komplektu piegādes prognozes/plāna iesniegšanu?

Aptaujas ietvaros respondentiem tika lūgts sniegt viedokli par komplektu piegādes prognozes/ plāna iesniegšanu.

3. att. Vērtējums komplektu piegādes prognozes iesniegšanai

Pozitīvu vērtējumu šobrīd pastāvošai praksei par komplektu piegādes prognozes/ plāna iesniegšanu devuši 84 % respondenti. Tika saņemti divi priekšlikumi attiecībā uz piegādes prognožu/ plānu izstrādi – PO tos izstrādāt uz īsāku periodu nekā šobrīd noteiktiem 12 mēnešiem, par optimālu termiņu tiek ieteikti 6 mēneši.

3. Kāds ir Jūsu viedoklis par sadarbību ar atbalsta komplektu piegādātājiem?

SI vēlējās noskaidrot viedokli par PO sadarbību ar komplektu piegādātājiem – 60 % respondentu norādīja, ka sadarbība ar komplektu piegādātājiem ir veiksmīga, komplekti tiek piegādāti laikā un atbilstoši plānotajam un novietoti komplektu uzglabāšanas vietā, 40 % respondentu norādīja, ka sadarbība ir apmierinoša, tomēr tajā nepieciešamas atsevišķas izmaiņas.

Respondenti, kuri atzīmēja, ka sadarbībā ar piegādātājiem nepieciešami uzlabojumi, tika lūgti norādīt arī biežāk sastopamās problēmas (sk. 4. att.). 30 % norādīto gadījumu piegāde nenotiek plānotajā laikā, 27 % gadījumu - piegādātājs nebrīdina par izmaiņām piegādes laikā, 23 % - piegādātāja pārstāvis/ šoferis nenovieto atbalsta komplektus to uzglabāšanas vietā. 13 % gadījumu par piegādi neziņo iepriekšējā dienā, savlaicīgi, bet neilgi pirms piegādes. Minēts arī, ka atsevišķos gadījumos (3 %) piegādātais komplektu apjoms nesakrīt ar pasūtīto.

Pie citām problēmām (3 %) norādīts, ka šoferiem nav bijis līdzīgs palīgs/ krāvējs, vai ka komplektu piegāde notikusi ārpus darba laika, ap plkst.19:00 vakarā.

4. att. Biežāk sastopamās problēmas sadarbībā ar piegādātājiem

18 respondenti sniedza priekšlikumus par izmaiņām sadarbībā ar piegādātājiem:

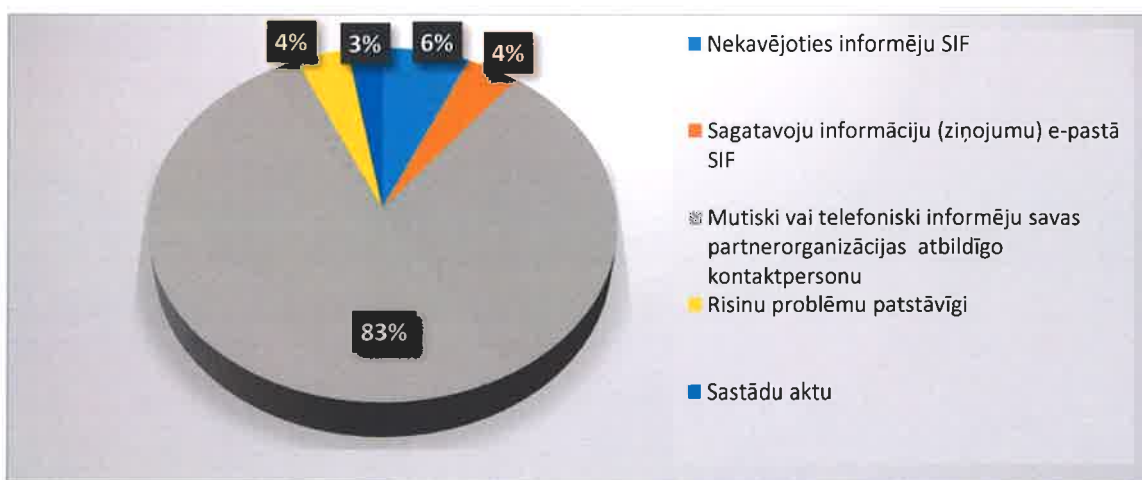
39 % – savlaicīgi informēt par piegādes laiku (stundu);

28 % – vienmēr novietot komplektus to uzglabāšanas telpā un lielākiem komplektu apjomiem nodrošināt palīgu – krāvēju;

11 % – savlaicīgi informēt par izmaiņām.

4. Kādā veidā nodrošiniet informācijas apmaiņu ar SI par atkāpēm un nepilnībām komplektu piegādēs, ja tādas bijušas?

Respondenti norādīja veidu, kā un ar ko nodrošina informācijas apmaiņu par atkāpēm un nepilnībām komplektu piegādēs, ja tādas bijušas.

5. att. Informācijas apmaiņa par problēmām piegādēs

5. Kāds ir Jūsu viedoklis par komplektu izsniegšanas uzskaites kārtību?

SI lūdza PO un to pārstāvjus sniegt viedokli par komplektu izsniegšanas uzskaites kārtību.

1. tabula.

Saņemtās atbildes par komplektu uzskaites izsniegšanas kārtību

Atbalsta komplektu izsniegšanas uzskaiti ir nepieciešama un atbilstoša, tajā nav nepieciešamas izmaiņas	92
Atbalsta komplektu izsniegšanas uzskaites kārtība ir apmierinoša, tomēr tajā nepieciešamas atsevišķas izmaiņas	19
Atbalsta komplektu izsniegšanas uzskaites kārtību nepieciešams pilnībā mainīt	2

No saņemtajām atbildēm 81 % respondentu uzskata, ka komplektu izsniegšanas uzskaites kārtība ir atbilstoša. Vairāki respondenti sniedza priekšlikumus izmaiņām pastāvošajā normatīvajā regulējumā attiecībā uz atbalsta sniegšanas nosacījumiem un viens respondents sniedza priekšlikumu par uzskaites un informācijas apmaiņas uzlabojumiem, t.sk. ieviest kaut daļēju uzskaiti elektroniski.

6. Vai izdales vietā tiek organizēta produktu, ko klienti neizmanto, savākšana?

Ar aptaujas starpniecību SI vēlējās noskaidrot, vai izdales vietā tiek organizēta produktu, ko klienti neizmanto, savākšana. No respondentiem, kas iesaistīti komplektu izdalē, 32 % jeb 24 respondenti norādīja, ka izdales vietā ir noteikta vieta (kaste vai tml.) produktiem, ko klienti neizmanto, savukārt 68 % jeb 71 respondents norādīja, ka neizmantoto produktu savākšana izdales vietā netiek organizēta. Šo PO rīcību skaidro sniegtās atbildes uz 7. jautājumu.

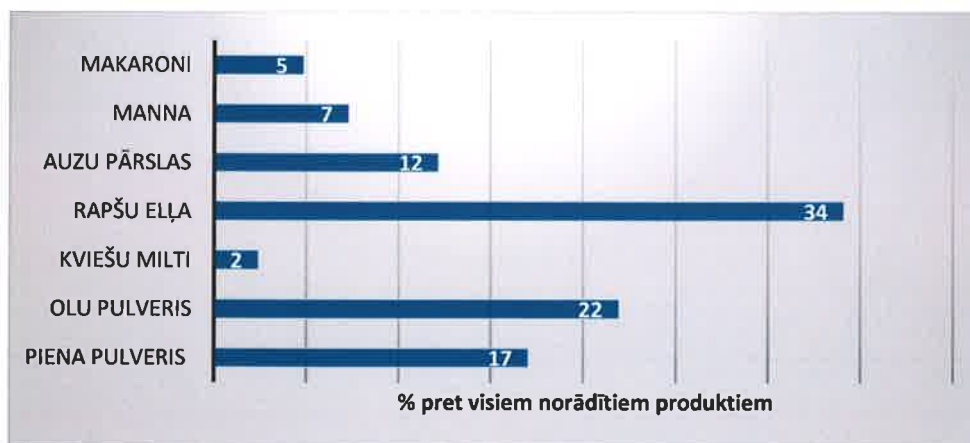
7. Ja izdales vietā tiek organizēta neizmantoto produktu savākšana, vai klienti izmanto iespēju atstāt produktus?

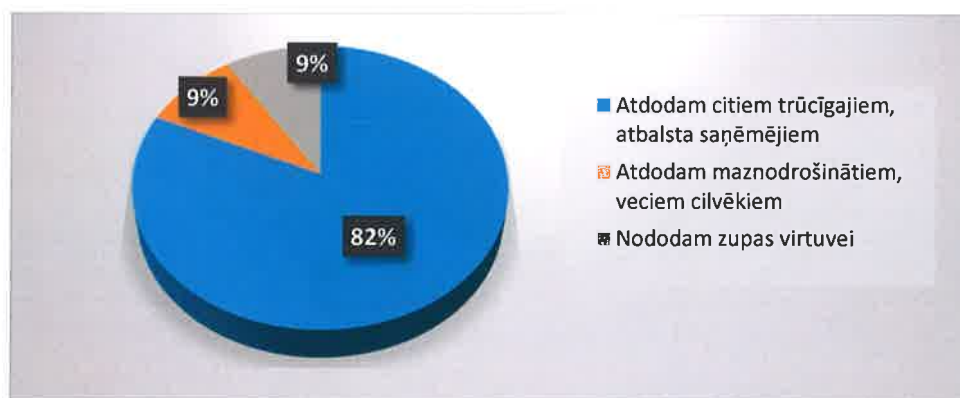
6. att. Vai klienti izmanto iespēju atstāt produktus?

Respondenti no izdales vietām pagastos biežāk norāda, ka gala saņēmēji paņem visu komplektu un daudz retāk nekā pilsētās atstāj kādus atsevišķus produktus.

Aptaujas ietvaros respondenti no atbalsta komplektu izdales vietām norādīja produktus, no kuriem visbiežāk gala saņēmēji atsakās, (sk. 7. att.) un rīcību ar tiem (sk. 8. att.).

7. att. Novērojumi par produktiem, ko visbiežāk atstāj izdales vietās

8. att. Partnerorganizācijas rīcība ar izdales vietā atstātajiem produktiem

8. Ja esat iesaistīts maltīšu sagatavošanā zupas virtuvē, kāds ir Jūsu viedoklis par specializētiem pārtikas komplektiem Z2016 maltīšu sagatavošanai?

Aptaujas ietvaros SI vēlējās noskaidrot PO, kas gatavo un izsniedz maltītes, viedokli par specializētiem pārtikas komplektiem Z2016 maltīšu sagatavošanai. 75 % respondentu norādīja, ka izmanto visus pārtikas komplektā iekļautos produktus, nav nepieciešamas izmaiņas komplekta sastāvā, savukārt 25 % norādīja, ka izmanto visus pārtikas komplektā iekļautos produktus, tomēr vēlētos izmaiņas sastāvā. Saņemtajos priekšlikumos tika norādīts, ka zupas virtuves pamatā gatavo siltas zupas, līdz ar to vēlētos izmaiņas attiecībā uz miltiem, auzu pārslām, kurus pamatā nelieto zupu gatavošanā. Labprāt sastāvā redzētu pākšaugus – pupiņas, zaļos zirņiņus, kas var būt arī konservēti, kā arī kartupeļus.

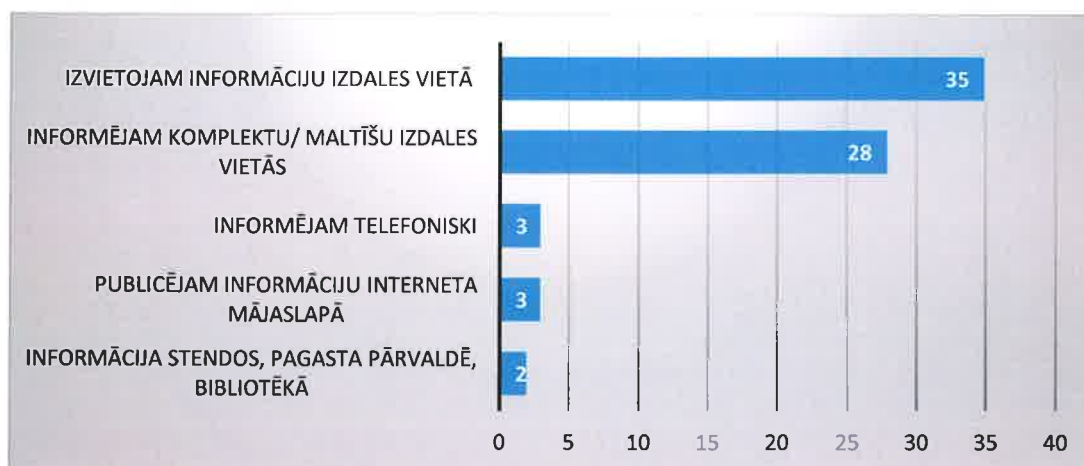
9. Ja esat iesaistījies papildpasākumu īstenošanā, kā plānojat un organizējat papildpasākumus?

SI lūdza respondentiem sniegt informāciju, kā tiek plānoti un organizēti papildpasākumi, ja respondents to īstenošanā ir bijis iesaistīts. 39 % jeb 44 no visiem respondentiem norādīja, ka bija iesaistīti papildpasākumu organizēšana un/vai īstenošanā.

Jautājums iedalāms divās daļās: kā tiek izvēlēta, noteikta papildpasākumu tēma un kādā veidā tiek izplatīta informācija par papildpasākumu. Kā redzams tālāk 9.1. attēlā norādīts, ka nereti plānojot papildpasākumus tiek veikta aptauja, lai izzinātu mērķgrupas vajadzības, tāpat respondenti norādījuši, ka PO pārstāvji paši nosaka iespējamās papildpasākumu tēmas, ņemot vērā savu pieredzi un pieejamos resursus. Attiecībā uz informācijas izplatīšanu (sk. 9. att. otro daļu) visbiežāk norādīts, ka informācija par papildpasākumiem tiek izvietota izdales vietās (49 %), 39 % norādīja, ka informēja mērķgrupas pārstāvjus atbalsta komplektu/maltīšu izdales vietā.

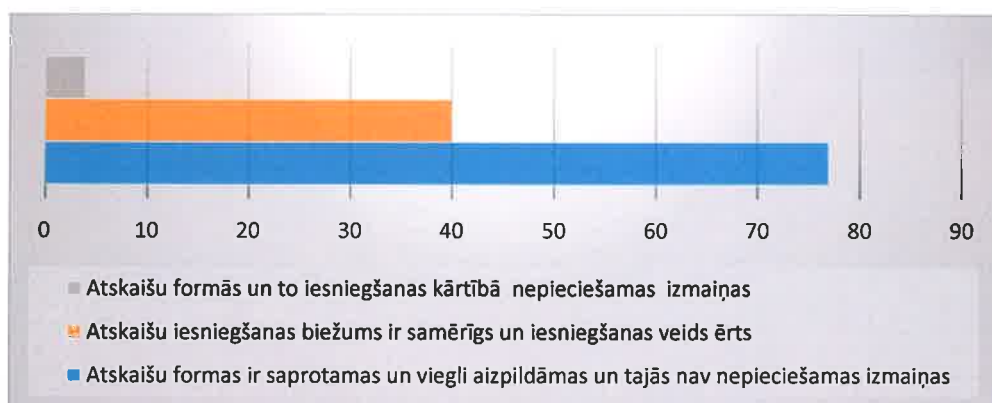
9.1. att. Kā plānojat papildpasākumus?

9.2. att. Kā organizējat papildpasākumus?

10. Kāds ir Jūsu viedoklis par EAFVP atskaišu formu un iesniegšanas kārtību?

PO un to pārstāvji tika aicināti sniegt viedokli par EAFVP atskaišu formu un iesniegšanas kārtību.

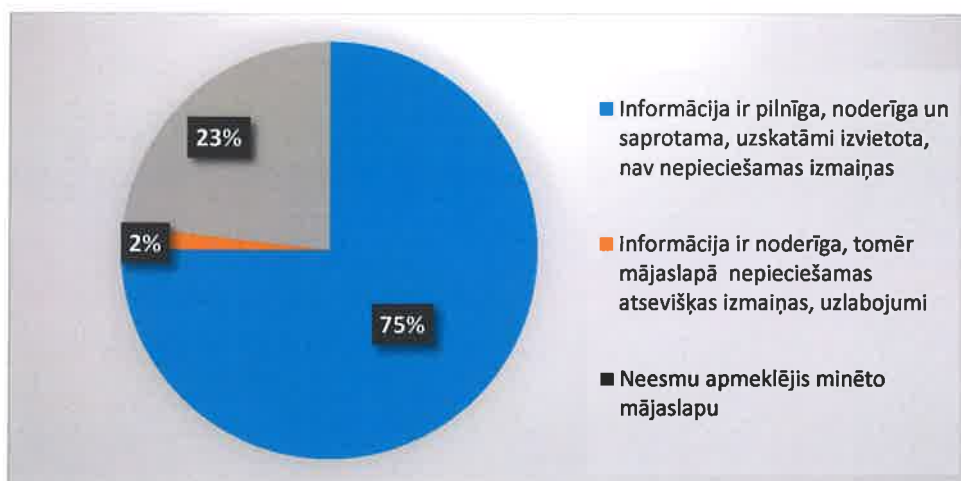
10. att. Viedoklis par EAFVP atskaišu formu un iesniegšanas kārtību

Vairākos saņemtajos priekšlikumos bija aicinājums neuzrādīt mērķgrupas sadalījumu - bērni, sievietes, invalīdi, migranti, minoritātes. (*Šobrīd informācija tiek uzkrāta komplektu izdales uzskaites veidlapās un norādīta partnerorganizācijas gada pārskatā par sasniegtiem rādītājiem un horizontālo principu ievērošanu*). Tāpat no vairākām izdales vietām bija aicinājums pagarināt atskaišu (*partnerorganizācijas iekšējo*) nodošanas biedrībai "Latvijas Sarkanais Krusts" termiņu.

11. Kāds ir Jūsu viedoklis par publiski pieejamo informāciju mājaslapā www.atbalstapakas.lv par EAFVP?

SI vēlējās noskaidrot PO viedokli par publiski pieejamo informāciju interneta mājaslapā www.atbalstapakas.lv. Gandrīz 76 % aptaujāto norādīja, ka ir informēti par mājaslapu, ir to apmeklējuši. Ir zināms, ka ne visās EAFVP izdales vietās ir datori, interneta pieslēgums. Pozitīvi, ka lielākā daļa aptaujāto zina un kaut reizi ir apskatījuši/izmantojuši EAFVP ieviešanai Latvijā speciāli izveidoto interneta mājaslapu. Arī respondentu sniegtais viedoklis par mājaslapā atrodamo informāciju ir pozitīvs – tā ir noderīga.

Tāpat starp iesniegtajām atbildēm bija norādīts, ka ne visi gala saņēmēji – EAFVP mērķa grupa – šo mājaslapu apmeklē.

11. att. Viedoklis par publiski pieejamo informāciju mājaslapā www.atbalstapakas.lv

12. Citi priekšlikumi EAFVP ieviešanas uzlabošanai

Aicināti ar aptaujas starpniecību sniegt priekšlikumus EAFVP ieviešanas uzlabošanai, respondenti izteica šādus priekšlikumus un atziņas:

- par klientu loku un atbalsta veidu
 - ✓ trūcīgām personām izsniegt pārtikas komplektus biežāk, vēlams katru mēnesi;
 - ✓ piešķirt higiēnas un saimniecības komplektus ne tikai ģimenēm ar bērniem;
 - ✓ paplašināt atbalsta saņēmēju loku;
 - ✓ nomainīt atsevišķus produktus saistībā ar saņēmēju neapmierinātību ar tiem;
- par darba organizāciju
 - ✓ PO pārskati par gadā sasniegtiem rādītājiem un horizontālo principu ievērošanu – pārāk detalizēti;
 - ✓ sarežģīti, vai nedaudz mainīti noteikumi līdz ar jaunu komplektu ieviešanu vai jaunām mērķauditorijām. Līdz ar to atskaitīšanās darba apjoms ir liels;
 - ✓ ieteicams komplektu piegādes nodrošināt no 7. līdz 15. datumam, ievērojot izdales vietas darba laiku un savlaicīgi informējot;
- ✓ izteikta pateicība visām iesaistītajām pusēm par sadarbību un atbalsta sniegšanu trūcīgām personām, ģimenēm. Īpaši atzinīgi atzīmēts SI kontaktpersonu atbalsts.